

UNIVERZITA KARLOVA

Husitská teologická fakulta

Náboženská edukace mládeže v Církvi bratrské

Religious education of youth in the Church of Brethren

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. ThDr. Noemi Bravená, Th.D., Ph.D.

Autor:

Bc. Kristýna Jarošová

Praha 2020

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala PhDr. ThDr. Noemi Bravené, Th.D., Ph.D. za její odborné vedení, podporu, vstřícný přístup a ochotu vždy poradit. Jmenovitě také děkuji Davidu Novákovi, který ochotně odpovídal na mé otázky. Děkuji svým učitelům ve víře, kteří se mi věnovali a vždy mi pozorně naslouchali. Děkuji také své rodině a přátelům za pomoc a podporu při psaní i studiu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Náboženská edukace mládeže v Církvi bratrské“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

Bc. Kristýna Jarošová

Anotace

Tato práce se zabývá tématem náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské. Jejím záměrem je popsat některé příklady náboženské edukace mládeže v CB a porovnat je s odbornou literaturou. V teoretické části práce jsou představeny pojmy vymezující dané téma: katecheze, pastore, evangelizace, učednictví, náboženská edukace, katecheta, náboženská pedagogika atd. Součástí jejího obsahu je také charakteristika CB a mládeže v kontextu postmoderní doby. Poslední kapitola teoretické části se zabývá fenoménem náboženské edukace mládeže v církvi obecně. Analyzuje tedy osobnost vedoucího, cíle náboženské edukace a formy vyučování. Praktická část práce je zaměřena na tři oblasti: Odbor mládeže Církve bratrské, další křesťanské organizace pracující s mládeží a rozhovor s předsedou Rady Církve bratrské, který se dlouhodobě věnuje práci s mládeží. Jednotlivé oblasti budou popsány, charakterizovány a reflektovány v kontextu prostudované literatury. Tato práce umožní hlubší porozumění náboženské edukaci mládeže v CB s jejími možnými přínosy a výzvami.

Klíčová slova

Náboženská edukace, mládež, Církev bratrská, Odbor mládeže Církve bratrské, katecheze, pastore, evangelizace, vedoucí mládeže, práce s mládeží

Annotation

This diploma thesis focuses on religious education of youth in the Church of Brethren. It is focused on describing some examples of the religious education and their comparison to the studied literature. The theoretical part of the thesis defines specific terms related to this topic: catechesis, pastoral care, evangelization, discipleship, religious education, catechist, religious pedagogy etc. It also includes the description of the Church of Brethren and youth group in the (atmosphere of) postmodern age. The final chapter of the theoretical part analyses the personality of a youth pastor, the goals (in the process) of religious education and teaching methods. The practical part focuses on three areas: Department of Youth of the Church of Brethren, different Christian organizations working with youth and an interview with the Leading Pastor of the Department of Youth. Each section is described and reflected in the context of the studied literature. The thesis provides a deeper understanding of religious education of Youth in the Church of Brethren and its benefits and challenges.

Keywords

Religious education, youth, the Church of Brethren, Department of Youth of the Church of Brethren, catechesis, pastoral care, evangelization, youth pastor, youth ministry

Obsah

Úvod.....	9
1. Aktuálnost problematiky	11
2. Církev bratrská.....	12
2.1 Od historie po současnost CB	12
2.2 Evangelikální, kongregačně – presbyterní model církve	13
2.3 Organizace a správa CB	14
2.4 Církevní dokumenty a náboženská edukace mládeže CB.....	14
2.4.1 Ústava Církve bratrské	14
2.4.2 Vyznání víry Církve bratrské s komentářem.....	15
2.4.3 Duchovní zásady Církve bratrské s komentářem	16
2.4.4 Řád správy	17
2.4.5 Lausannský závazek	18
3. Přehled pojmů k otázce náboženského vzdělávání mládeže v církvi	20
3.1 Katechetika.....	20
3.2 Katecheze	21
3.3 Náboženská socializace a náboženská pedagogika.....	22
3.4 Prakticko-teologické disciplíny související s katechetikou.....	23
3.5 Společenskovední disciplíny a katechetika	23
3.6 Katechetika a náboženství (resp. religionistika)	23
3.7 Katecheta - učitel - duchovní vůdce - duchovní průvodce.....	24
3.8 Duchovní růst - růst ve víře.....	24
3.9 Posvěcení.....	25
3.10 Učednictví	25
3.11 Náboženská edukace	26
3.12 Shrnutí.....	26
4. Mládež	28
4.1 Různé přístupy k mládeži.....	28
4.1.1 Definice proti-vymezením.....	28
4.1.2 Spiritualita a duchovní vývoj.....	29
4.1.3 Přístup vývojové psychologie (psychosociální hledisko).....	30
4.1.4 Sociologický přístup	31
4.1.5 Mládí optikou vybraných biblických příběhů	31
4.2 Mládež po roce 1989: doba postmoderny	32
4.2.1 Společenský světonázor.....	32

4.2.2	Seberealizace	33
4.2.3	Rodina a vztahy	33
4.2.4	Filosofie postmoderny	34
4.2.5	Doba a víra	35
4.3	Mládež jako výzva	35
5.	Náboženská edukace mládeže v prostředí církve	39
5.1	Specifické důrazy v proměnách katecheze	39
5.2	Cíl náboženské edukace a její směřování.....	43
5.3	Pracovník s mládeží	45
5.4	Vztah jako živná půda duchovního růstu	49
5.4.1	Vztah přinášející uzdravení	49
5.4.2	Partnerství ve vztahu	49
5.4.3	Člověk a vztah	51
5.4.4	Vztah jako obraz lásky Boha k člověku	51
5.4.5	Vztah a proměna	52
5.5	Formy vyučování	53
5.5.1	Tábory a soustředění.....	54
5.5.2	Malé skupinky	54
5.6	Mezi pastorcí, katechezí a evangelizací	55
5.6.1	Katecheze a pastore	56
5.6.2	Pastore a evangelizace	56
5.6.3	Evangelizace a katecheze	57
6.	Metodologie zpracování následujících kapitol	58
7.	Odbor mládeže Církve bratrské	60
7.1	Struktura a organizace	60
7.2	Vedení OM CB	60
7.3	Práce OM CB	60
8.	Podpora a zdroje pro vedoucí mládeží CB	62
8.1	První 2 roky ve službě mládeži	62
8.2	Leader Xpress blog	62
8.3	Blog Davida Nováka	63
8.4	The Bible project.....	63
8.5	YouVersion	63
8.6	NePorno.....	64
8.7	I am Second.....	64

8.8 Festival UNITED	64
8.9 Bible Hub	64
9. Akce pro mládež CB konané OM CB	65
9.1 Relax	65
9.2 Celorepublikový Sjezd Mládeže - Brodfest	65
9.3 Summit Koronakademie 2020.....	66
10. Organizace pracující s mládeží CB.....	67
10.1 Young Life	67
10.2 Atleti v Akci.....	67
10.3 Křesťanská akademie mladých: KAM (Josiah Venture)	68
10.4 Fusion a Fusion Camp.....	69
10.5 Exit Tour	69
10.6 English Camp	70
10.7 Short-Term mission trips.....	71
11. Další činnosti a plány vedení CB.....	72
11.1 OM CB: další činnosti a plánované akce	72
11.1.1 Pražský HUB a Východočeská Houba	72
11.1.2 Studna	72
11.1.3 Summit pro vedoucí pracovníky s mládeží	73
11.1.4 History makers.....	73
11.2 Vedení mládeže CB - předseda Rady CB David Novák.....	74
12. Edukace mládeže CB – zhodnocení.....	77
Závěr	81
Použitá literatura	84
Seznam příloh	89
Příloha Č. 1.: Otázky pro předsedu Rady Církve bratrské	89
Abstrakt.....	92

Seznam zkratek

CB	Církev bratrská
OM CB	Odbor mládeže Církve bratrské
SZ	Starý zákon
NZ	Nový zákon
KAM	Křesťanská akademie mladých
JV	Josiah Venture
AvA	Atleti v Akci
ACET	AIDS Care Education Training
YL	Young Life

Úvod

V této práci se zabývám tématem náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské. Toto téma vzniklo z potřeby prostudovat a reflektovat východiska i samotnou povahu práce s mládeží v CB. Rozvržení a logická struktura předkládané práce souvisí s materiály, které jsou vzhledem k tématu dostupné. Teoretická část práce vychází z odborné literatury a církevních dokumentů. Praktická část je zaměřena na popis, reflexi a porozumění procesu edukace mládeže, k němuž v praxi CB dochází. Církev bratrská a Odbor mládeže Církve bratrské se věnuje, stejně jako mnoho dalších křesťanských organizací, práci s mládeží. Nejčastěji je uskutečňována formou jednodenních, vícedenních nebo týdenních akcí. Měla jsem příležitost některé z nich absolvovat v rámci mládeže, týmu vedoucích i organizátorů. Mohla jsem tak nahlédnout obsah, cíl i způsob vedení těchto akcí z mnoha různých perspektiv. Touha více porozumět církevnímu systému edukace mládeže v CB (jeho cílům, formám i pramenům) mě vedla k tématu předkládané práce. Katechetické (více či méně strukturované) systémy jednotlivých církví znamenají mnohá úskalí i příležitosti v práci s mládeží. Jejich reflexe a vzájemná komparace umožňuje vidět vlastní edukační systém v novém světle, posílit jeho silné stránky a doplnit ty chybějící. To je však možné pouze tehdy, pokud má práce s mládeží také slovní vyjádření, které by ji charakterizovalo. Hlavním cílem této práce je reflektovat, pochopit a vyjádřit proces náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské. To umožňuje komparaci s katechetickými systémy dalších církví.

Jak již bylo naznačeno, práce je koncipována na dvě části. První teoretická část pracuje s vymezením pojmů souvisejících s daným tématem a zkoumá oblasti, v nichž k náboženské edukaci mládeže v církvi dochází. Konkrétně jsou kapitoly zaměřeny na charakteristiku Církve bratrské včetně jejích základních církevních dokumentů, vysvětlení klíčových pojmů v edukaci mládeže (katecheze, pastore, evangelizace, učednictví, náboženská edukace, katecheta, náboženská pedagogika atd.) a charakteristiku mládeže v postmoderní době. Teoretickou část uzavírá reflexe procesu náboženské edukace v církvi obecně. Konkrétně tato kapitola pojednává o tématu osobnosti vedoucího a jeho vztahu s mládežníky. Také se zabývá edukačními formami a vymezením náboženské edukace v oblasti katecheze, pastore a evangelizace.

Praktická část obsahuje reflexi tří oblastí, které jsou z hlediska práce s mládeží v CB klíčové. Jedná se o popis činnosti Odboru mládeže CB, dalších křesťanských organizací pracujících s mládeží CB a analýzu rozhovoru s Davidem Novákem - Předsedou Rady CB, který s mládeží dlouhodobě pracuje. Reflexe popsaných skutečností umožní rozpoznat

hlavní principy a důrazy typické pro CB. Pojmenování náboženské edukace mládeže v CB dále umožní komparaci s církevními koncepty uvedenými v prostudované literatuře.

Při popisu jednotlivých částí náboženské edukace v církvi vycházím z různých církevních denominací. To umožňuje proces nahlédnout v jeho ekumenické šíři, přičemž ve výkladu odkazuji na odbornou literaturu, z níž čerpám. V tradici katolické církve pracuji s knihou Marie Zimmermannové *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920 – 1994* a Jana Balíka *S mladými ke Kristu*. Z tradice Církve Československé Husitské pracuji s autory: Tomáš Butta – *Náboženské vyučování v české reformaci, Kapitoly z katechetiky*, Rudolf Horský – *Úvod do katechetiky I* a Jiřina Kubíková – *Malá katechetická metoda*. Z evangelické tradice čerpám z autorů: Jim Burns – *Nebojte se věnovat mladým*, Ján Liguš – *Náboženská výchova a výuka*, Paul David Tripp – *Nástroj v Božích rukou* a Jerome W. Berryman – *Teaching Godly Play*.

Výběr odborné literatury a dalších zdrojů byl do velké míry ovlivněn důsledky vyhlášení celorepublikového krizového stavu v reakci na hrozící pandemii koronaviru. V rámci krizových opatření byl vydán zákaz volného pohybu osob, jejich shromažďování a vstupu na univerzitu či do knihovny. Tento stav platil od 13. 3. 2020, přičemž v době dopsání diplomové práce stále ještě není zřejmé, kdy budou tato opatření zcela uvolněna. Výsledný obsah práce je touto situací částečně ovlivněn, neboť znemožnila návštěvu archivu Církve bratrské, rozhovor s vedoucím Odboru mládeže CB a osobní rozhovor s Předsedou rady CB Davidem Novákem, který nakonec proběhl elektronicky formou připravených písemných otázek a odpovědí.

1. Aktuálnost problematiky

K významné činnosti každé církve patří náboženská výchova a vzdělávání. Náboženská edukace je poté v tomto smyslu vedení a vzdělávání mladého člověka. Lukáš Matys přitom uvádí, že „v praxi není myslitelné od sebe odtrhnout vzdělávání a výchovu člověka spolu s dalšími vstupními determinanty.“¹ Ludmila Muchová dále pojímá edukaci, jako významnou součást socializace, díky níž se stává člověk člověkem. „Na cestě k tomu, aby se stalo člověkem, potřebuje dítě pomoc společenství druhých lidí.“² Z tohoto důvodu je toto téma aktuální pro každou církev.

Zaměření práce na Církev bratrskou má hned několik zdůvodnění: tato oblast práce s mládeží v CB zatím nebyla prozkoumána a k systému katecheze mládeže v CB neexistuje žádný teoretický text (či pramen), který by činnost práce CB s mládeží reflektovat. V praxi však k práci s mládeží v této církvi dochází, je zaměřena určitým způsobem, klade určité požadavky a také přináší určité (těžko měřitelné) výsledky. Popisovaná realita v praktické části je mi také velmi blízká, neboť jsem měla možnost některé akce zažít z pozice mládežníka, vedoucí i organizátora akce.

¹ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2016. s. 10.

² MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská s.r.o., 1994. s. 46.

2. Církev bratrská

V této kapitole se budu zabývat představením Církve bratrské na základě historického vývoje a oficiálních dokumentů. První část popisuje ve stručnosti historické kořeny, k nimž se církev hlásí. Dále vysvětlím model evangelikální kongregačně – presbyterní církve, za kterou je CB považována. Také popíši systém organizace Církve bratrské v rámci konkrétního společenství, ale i svazku sborů jako celku. V této části budu vycházet z prací *Odkaz Jednoty bratrské v učení a praxi současných protestantských církví v České republice*, *Vzdělávací potřeby kazatelů Církve bratrské* a *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské*.

Další část kapitoly je věnována základním a zásadním dokumentům CB, které ji dávají řád, charakterizují ji vůči ostatním církvím, společnosti, ale také vůči sobě samé ve smyslu hlubšího sebepoznání. Konkrétně se jedná o tyto dokumenty: *Ústava, Vyznání víry a Duchovní zásady CB s komentářem*, *Řád Správy církve a Lausannský závazek*. V této části vycházím z výše zmíněných dokumentů.

Zmiňované texty budou dále analyzovány ve vztahu k náboženské edukaci mládeže Církve bratrské. Již teď je možné konstatovat, že se žádný z předkládaných dokumentů k tomuto tématu přímo nevztahuje. Avšak specifické důrazy ve *Vyznání víry* a jejich aplikace v životě jsou pro církev natolik klíčové, že je možné předpokládat jejich přítomnost v jakékoli podobě církevní edukace a praxe.

2.1 Od historie po současnost CB

Církev bratrská svými kořeny čerpá z odkazu Jednoty bratrské a české reformace. Její vznik se datuje k roku 1880, kdy vznikla pod názvem *Svobodná církev reformovaná*, s prvním předsedou církve Aloisem Adlofem (1861-1927).³ V období první československé republiky byla církev označena jako Jednota česko-bratrská, čímž se přímo „hlásila k odkazu české reformace“.⁴ Vzhledem k rozšíření společenství o sbory na Slovensku a v Polsku, se církev znovu přejmenovala v letech 1966 - 1967 na Církev bratrskou.⁵ Tento název ji zůstal až do současnosti.

³ Srov. MACHOVÁ, Anna. *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2017. s. 10.

⁴ MEDKOVÁ, Lydie. *Odkaz Jednoty bratrské v učení a praxi současných protestantských církví v České republice: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2015. s. 87.

⁵ Srov. Tamtéž, s. 87.

Období socialismu znamenalo v České republice pro církevní společenství restriktce, zabavování majetku a znemožnění kazatelské činnosti. Ani Církev bratrská v této situaci nebyla výjimkou. Období sametové revoluce a 90. let znamenalo pro CB atmosféru uvolnění a opětovného nárůstu členů.⁶ „V současnosti se podle sčítání lidu z roku 2011 hlásí k Církvi bratrské přibližně 11 000 členů, kteří jsou sdruženi ve více než padesáti sborech. Jako nejvyšší výkonný orgán funguje **Rada Církve Bratrské v čele s předsedou církve.**“⁷ Podle srovnání výsledků při sčítání lidu z roku 2001 a 2011 stoupá počet věřících hlásících se k této církvi, přičemž „počet sborů této církve na území České republiky je přibližně 80“.⁸ Církev bratrská se v současné době vyskytuje na území České a Slovenské republiky. Je označována jako **evangelikální a kongregačně – presbyterní církev.**⁹

2.2 Evangelikální, kongregačně – presbyterní model církve

Zásadní hodnoty, na nichž církev zakládá své působení, se promítají do víry i vzdělávání. Anna Machová ve své práci *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v CB*¹⁰ uvádí charakteristiku církve evangelikálního typu, kterou lze shrnout do několika bodů: Bible (její znalost a studium) je měřítkem života; jediná cesta k Bohu vede přes milost, jež se zjevila v Ježíši Kristu; člověk, který tuto milost přijímá, lituje svých hříchů, činí pokání a přijímá křest na znamení víry; důraz na prožívání víry a osobního vztahu s Bohem, jehož základem je láska; „Ducha svatý posvěcuje a zmocňuje společenství“; misijní aktivity patří k životu sboru; mnoho dalších sborových aktivit na bázi dobrovolnictví, tj. „vzdělávací, charitativní, evangelizační a jiné činnosti“; součástí víry je „očekávání druhého příchodu Ježíše Krista“.¹¹

Církev bratrská je modelem církve presbyterně – kongregačního typu: „církev je tvořena sbory, tj. samostatnými a vzájemně nezávislými jednotkami křesťanského společenství, které pojí dohromady společné vyznání víry, zásady křesťanského života a organizačně správní usnesení. Lokální sbory tvoří věřící, kteří se osobně rozhodli pro svoji víru v Ježíše Krista jako Syna božího a Spasitele, chtějí se řídit Boží vůlí a na základě svého

⁶ Srov. MACHOVÁ, Anna. *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské: bakalářská práce*. s. 10.

⁷ MEDKOVÁ, Lydie. *Odkaz Jednoty bratrské v učení a praxi současných protestantských církví v České republice: diplomová práce*. s. 87.

⁸ MUDROVÁ, Gabriela. *Vzdělávací potřeby kazatelů Církve bratrské: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Filozofická fakulta, 2017. s. 12.

⁹ Srov. Tamtéž. s. 12.

¹⁰ MACHOVÁ, Anna. *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské: bakalářská práce*. s. 12–13.

¹¹ Srov. Tamtéž, s. 12–13.

vyznání jsou křtěni a přijímáni za členy daného sboru. Sbory jsou spravovány tzv. Staršovstvem (skupinou duchovně vyspělých a důvěryhodných členů sboru) a kazatelem. Obojí je voleno členským shromážděním (tj. členy sboru) na společné schůzi sboru.¹² CB je tedy společenstvím sborů, které vyznávají společné zásady života, vyznání víry a podřizují se společné organizaci. Každý sbor za sebe zodpovídá sám, přičemž zásadní rozhodnutí náleží Staršovstvu a kazateli.¹³

2.3 Organizace a správa CB

Církev bratrská je svazkem sborů na území České a Slovenské republiky. Každý sbor je spravován samostatně s ohledem na *Ústavu, Zásady a další dokumenty vydané Společnou Konferencí a Radou CB*. Řídící skupinou určitého sboru je společenství starších (Staršovstvo), které zodpovídá za život svého sboru. Součástí Staršovstva je také kazatel, který je zodpovědný za zvěstování Božího slova. Konkrétní sbor je samostatný právním celkem, avšak rozhodnutí i chování jeho členů, nesmí být v rozporu s oficiálními dokumenty Sborů CB, ani s jinými biblickými principy (Ústava Církve bratrské čl. 4, odst. 1 – 10; Čl. 5, odst. 1-3; Čl. 6, odst. 1-7). Při Radě CB jsou různé odbory, včetně odboru mládeže.¹⁴

2.4 Církevní dokumenty a náboženská edukace mládeže CB

Jakkoli se žádný z oficiálních dokumentů přímo nevztahuje k tématu křesťanské edukace mládeže v CB, představím zde některé dokumenty, které se (explicitně či implicitně) dotýkají tématu této práce. Klíčové aspekty ve formování víry a církevního života jsou důležité, neboť jsou právě těmi hodnotami, k nimž jsou děti v církvi vychovávány a mladí lidé socializováni. Tyto *Zásady a Vyznání* tedy přímo (či nepřímo) působí na edukační proces církve.

2.4.1 Ústava Církve bratrské

Nejvyšším a zároveň nejjobecnějším závazným dokumentem je *Ústava CB*. Schematické rozdělení, jakož i určení obsahu jednotlivých dokumentů, je zakotveno přímo v Ústavě, Čl. 9, odst. 1- 8: Všechny závazné dokumenty musí být podřízeny biblickým principům. Nejvyšším závazným dokumentem pro celou Církev bratrskou je *Ústava*. Dále

¹² Srov. MUDROVÁ, Gabriela. *Vzdělávací potřeby kazatelů Církve bratrské: bakalářská práce*. s. 12 – 13.

¹³ Srov. Církevní zřízení a řád. *Portál Církve bratrské* [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/2018-cirkevni-zrizeni-a-rad>.

¹⁴ Dokumenty Církve bratrské: Ústava Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

do této skupiny dokumentů patří usnesení *Společné konference*, které platí pro příslušné Zemské církve. Základním duchovním dokumentem CB jsou *Zásady*. Situace, které nejsou v závazných, ani základních dokumentech popsány, rozhoduje, podle situace, Staršovstvo sboru, Členské shromáždění, Rada, Konference nebo Společná konference. Ústava je hlavním a nejvyšším dokumentem, kterému všechny další dokumenty podléhají. V Ústavě se mimo jiné řeší také vzájemná podřízenost dokumentů a vztahy mezi sebou navzájem.

Těmito základními a závaznými dokumenty, jak bude patrné z dalšího textu, jsou: ***Ústava, Řád Správy, Bohoslužebná agenda a Formuláře, Vyznání víry a Duchovní zásady CB s komentářem, Lausannský závazek*** (Čl. 9, odst. 6-8).

Ordinaci kazatele rozhoduje Konference na doporučení Rady Církve bratrské. Má u něj být rozpoznán dar zvěstování Písma a pastorační péče. Dále musí složit ordinační slib a je zavázán k dodržování „zповědního tajemství“ (viz ordinační slib – čl. 8, odst. 2). Kromě ordinace kazatele, mohou být ordinováni také další „církevní pracovníci“, u nichž byl rozpoznán specifický duchovní dar.¹⁵

2.4.2 Vyznání víry Církve bratrské s komentářem

Církev bratrská uznává limity úplného poznání. Navzdory tomu však neustává ve svém úsilí a deklaruje vlastní *Vyznání víry s komentářem* (O zjevení: čl. 1, odst. 1). Činí tak z toho důvodu, že je povolána být svědkem, tj. víru i její obsah musí být schopna jasně a srozumitelně interpretovat. Církev chce přinášet zprávu o Božím zjevení způsobem, který by byl člověku (a zvláště pak mladému) srozumitelný. Také tím však usiluje o hlubší sebezpoznání a ukotvení v současné době (O zjevení: čl. 1, odst. 1).

Vyznáním víry Církev bratrská formuje duchovní prostor a normy, ke kterým chce směřovat. Na jedné straně se tak církev pevně vymezuje, na straně druhé je však otevřena ekumenické diskusi. „Text má být pomocí pro kazatele, pracovníky sboru a pro všechny, kdo vyučují děti, mládež a dospělé“ (viz *Směřování Církve bratrské*, s. 3–4). Z textu vybírám nejzásadnější myšlenky, které podle mého názoru mají vliv na obsahové souvislosti vzdělávání mládeže.

Poznání Boha je dle dokumentu možné v nitru člověka skrze vlastní rozhodnutí. „Bůh... se zjevuje... prostřednictvím svého stvoření.“ Příběhy zjevení jsou zapsány v Bibli, na kterou je církví kladen velký důraz (O zjevení: čl. 1, odst. 1–4).

¹⁵ Uvedené odkazy na články a odstavce v textu 2.4.1, se vztahují k: Dokumenty Církve bratrské: Ústava Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

Boží slovo je nejprve předáváno ústně. Až později je kodifikováno, tj. sepsáno „slovy lidských autorů“ (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 8). Bible obsahuje 66 knih, které byly církví rozpoznány a přijaty jako „nejvyšší autorita lidského života a víry“. Vtěleným Božím Slovem je Ježíš Kristus. On je tím nejosobnějším zjevením Hospodina (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 8).

Písmo je inspirováno Duchem svatým, avšak Božská a lidská povaha Bible zůstává tajemstvím Hospodina (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 8). Písmo je dostatečné v tom smyslu, že obsahuje vše, co člověk potřebuje, z duchovního hlediska, o víře a životu vědět (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 8). Je také srozumitelné každému, kdo čte ve víře, s pomocí Ducha svatého. Studium je však celoživotní proces, který je, stejně jako v případě poznání Boha, nenaplnitelný (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 9). Každá další generace se skrze Písmo seznamuje s Bohem. Dějiny Izraele ukazují na Boží charakter stejně jako život, smrt a vzkříšení Ježíše Krista. Písmo je zdrojem v hledání odpovědi na podstatu lidství; přináší naději a světlo skrze připomínání Božího zaslíbení lidem (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 10–11). Součástí interpretace textu je také modlitba za vedení Duchem svatým, neboť On je spoluautorem i vykladačem, bez kterého není možné text pochopit (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 11). Písmo samo má v církvi roli učitele (O Písmu svatém: čl. 2, odst. 13).¹⁶ Písmo má ve formaci křesťanského života v CB klíčovou roli. Obsahuje povzbuzení, napomínání, modlitby, svědectví atd. Trpělivé studium, stejně jako vedení Duchem svatým, pomáhá (byť jen částečně) nahlédnout do tohoto textu. Živé Boží Slovo, s nímž se člověk mohl setkat, se stalo tělem v příběhu Ježíše Krista – Syna Božího.

2.4.3 Duchovní zásady Církve bratrské s komentářem

Společně s Vyznáním víry tvoří Duchovní zásady prostor k věroučnému vymezení církve. Duchovní zásady jsou někdy pojímány jako „etické zásady“ (Směrování CB, s. 3), což také značí jejich funkci. Jedná se tedy o zásady křesťanského života, aspekty, na které je kladen v církvi důraz, vymezení vztahu k Duchu svatému, Písmu, evangeliu atd. K těmto zásadám pak církev vychovává a vzdělává své členy.

V obecném slova smyslu lze říci, že se jedná o praktickou aplikaci jednotlivých článků vyznání víry (tj. jak se víra projevuje v životě člověka). Stejně jako u předešlého dokumentu, i zde vyberu pouze ty body, které souvisí s tématem předkládané práce.

¹⁶ Uvedené odkazy na články a odstavce v textu 2.4.2. se vztahují k: Dokumenty Církve bratrské: Vyznání víry Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. 2016 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

Své poslání vidí církve ve **chvále Boha**, svědectví o jeho lásce, zvěstování evangelia, budování učedníků a starosti o nemohoucí (O církvi: čl. 24–25, odst. 92–105). Zodpovědnost nemá křesťan pouze vůči lidem, ale také vůči světu, v němž žije (Křesťanův život víry, naděje a lásky: čl. 5, odst. 19).

Podstatnou roli v životě církve i jednotlivce zastává **Písmo svaté**. Bible je považována za pravidlo víry i života, přičemž důraz je kladen na porozumění a interpretaci. K tomu však křesťan potřebuje **vedení Duchem svatým, společenství věřících a vykladače Písma**. Sdílení ve společenství a společné studium má být doplněno osobním trpělivým zkoumáním Písma (Křesťanův život víry, naděje a lásky: čl. 8, odst. 32–33).

Služba Slovem a služba lásky znamená, že **slovo a skutek v pojetí církve nejsou oddělitelné**: „Jestliže slovo není spojeno s činem, něco zásadního zde chybí a církev je oslabena... Slovo Boží nespočívá jen v racionálním zvěstování, ale inkarnuje se do konkrétních situací, činů a zkušeností. Proto se modlíme, aby království Boží mezi námi nebylo přítomné jen ve slovu, ale i v moci“ (Služba Slovem a služba lásky: čl. 25, odst. 101). Z hlediska tématu práce je zde zvláště důležitý **důraz na službu mezi lidmi**, která je obrazem působení Boží lásky k člověku (Křesťanův život víry, naděje a lásky: čl. 5, odst. 17–18).

Studium teologie je CB viděno jako žádoucí celoživotní proces, neboť může pomoci k **hlubšímu nahlédnutí základů víry, jasně formulovat evangelium světu, odolávat tlaku postmodernímu náboženskému pluralismu a budovat církve** (Teologie Církve bratrské: čl. 37, odst. 170-173). Teologii Církve bratrská definuje v širším smyslu, nikoli primárně jako vědní obor. „Teologie je myšlení či řeč o Bohu. Každý, kdo přemýšlí o Bohu a vyjadřuje to, co věří, je teologem. Křesťanská teologie je poznáváním pravého a živého Boha, který se zjevil v Kristu Ježíši, svém odvěkém Slovu (Logos) a také prostřednictvím Písem svatých (J 1,1; 17,3). Být křesťanem proto znamená být křesťanským teologem. Být dobrým křesťanským teologem znamená usilovat o hlubší poznání a oddanější spoléhání na Boží Slovo“ (Teologie Církve bratrské: čl. 37, odst. 169). Církve klade důraz na to, **že každý má zodpovědnost vzdělávat se a usilovat o hlubší poznání.**¹⁷

2.4.4 Řád správy

¹⁷ Uvedené odkazy na články a odstavce, příp. strany, v textu 2.4.3, se vztahují k: Dokumenty Církve bratrské: Duchovní zásady Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. 2016 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

Řád správy zmiňuje přímo oprávnění k podílu na školních a mimoškolních aktivitách: „Rada jako orgán Církve bratrské je na základě příslušného zákona (zákon č.3/2002 Sb. v případě zřizování Účelového zařízení a zákon č.561/2004 Sb. o poskytování základního, středního, vyššího odborného a jiného vzdělávání) oprávněna zřizovat (příp. rušit) Účelová zařízení nebo školy (školské právnické osoby), vysloví-li s tím předchozí souhlas Konference. **Jejich účelem je poskytování vzdělávacích, sociálních nebo zdravotnických služeb, charita či diakonie.** Stejně oprávnění náleží i Sborům jako evidovaným právnickým osobám, vysloví-li s tím předchozí souhlas Rada“ (Orgány Církve bratrské: čl. 6., odst. 3–7, §190).

Tento Řád se také vyjadřuje k osobám, které mohou v rámci církevních aktivit vzdělávat. Tím není dotčen zákon O pedagogických pracovnících 563/2004 Sb., jedná-li se o působení pracovníka sboru zároveň jako učitele: „Účelová zařízení, školy, příp. jiná zařízení Církve bratrské nebo Sborů zřízená **za účelem studia, výchovy, či vzdělávání vikářů, kazatelů nebo dalších pracovníků Církve bratrské**, se ze svého duchovního směřování zodpovídají svému zřizovateli, tj. Sboru nebo Radě jako orgánu Církve bratrské“ (Orgány Církve bratrské: čl. 6., odst. 3–7, §195).

Tento dokument se k samotnému tématu edukace mládeže přímo nevztahuje. Z textu je však patrný důraz, který klade Církev bratrská na zřízení míst, v nichž by církevní pracovníci byli vzděláváni, vychovávaní a vedeni. Přímým předpokladem pro vedení církve a společenství je vlastní vzdělání a výchova.

Proces edukace není nikdy samoučelný, tj. není sám o sobě cílem, ale je prostředkem k působení ve společnosti (ať již v duchovní, sociální, pedagogické aj. sféře). Edukace není tedy cílem, ale je předpokladem k další práci s lidmi (dětmi, mládeží, dospělými, seniory).¹⁸

2.4.5 Lausanský závazek

Dokument byl sepsán roku 1974 na Mezinárodním kongresu pro světovou evangelizaci a je součástí základních a závazných dokumentů, jimiž se Církev bratrská řídí.¹⁹ Jedním z témat tohoto dokumentu je zde zkoumané církevní vzdělávání: „V každé zemi by měl být účinný vzdělávací program pro kazatele a laiky týkající se věrouky, učenictví,

¹⁸ Uvedené paragrafy v textu 2.4.4 odkazují k: Dokumenty Církve bratrské: Řád Správy Církve bratrské Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

¹⁹ Srov. MACHOVÁ, Anna. *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské: bakalářská práce*. s. 17.

evangelizace, výchovy a služby. Takovéto vzdělávací systémy se nesmí opírat o stereotypní metody, ale měly by je iniciativně vypracovat místní lidé na základě biblických pravd.“²⁰

Tento dokument se tedy vyjadřuje k potřebě vzdělávání vedoucích, kazatelů, věřících, kteří chtějí sloužit v rámci náboženské edukace ve svém sboru. O případných vzdělávacích systémech se zmíním v dalších částech práce. Je pak v zájmu každé církve, jak bude tento apel prakticky naplňovat.

²⁰ K čemu se hlásíme: Lausannský závazek. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: http://files.jbp Praha.webnode.cz/200000043-5188f5287b/lausannsky_zavazek.pdf.

3. Přehled pojmů k otázce náboženského vzdělávání mládeže v církvi

Katecheze je velmi komplexním procesem, a proto spolupracuje v úzkém propojení s dalšími prakticko-teologickými a společensko-vědními obory.²¹ Následující přehled pojmů a jejich obsah uvádím v souladu s pojmoslovím vybraných autorů, kteří pracující s tématem náboženské edukace mládeže v církvi. Tyto pojmy nejsou snahou vystihnout problematiku diverzity pojmů v celé její šíři, uvádím zde však pojmy, které byly při analýze odborné literatury více frekventované ve svém užití. Tato kapitola tedy slouží k vytvoření určitého základu, v němž bude možné hovořit o křesťanské edukaci mládeže jakožto celku, ale také o jednotlivých částech, tj. vymezení mládežnického věku, oblast náboženské edukace a její tradice, formy edukace, katecheta atd.

Mohlo by se zdát, že dané pojmy postihují totéž, jen jejich formulace se nepatrně liší. Někdy tomu tak skutečně může být, avšak bylo by zapotřebí důkladné analýzy a komparace, stejně jako práce s překlady a odborná znalost jazyka, aby bylo možné toto s jistotou tvrdit. Ani jedno z toho však není cílem této práce, proto s respektem k vybraným autorům, používám pojmosloví v celé jeho šíři. Na konci této kapitoly uvedu alespoň obecně některé pojmy, se kterými bude možné dále v této práci pokračovat.

Pro mou práci je důležité rozlišit obory, ze kterých jednotlivé pojmy vychází, neboť tyto obory mají odlišná východiska, metodologie i prezentování výsledků.²² Jedná se o již dříve zmiňované společensko-vědní a prakticko-teologické disciplíny. Nejdříve definuji oblast, poté zmíním, jak souvisí se vzděláváním mládeže.

3.1 Katechetika

Ján Liguš vymezuje katechetiku jako teologickou disciplínu zabývající se náboženskou výchovou a výukou.²³ Protestantské církve na rozdíl od katolického pojetí odlišují pastorační práci jako duchovní doprovázení a katechetiku jako výchovu a vzdělávání. Katechetika se zaměřuje na společenství církve a s ohledem na věk ho třídí do skupin dětí, mládeže, dospělých a seniorů. Jsou zde mimo jiné další hlediska sociální stratifikace, avšak katechetika má za cíl usilovat o: „permanentní vzdělávání členů církve, prohlubování jejich

²¹ Srov. LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. Brno: L. Marek, 2005. s. 29.

²² Takto bude například výpověď o lidství (díky specifickým kořenům, metodám zkoumání, ale i způsobem interpretace výsledků) rozdílná v oboru psychologie, pedagogiky, antropologie, historie, biblické antropologie, biologie atd.

²³ Srov. LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. s. 27.

víry a duchovního poznání, a to vše bez rozdílu.²⁴ Katechetika tedy v obecném smyslu na jedné straně předkládá teorie, na straně druhé vyvozuje postupy metodické práce s konkrétními věkovými skupinami.

3.2 Katecheze

K vymezení katecheze katolický teolog Balík uvádí toto: „**Doprovázení** mladých je třeba vnímat jako komplexní skutečnost, která zahrnuje **nejen vzdělávání**, ale i **prožívání**, nejen **osobní** rovinu, ale i život **v církvi**, nejen vlastní růst, ale též schopnost a zkušenost evangelizace a služby. Vše, co je mladým lidem nabízeno **pro jejich růst ve víře**, má být jednou celistvou **katechezí v nejširším slova smyslu**, která jim napomáhá otevřít se osobnímu setkání s Ježíšem Kristem v jeho církvi. Katecheze musí vždy mít též racionální podobu a měla by vést mladého člověka k promýšlení víry.²⁵ Odkrývání samotného obsahu pojmu je jedním z cílů této práce, neboť nelze hovořit o náboženské edukaci mládeže v církvi bez toho, aniž by bylo lépe porozuměno tomu, co je touto edukací myšleno. Zvláště zde uvádím to, co v mnoha definicích chybí, totiž rozvíjení a zohlednění rozumu v duchovním růstu (např. oblast apologetiky, křesťanské antropologie, ale i dialogu). Balík charakterizuje katechezi jako komplexní proces, který má zasahovat člověka v celé jeho bytosti, tj. v osobním životě i ve vztazích, na úrovni emocionální i racionálně-kognitivní, v situacích, kdy je příjemcem i poskytovatelem katecheze atd. Katecheze je v intencích katolické nauky srovnatelná s pojmy duchovního doprovázení a může být shrnuta šířeji jako různé úsilí církevních pracovníků, které vede mladé lidi k duchovnímu růstu.

Husitský teolog Tomáš Butta hovoří o katechezi jako o křesťanské výuce a výchově, která probíhá především v prostředí církve, řadí se k jejím nejdůležitějším úkolům a je součástí Velkého poslání podle Mt 28,19-20.²⁶ Husitská teoložka J. Kubíková říká, že „výuka a výchova jsou dvě strany téže mince. Katecheze nemůže být redukována na pouhé předávání vědomostí. Nejdůležitější je zbožnost rodičů. Katechetické působení se nedá oddělit od celého výchovného procesu, je pouze jeho částí. V ideálních podmínkách souzní křesťanské působení zároveň v rodině, ve škole i sboru. Pak může i katecheta počítat s trvalými výsledky své práce.“²⁷ Z citovaného textu vyplývá, že katecheze se dotýká celého člověka a nelze ji redukovat na předávání vědomostí.

²⁴ LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. s. 27.

²⁵ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. Praha: Paulínky, 2019. s. 452.

²⁶ Srov. BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky*. Praha: Církev československá husitská, 2012. s. 9.

²⁷ KUBÍKOVÁ, Jiřina. *Malá katechetická metoda*. Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1992. s. 18.

Balík poznamenává, že víru není možno předat či naučit, neboť je darem z Boží milosti. Katecheta se však podílí na přípravě mládežníka tak, aby byl schopen na dar víry odpovědět.²⁸

Specifickým prvkem náboženské edukace mládeže, o kterém Balík hovoří, je zapojení mladých lidí v církvi. Skrze službu svým vrstevníkům se jejich víra a osobnost formuje novým způsobem.²⁹ Mladí lidé mají být sami součástí toho, co se kolem nich děje, tj. spolupodílí se na existenci církve, a tím působí ve světě kolem sebe. Ke službě je však potřeba citlivého doprovázení zkušenějším věřícím, který je podporou, motivací i útěchou na cestě k duchovnímu růstu.

3.3 Náboženská socializace a náboženská pedagogika

Proces socializace chápe katolická náboženská pedagožka L. Muchová jako „vrůstání do již existující společnosti se vším, co ji utváří“.³⁰ Lidská zkušenost, pohled na svět aj., jsou dále ovlivněny právě tímto procesem začleňování se do společnosti. Člověk však zároveň svou jedinečnou osobností svět mění a spoluutváří.³¹ Trendy charakterizující postmodernu, tj. globalizace, online komunikace, masová média a sdělovací prostředky, vyvyšování vědy a svobody ve smyslu libovůle, přeceňování hodnot hospodářského trhu, nenasytný společenský konzum aj., tříští svět i společnost na malé fragmenty, které prezentují pouze výsek reality. Avšak nesnaží se podat celistvý obraz, který by umožnil člověku orientaci ve světě. Stálá zaměstnanost a spěch neumožňuje člověku být sám se sebou, věci promýšlet a reflektovat.³²

Náboženství, které umožňuje jisté stabilní porozumění světu je v současné době v krizi a L. Muchová uvádí stěžejní otázky z hlediska náboženské socializace mladých dospívajících: „Jak mohou mladí lidé v tomto světě plném rozporů dojít k osobní religiozitě? Při jakých příležitostech, skrze koho, čím a jakou formou jsou předávány náboženské postoje? Jaké překážky se staví proti, jaké nové šance se dnes otevírají? Jak a prostřednictvím čeho získává dospívající člověk životní koncept, který ho emocionálně

²⁸ „Předávat víru neznámá budovat paralelní svět vedle světského života, ani izolovat jedince v ghettu zdánlivých jistot, spíše zvyků inspirovaných vírou, ani se upínat k zastaralým projevům víry. Stejně tak proces zrání víry nesmí ustrnout jen zdůrazňováním naukových témat. **Předávat víru znamená uvádět jedince do vztahu s Kristem, do stylu života a nové kultury. Má-li být víra živá, musí být žita dnes a nyní. Znamená to s odvahou objevovat životaschopnost evangelia a jeho sílu proměňovat každou dobu.**“ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 445 – 446.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 449.

³⁰ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. s. 81.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 81.

³² Srov. Tamtéž, s. 81.

a intelektuálně uspokojuje a připojuje ho k Bohu jako pevné prapříčině a poslednímu cíli lidské touhy?“³³ L. Muchová ukazuje, že náboženství je možností výkladu světa, který životu dává určitý řád a smysl. Vzhledem k dnešní době, která roli náboženství (zvláště v české společnosti) vytěsnila, mladý člověk nejen zažívá úzkost a nejistotu, ale také nemá žádné strategie k jejich zvládnutí.

3.4 Prakticko-teologické disciplíny související s katechetikou

Katechetika spolupracuje s dalšími disciplínami, které jsou zastřešeny pod názvem praktická teologie. Některé disciplíny souvisí s katechetikou tak blízce, že se u některých autorů jejich hranice překrývají. V kontextu katechetiky se jedná zejména o proces pastorače a evangelizace. Těm bude věnována pozornost v další části této práce. Zde se pouze zaměřím na vyjmenování prakticko-teologických disciplín³⁴, které s katechetikou vstupují v oblasti edukace do vzájemného rozhovoru: „misiologie – teorie a historie misie, způsoby vyučování nových křesťanských konvertitů; homiletika – teorie a praxe církevního kázání; biblická antropologie – zabývá se člověkem, Bohem a jejich vzájemným vztahem; poimenika – (pastýřská péče v církvi za účelem pomoci člověku.“³⁵

3.5 Společenskovední disciplíny a katechetika

Pokud chceme vyjádřit prostoupení katechetiky do společenských disciplín, lze v obecném smyslu slova hovořit o všech vědních disciplínách, které se zabývají člověkem jakožto osobou, jeho podstatou a společenstvím. Konkrétně se jedná o pedagogiku (sociální pedagogika, speciální pedagogika, srovnávací pedagogika, obecná pedagogika, didaktika), psychologii (vývojová psychologie, psychologie osobnosti, pedagogická psychologie, sociální psychologie), filosofii, antropologii, historii a sociologii. Této problematice (včetně analýzy psychologicko-pedagogických aspektů v edukaci mládeže) se podrobněji věnuje Lukáš Matys ve své práci *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže*.³⁶

3.6 Katechetika a náboženství (resp. religionistika)

Ve vztahu k náboženství katechetika pracuje především s dějinami náboženství, psychologii náboženství, sociologií náboženství, fenomenologií a filosofií náboženství.

³³ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. s. 81.

³⁴ Jejich kompletní seznam včetně popisu charakteristiky je podrobně uveden v knize: LIGUŠ, Ján. *Náboženská výchova a výuka*. s. 29 – 30.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 29 – 30.

³⁶ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. s. 12 – 40.

Podrobněji se k tomuto vztahu a vzájemné spolupráci vyjadřuje kniha *Náboženská výchova a výuka*.³⁷

3.7 Katecheta - učitel - duchovní vůdce - duchovní průvodce

Jsou zde zmíněny čtyři pojmy označující jednu a tutéž osobu, která je v roli vedoucího mládeže. Obsah slova „vedení“ bude zkoumán dále v této práci, a stejně tak požadavky na osobnost, víru, znalosti a profesi vedoucího mládeže. Důležité je zde říci, že proces křesťanské edukace, tj. i duchovního vedení, se odehrává ve vztahu alespoň dvou lidí, přičemž tento vztah může být více či méně formální s jasně stanovenou autoritou a striktně daným vyučovacím materiálem. Pojem katecheta je užíván více v tradičnějších církvích, kde je také proces katecheze formálně ukotvený a stanovený. Označení učitele náboženství se častěji používá v Církvi československé husitské, avšak nejedná se o zásadní odlišné významy. Více vzdáleny jsou tomuto pojetí protestantské církve, které zdůrazňují spíše důraz na neformální vztahy a autenticitu vedoucího mládeže. Upřednostňují víru před vzděláním duchovního průvodce, jeho role není přímo zakotvena v organizaci života církve. Duchovním průvodcem může být každý věřící křesťan, přičemž on sám má na sobě zažívat, že je někým také veden.

Rozdílnost duchovního vůdce a průvodce spočívá v míře přiznané autority; zatímco pojem vůdce evokuje nutnost následovat a jistou vlastní nesvobodu, pojem průvodce má vyvolat možnost sdílení, společného putování a vzájemné pomoci.³⁸ Duchovní průvodce je, v knize *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*, přirovnán k duchovnímu učiteli, který se snaží vést svého mládežníka k duchovní zralosti. Duchovní vyučování je pak propojeno s duchovním doprovázením. Cílem je duchovní růst a stále větší podobnost Ježíši Kristu.³⁹ V tomto vztahu je Kristus jedinou autoritou, která řídí vztah doprovázejícího a doprovázeného sama k sobě; jemu se má vše podřizovat, jemu se učí naslouchat.⁴⁰

3.8 Duchovní růst - růst ve víře

Tyto pojmy definují řecko-katoličtí teologové Mirón Duda a Igor Smělý následovně: „Je to pomocou, aby človek došiel k hlbšiemu osobnému vzťahu s Bohom. Nie je povinnosťou ani náboženskou módou. Nie je to psychologická pomoc a už vôbec nie

³⁷ LIGUŠ, Jan. *Náboženská výchova a výuka*. s. 30 – 32.

³⁸ DUDA, Mirón., SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013. s. 57.

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 58.

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 58.

psychoterapia. Iste, môže mať a často aj má efekt psychickej podpory, ale podstata sa stále týká života viery, vecí súvisiacich s osobným vzťahom s Bohom, realizácie duchovného života v každodennosti.⁴¹ Autoři hovoří o již zmíněné spolupráci dalších disciplín, které pomáhají v životě člověka dosáhnout změny; avšak s připomínkou, že duchovní růst se vždy týká oblasti víry, vztahu s Bohem a aplikace víry do života člověka. Disciplíny tak společným působením napomáhají člověku v jeho cestě. Duchovní růst a doprovázení je také autory zmíněn v kontextu náboženské výchovy a výuky, v němž jsou mládežníci doprovázeni k samostatnosti ve víře.⁴²

3.9 Posvěcení

Dalším důležitým pojmem, který souvisí s náboženskou edukací, je posvěcení. Nejedná se sice o samostatnou teologickou disciplínu, ale tento pojem se objevuje v mnoha programech a aktivitách pro mládež. „Pojem posvěcení je z řec. *hagiasmos* a znamená duchovní proces, jehož předpokladem je svatost (Zj 22,11) získaná Božím posvěcením, tj. smířením v Kristu. Jde o stále větší a rozhodnější prokazování příslušnosti k Bohu, dosažené v Kristu skrze víru (Sk 26,18). Svatost je základem, dokonalá svatost (posvěcení) je cílem věřícího (1Te 5,23n: *Kéž vás Bůh pokoje posvěti skrz na skrz*). Vůlí Boží je, aby věřící dosáhli posvěcení, tj. mravní čistoty, v níž se uplatňuje Boží povolání.“⁴³

Jedná se o obecný cíl, ke kterému lidský život ve víře směřuje. Základem zde není vlastní úsilí člověka, ale Boží milost a spása v Kristu. Nicméně úsilí o svatost ve smyslu vlastních kroků víry a důvěry v Boha ze strany člověka je součástí vzdělávacích programů pro mládež. V tomto smyslu je posvěcení nejen směrem pro křesťanský život obecně, ale je také žádoucím cílem v oblasti křesťanské edukace.

3.10 Učednictví

U evangelikálních církví tvoří pojem učednictví samotnou subdisciplínu praktické teologie. Většina překládaných knih pojímá učednictví jako součást tzv. „velkého poslání“ (Mt 28,19-20). Výzva k učednictví je tedy součástí toho, co církve chápe jako své poslání na zemi. „Novozákonní výraz učedníci, je označením pro ty, kteří se za Ježíšova života shromáždili kolem něho jako svého učitele a žili s ním v nejužším obecnství. Ježíšovi

⁴¹ DUDA, Mirón., SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013. s. 57 – 58.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 58.

⁴³ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: Posvěcení*. Praha: Kalich, 1956. s. 692.

učedníci byli vesměs povoláni jím samým (Mt 4, 19). Ti, kteří ze své vůle chtěli být učedníky, byli odmítáni (Mk 5,18nn). Za to povolával takové, kteří podle veřejného mínění platili za hříšníky (Lk 15,1n).⁴⁴ O procesu učednictví v souvislosti s tématem edukace hovoří např. Jim Burns v knize *Nebojte se věnovat mladým*, v níž odkazuje na metodu Davea Stonea „Čtyři kroky“.⁴⁵

3.11 Náboženská edukace

L. Matys říká: „Křesťanství neznamena pouhou filosofii, ale vyjadřuje určitý životní styl, zaměření či cestu. Po této cestě je třeba být doprovázen a druhé doprovázet. Právě proto vnímáme, jako vhodné, používat i v tomto křesťanském kontextu pojem edukace, v němž slyšíme ono – ducó – tedy vést/přivádět. Křesťanská edukace se nevyhne přímé konfrontaci s takovými teoretickými oblastmi, které jsou přítomné v majoritní sekularizované společnosti.“⁴⁶ Tomuto vymezení náboženské edukace mládeže, které je prvním takovým teoretickým vymezením v našem prostředí, předchází reflexe výsledků pedagogických a psychologických disciplín, které popisují fenomén výchovy a vzdělávání. K této analýze podrobněji viz Lukáš Matys: *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže*.⁴⁷

3.12 Shrnutí

Tolik tedy k základním pojmům týkajících se náboženské edukace v církvi. Diverzita přístupů jednotlivých autorů ukazuje jednak nesnadnost uniformního pojmového uchopení tématu, ale také problematiku přebírání a vymezení pojmů, jež popisují edukační proces v sekularizovaném prostředí (v České republice zejména prostředí školství, ale i jiné méně formální institucionální vzdělávání).

Pro tuto práci tedy užívám pojmy duchovního vedení/doprovázení, náboženské edukace, duchovního růstu, průvodce a učitele (resp. katechety) v prostředí církevního společenství ve výše zmíněném kontextu. Osobně se přikláním v souladu s praxí Církve bratrské k termínům duchovního průvodce a doprovázení uskutečněné v prostředí určitého vztahu, jehož cílem je v tom nejobecnějším smyslu dosáhnout posvěcení skrze prostředky

⁴⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: Učedník*. Praha: Kalich, 1956. s. 1126.

⁴⁵ Je to model, který popisuje fáze delegace zodpovědnosti na nové vedoucí mládeže:

- a) „Já to udělám a ty se budeš dívat.
- b) Já to udělám a ty to uděláš také.
- c) Ty to uděláš a já se budu dívat – pomůžu ti.
- d) Ty to uděláš a já budu dělat něco jiného.“

STONE, Dave. *Čtyři kroky*. In: BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. Brno: Nová naděje, 1994. s. 48.

⁴⁶ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. s. 40.

⁴⁷ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*.

náboženské edukace (znalosti, dovednosti, formování postojů aj.). Jedná se o proces probíhající v prostoru vztahu, který obě strany vědomě akceptují a společně směřující k určitému cíli.

4. Mládež

Nyní se zaměřím na charakteristiku mládeže, která je jedním z adresátů křesťanské edukace v církvi. Tento úkol je značně obtížný a dá se k němu přistupovat z mnoha úhlů pohledu: za pomoci vývojové psychologie, pedagogiky, ústavy, biologické dospělosti, sociální vyspělosti, míry samostatnosti a zodpovědnosti atd. Rozlišné pojetí mládežnického věku je vymezováno v důsledku charakteru konkrétní církve (příp. sboru) a její současné situace. Rozdílné přístupy vybraných autorů pomáhají charakterizovat mládež v širší perspektivě. Její obecná znalost je nutným předpokladem k dalším kapitolám této práce.

Církev bratrská neposkytuje jasné vymezení mládežnického období. Toto rozhodnutí ponechává na vedení konkrétního sboru. Nejprve zde představím různé způsoby vymezení mládežnického období, poté se zaměřím na mládež od roku 1989 po současnost a podrobněji pohovořím o postmoderně, která je přirozeným prostředím současných mládežníků. Na konec uvádím některé výzvy, které práce s mládeží v církvi obnáší.

4.1 Různé přístupy k mládeži

Tato část projednává možné přístupy vymezující mládež jako skupinu určitého věku, která se vyznačuje určitými specifickými znaky. K jejímu popisu existuje celá řada možných přístupů (z nichž většina alespoň z části pracuje s pojmy vývojové psychologie). Autoři využívají poznatků různých společensko-vědních disciplín. V důsledku toho vyvozují různé charakteristické prvky mládežnické skupiny. Níže uvádím přehled různých způsobů přístupu k mládeži.

4.1.1 Definice proti-vymezením

V knize *S mladými ke Kristu*⁴⁸, v kontextu katolické církve, je mládež vymezena vůči dalším generacím společnosti, přičemž jsou klíčové „vzájemné vlivy a vztahy generací mezi sebou“.⁴⁹ Společnost je **pluralitní** a značně **individualizovaná**. Stejně tak žijí mladí lidé v „**subkulturách**“,⁵⁰ které se vyznačují specifickými znaky (samovolně určenými či přejatými), např.: „styl oblékání, komunikace, hodnotový systém, rituály aj.“ Mladý člověk sám sebe, dle vlastních preferencí, řadí do více skupin najednou. Z hlediska věku nelze, dle

⁴⁸ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. Praha: Paulínky, 2019.

⁴⁹ Tamtéž, s. 105.

⁵⁰ Tamtéž, s. 105.

Balík, mládežnické období jednoznačně určit.⁵¹ Z právního hlediska jsou určeny dvě významné věkové hranice (15 a 18 let). Ze sociologického hlediska je mládežnický věk obdobím přechodu mezi dětstvím a dospělostí, přičemž významným faktorem je „míra socializace a samostatnosti dospívajících“.⁵² Z hlediska vývojové psychologie jde o období hledání smyslu života, vlastní identity, důležitých emočních a biologických změn, stejně jako zrání osobnosti.⁵³ Balík upozorňuje⁵⁴ na rozpor, který je dán tímto vymezením: mládežník na jedné straně povolna dosahuje biologické a pohlavní dospělosti, ke které dochází v současné době velmi brzo, na druhé straně se však prodlužuje doba potřebná k dokončení studia a založení vlastní rodiny. Mládežnický věk uvádí v rozmezí 13 – 30 let.⁵⁵ Dále také podotýká, že této epizodě předchází pubertální období, které do velké míry určuje nynější období dospívání a v práci s mládežníky by to mělo být zohledněno.

Podobně pluralitním způsobem přistupuje k mládeži také Lukáš Matys ve své práci *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže*, kdy nejprve poskytuje přehled způsobů vymezení mládeže v rámci mnoha společenskovedních disciplín⁵⁶, nakonec se však přiklání k definicím vývojové psychologie.

4.1.2 Spiritualita a duchovní vývoj

Z hlediska potřeb mládežníka, které jsou popsány převážně vývojovou psychologií, klade Ján Liguš⁵⁷ důraz na přirozenou tendenci mladých lidí ve věku 14 – 25 let, vzdalovat se od rodiny a zapojovat se více do vrstevnické skupiny. Spíše, než o psychických a biologických potřebách, však hovoří o spiritualitě mládežníků, neboť vrstevnická skupina je pro mládež obrazem společenství. Mladí lidé „zažívají evangelium v rámci skupinového (sdíleného) života.“⁵⁸

Psychosociální potřeby jsou tedy navzájem propojeny s oblastí duchovních potřeb. V životě mládežníka to znamená naplnění potřeby společenství (se vším, co obnáší) a prožívání evangelia. Výsledkem je setkání s evangeliem skrze společenství.

⁵¹ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 105.

⁵² Tamtéž, s. 106.

⁵³ Tamtéž, s. 106.

⁵⁴ Tamtéž, s. 106.

⁵⁵ Tamtéž, s. 106.

⁵⁶ Srov. MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. s. 62 – 68.

⁵⁷ Srov. LIGUŠ, Ján. *Náboženská výchova a výuka*. s. 132.

⁵⁸ Tamtéž, s. 132.

4.1.3 Přístup vývojové psychologie (psychosociální hledisko)

Období adolescence Blanka Strašíková uvádí v rozmezí 15 – 20/22 let⁵⁹, kdy dochází k množství duševních i tělesných změn. Významné jsou také změny z hlediska práva, tj. ukončení povinné školní docházky, nabytí občanské odpovědnosti a následná dospělost. Ke změnám dochází v oblasti rodiny a vrstevnických vztahů (na jedné straně osamostatňování, na druhé straně velmi silný vliv vrstevníků). „Adolescent je schopen si utvářet a obhajovat svůj vlastní světový názor. Dokáže poměrně snadno překonávat životní překážky, věří si, občas z nedostatku zkušeností přepíná své síly. Je schopen složitých intelektuálních operací, jeho logické myšlení je patrné na postojích, které zaujímá. Je tvárný, flexibilní, přizpůsobivý, alergický na zkostnatělost. Upřednostňuje rovnocenné partnerství v rodině i zaměstnání. Těší se fyzické síle, je obdařen optimismem, který mu umožňuje široký rozhled a stanovení chvályhodných, smělých cílů.“⁶⁰

Tomáš Oliverius přímo nedefinuje mládežnické období, avšak uvádí „hranici pubescence“,⁶¹ tj. biologickou dospělost, právní odpovědnost a ukončením povinné školní docházky. Následný vývoj popisuje jako mladší a střední dospělost, tedy věk 18 – 45 let, v němž je charakteristické „**postformální myšlení**“.⁶² To se odlišuje od předchozího radikálního (ve smyslu černobílého) myšlení pubescenta tím, že v konkrétní situaci zvažuje všechny možnosti a jedná „svobodně, nikoli však nezávisle ve smyslu vzpoury či individualismu.“⁶³

Podobného hlediska vývojové psychologie užívá také Lenka Mikulíková ve své práci *Poradenství dospívajícím zapojeným do Fusionu*, přičemž jejich skupinu uvádí v rozmezí 10. – 20. roku života, se kterým souvisí také tyto charakteristické proměny:⁶⁴ tělesné změny (pohlavní dospělost, proporční změna postavy), kognitivní změny (stádium formálních logických operací, vysoká míra abstrakce a hledání alternativ, egocentrismus i schopnost sebereflexe), změny emočního prožívání (velké výkyvy, vztahovačnost, přecitlivělost, hluboká intenzita) a změna sociálních vztahů (s rodiči, vrstevníky a partičkami, učiteli a jinými autoritami).

⁵⁹ STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *Hledisko vývojové a sociální psychologie*. In: LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. Brno: L. Marek, 2005. s. 150.

⁶⁰ Tamtéž, s. 150.

⁶¹ OLIVERIUS, Tomáš. *Biblické vzdělávání věkově odlišných skupin: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2007. s. 40.

⁶² Tamtéž, s. 41.

⁶³ Tamtéž, s. 41.

⁶⁴ Následující výčet proměn typických pro období dospívání převzat z: MIKULÍKOVÁ, Lenka. *Poradenství dospívajícím zapojených do Fusionu: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2015. s. 10 – 19.

4.1.4 Sociologický přístup

Andrea Bušovská v přístupu k mládeži využívá především informací sociologických výzkumů,⁶⁵ podle kterých je mládežníkem ten, kdo již „ukončil povinnou školní docházku a zatím nepřevzal zodpovědnost sám za sebe a svou rodinu (manželství, potomek)“.⁶⁶ V číselném vyjádření uvádí toto období ve věku 15 – 30 let s tím, že mohou vznikat charakteristické „podskupiny dospívajících a dospělých, dány vzděláním, sociální situací, náboženstvím, místem bydliště atd.“⁶⁷

4.1.5 Mladí optikou vybraných biblických příběhů

Kateřina Mácová ve své práci *Poimenická a spirituální služba církvi mládeži v současnosti*⁶⁸ přistupuje k mládeži optikou příběhů (veršů, postav) z Písma, které vytváří obraz mládí. To je v obecné rovině nahlíženo jako období pozitivních či negativních rozhodnutí, ve smyslu formace charakteru a sebereflexe, či nevyužití darovaných příležitostí.⁶⁹ Tento pohled na mládež je zdůvodněn konkrétními příklady Jb 29,1-5; Kaz 11, 9-10; Ž 25,7; Ž 89,46; Ž 103,5; Př 20,29; 1Tim 4,12; 2Tim 22. atd. Prostřednictvím příkladu SZ i NZ postav Josefa, Davida, Ester, mládenců od Daniela, Jana Křtitele, Josefa a Marie, bohatého mládence atd.⁷⁰ Uvádím zde, po vzoru Mácové,⁷¹ jeden příklad za všechny: příběh Bohatého mládence (Mt 19,16-22). Tento příběh výstižně potvrzuje předešlé tvrzení, že čas mládí je časem k rozhodnutí. Mladík v příběhu usiluje o získání dobrého a věčného života. Hledá svou cestu, pracuje s etickými hodnotami. Setkává se s Ježíšem, který ho prostřednictvím rozhovoru vede k reflexi, pokání (lítosti) a činu, ve smyslu rozhodnutí. Za nejdůležitější část příběhu K. Mácová považuje⁷² Ježíšovu výzvu: „Přijď a následuj mě!“ (Mt 19,21b), neboť pouze to vede k věčnému životu.

Tento příběh demonstruje vedení rozhovoru, v němž dochází určitým způsobem k formaci mladíka. Podstatné není samotné chování, nýbrž hodnoty, které k tomuto chování vedou. Dožadování se určitého chování u mládežníka není samo o sobě cílem, ale pouze

⁶⁵ BUŠOVSKÁ, Andrea. *Ilustrativní nabídka křesťanů mládeži v Praze v perspektivě jejich misijně – evangelizačně – pastoračního poslání: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2008. s. 73.

⁶⁶ Tamtéž, s. 73.

⁶⁷ Tamtéž, s. 74.

⁶⁸ MÁCOVÁ, Kateřina. *Poimenická a spirituální služba církvi mládeži v současnosti: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2016.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 37.

⁷⁰ Tamtéž, s. 39 - 41.

⁷¹ Tamtéž, s. 42.

⁷² Srov. Tamtéž, s. 42.

prostředkem, který k cíli povede. Tím je rozhodnutí ohledně věčného života. Zároveň se v tomto příběhu reaguje na potřeby dospívajícího, vyjádřené v otázce po způsobu, jak žít (resp. jak obdržet věčný život).

Nahlížením na mládež v souladu s biblickými příběhy se zabývá také Ron Becker; zamýšlí se nad možnostmi biblické exegeze, která by byla v souladu s akademickými postupy a zároveň byla přínosná v práci s mládeží. Hovoří o tzv. „Young Testament – narratives that inform a rich biblical account of the experience of youth and the part youths play in the overarching story of God.“⁷³ Zaměření na mládež nemá být podle Beckera generalizováno na určitou biblickou skupinu, nýbrž má pracovat s charakterem a typologií konkrétních představ. Své myšlenky pak konkrétně dokládá na všeobecně známém příběhu Josefa (Gn 38- 50) a jednom velmi anonymním (téměř nepovšimnutém) příběhu o Izraelské dívce (2Kr 5).

4.2 Mládež po roce 1989: doba postmoderny

4.2.1 Společenský světonázor

Roku 1989 se udály změny ve struktuře celé společnosti, mládežníky nevyjímaje. Velmi výrazně se projevily v oblasti hospodářského trhu a ekonomiky Československé (resp. České) republiky. Jako další významné období uvádí Balík rok 2000, v němž byla rozhodující míra adaptace společnosti na nově vzniklé podmínky. Mládežníci po roce 2000 jsou ovlivněni masovým rozvojem moderní technologie.⁷⁴

Nelze charakterizovat skupinu mladých lidí tak, že bude vyjmuta ze svého přirozeného prostředí. Dospělá generace výrazně ovlivňuje generaci následující. Také to lze vyjádřit tak, že mladí lidé potřebují být do dospělosti (a také v jejím průběhu) doprovázeni staršími a zkušenějšími (rodiči, prarodiči, přáteli, bližními). Balík popisuje současnou dospělou generaci neschopnou mladým lidem v tomto smyslu pomoci, tj. „určit jim potřebné hranice a poskytnout bezpečný prostor“.⁷⁵

Ve společnosti jsou vyznávány určité (více či méně skryté) hodnoty, názory, požadavky a aktuální trendy, které formují člověka k určitému obrazu. Ekonomické bohatství, postup na karierním žebříčku a vysoké nároky na zajištění rodinného života prezentuje ideál, který je pro mládežníka studujícího na střední či vysoké škole natolik

⁷³ BECKER, Ron. Beyond the Godless Understanding of Youth: Why Exegesis Matters to Youth Ministry. *Journal of Youth and Theology*. 2006, 5(1), P. 10-30.

⁷⁴ SAK, Petr. Mládež v konfrontaci generací. *Budoucnost církve*. 2019, XXVI.(1-3), S. 14 - 27.

⁷⁵ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 114.

vzdálený a nedosažitelný, že se s ním jen těžko dokáže identifikovat. S narůstajícím věkem dále narůstá tlak společenského očekávání na mladého člověka a působí velmi destruktivním způsobem. Přetlak je nebezpečný, neboť se na člověku projevuje úzkostmi, depresemi a zhroucením. Deklarování požadavků ze strany společnosti není skromné a chyby jsou nepřijatelné.⁷⁶

4.2.2 Seberealizace

L. Matys k charakteristice současného stavu užívá termíny: „rychlá změna, kyberkultura, informační exploze, kult mládeže a vytěsnění staří. Specificky však hovoří o signifikantních prvcích postmaterialismus a existenční prázdnotě.“⁷⁷

Postmaterialismus signalizuje fakt, že v ekonomicky dobře zajištěné společnosti, v níž jsou naplněny základní lidské potřeby, trpí mladí lidé prázdnotou.⁷⁸ Ukazuje se, že samotné uspokojení těchto potřeb nevede navzdory očekávání k pocitu naplněného a smysluplného života. Díky tomu člověk zažívá „existenční prázdnotu“.⁷⁹ Nejvýstižnějším vyjádřením tohoto pojmu, je pro mě člověk, který přestal rozumět sobě sama (z hlediska tělesného, emocionálního i duchovního), druhému (tj. říši mezilidských vztahů) a nakonec také světu (tj. globalizované, propojené a přitom diferenciované společnosti).⁸⁰ Prázdnota vede u dospívajícího k ochromení, či hledání úniku (v nesčetném množství podob; od alkoholu po život poustevníka).

4.2.3 Rodina a vztahy

V oblasti blízkých vztahů Umberto Galimberti popisuje generaci „současných dětí, které jsou sirotci rodičovské a láskyplné péče“.⁸¹ Tato definice výstižně shrnuje důsledky rozpadu tradiční rodiny a její výchovné funkce, která je vystřídána umožněním vzdělání a materiálním zajištěním.⁸² Snaha o zajištění vlastních dětí je v pořádku, není však adekvátní odpovědí na potřebu dospívajících zažívat bezpodmínečnou lásku a blízkost rodičovského vztahu.

⁷⁶ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 115.

⁷⁷ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. s. 73.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 73.

⁷⁹ Tamtéž, s. 73.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 73.

⁸¹ GALIMBERTI, Umberto: *Znepokojivý host: nihilismus a mládež*. Ostrava: Moravapress, 2013. s. 97.

⁸² Srov. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 115.

Mládež je ve společnosti označována za nedospělou, roztržštěnou, a neukotvenou generací, která není schopná osamostatnit se a převzít odpovědnost za svůj život.⁸³ Mladí lidé působí v mnoha sférách společnosti a zájmů, v nichž neexistuje vzájemné propojení. Postrádají vztah k vlastní historii, a tudíž neznají svůj původ. Mácová uvádí seznam nejfrekventovanějších problémů mladých lidí, kterými jsou „studium, rodina, přátelské a partnerské vztahy a psychické problémy“.⁸⁴

V tomto smyslu může církev mládeži sloužit právě poskytnutím bezpečného prostředí, v němž mládežník trénuje své schopnosti potřebné k úspěšnému začlenění do společnosti. Společenství církve má možnost mladé lidi učit vzájemným vztahům a blízkosti. Mladé ženy i mladí muži potřebují sami sebe poznat v jednotlivých vztazích a být jimi provedeni dospělými, kteří jim poskytnou pochopení, oporu a radu.⁸⁵

4.2.4 Filosofie postmoderny

Postmoderní svět se zdá nepřehledný, nezorganizovaný rozpadající se na fragmenty, které postrádají společné propojení nutné k utvoření celku. Filosofie, která se tuto dobu snaží reflektovat, a tak ji učinit pro společnost srozumitelnější, ji definuje jako „příliš pozdní dobu“.⁸⁶ Je to doba, která se nestaví do opozice vůči předešlému období moderny, jako tomu bylo u všech předešlých dob, nýbrž je jejím pokračováním. V souvislosti s filosofií existencialismu, která vidí člověka otevřeného světu toužícího po svobodě a zároveň po tom, aby nemusel činit volbu a nést její důsledky, hovoří také Bušovská: „Mladý člověk je denně postaven do situace volby, kde se nemůže spoléhat na to, že někdo jiný bude rozhodovat o jeho životě, ale za všechna rozhodnutí nese odpovědnost on sám. Svoboda volby znamená nutnost volby, a tato nutnost znamená riziko.“ Postmodernu dále charakterizuje termíny „radikálního pluralismu, orientací na výkon, bezbřehého konzumu v souvislosti se společenskou prestiží a relativizací všech hodnot.“⁸⁷

Současný svět je roztržštěn na malé části, které postrádají vzájemné propojení. Realita se rozpadá na kousky, které nelze složit dohromady. Z toho je patrné, že potřeba dospívajícího se ve světě zorientovat a zároveň jeho nedostatečná schopnost poskládat dílčí poznání do jednoho obrazu, vede k frustraci a úzkosti. To je dáno mnoha faktory: věda

⁸³ Srov. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 115.

⁸⁴ Podrobněji k tomuto výzkumu hovoří: MÁCOVÁ, Kateřina. *Poimenická a spirituální služba církví mládeži v současnosti: diplomová práce*. s. 41 – 44.

⁸⁵ Srov. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 121.

⁸⁶ PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. Praha: Herrmann a synové, 1997.

⁸⁷ BUŠOVSKÁ, Andrea. *Ilustrativní nabídka křesťanů mládeži v Praze v perspektivě jejich misijně – evangelizačně – pastoračního poslání: bakalářská práce*. s. 74.

zkoumá velmi detailní výseky reality, jsou psané teoretické práce, jejichž téma je velice úzce vymezeno. Tento jev vede nutně k pluralismu, který se, mimo jiné, promítá také v prostředí církve. R. C. Sproul hovoří o církvích, které rezignovaly na biblické pravdy Písma a připouští mnoho, od sebe navzájem vzdálených, výkladů. Nemá smysl v těchto církvích diskutovat o smyslu Vyznání víry, modlitbě Otčenáš, svátostech atd., neboť jejich výklad je relativní. Z tohoto místa zbývá pouhý kousek k tomu, aby ustala jakákoli diskuse, neboť všechno je relativní. R. C. Sproul však odkazuje na církev, která je jako tělo Kristovo. Diverzita jednotlivých částí, slouží společnému záměru – navzájem se liší, a přesto jsou spolu v jednotě.⁸⁸ Lukáš Matys k problematice také přidává termín individualismu, který může „znamenat menší vzájemnou závislost lidí mezi sebou a hodnotu sociálních vazeb, či dokonce devalvací mezilidských vztahů“.⁸⁹

4.2.5 Doba a víra

K religiozitě současné mládeže v České republice, ve smyslu „míry a způsobu náboženského a duchovního myšlení, cítění i chování mládeže“,⁹⁰ se Bušovská vyjadřuje velmi kriticky a označuje ji v době náboženské svobody jako „extrémně ateistickou“. Mladý člověk je orientovaný především na zážitky (resp. senzace), které bývají velmi často útekem před složitou realitou, kterou není schopen uchopit. To vypovídá o potřebě mládeže slyšet evangelium nejen jako články vyznání víry. Současná mládež je v důsledku výše popsaného velmi vnímavá a potřebuje setkání s evangeliem skutečně prožít.⁹¹

Zážitek, jakkoli je důležitý, sám o sobě však nestačí. Špetová uvádí možné riziko „zážitkového křesťanství“,⁹² které klade zvýšený důraz na emoce a minimalizuje (příp. vynechává) formaci naukou, které je dosaženo trpělivým a soustavným studiem.

4.3 Mládež jako výzva

Mladá generace představuje výzvu pro své okolí. Jak bylo však zmíněno výše, právě s mládežníky je spojována naděje přítomná i budoucí.

⁸⁸ Srov. SPROUL, R. C. *Making a Difference: Impacting Culture and Society as a Christian*. Baker Publishing Group, 2019. s. 117 – 135.

⁸⁹ MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. s. 74.

⁹⁰ BUŠOVSKÁ, Andrea. *Ilustrativní nabídka křesťanů mládeži v Praze v perspektivě jejich misijně – evangelizačně – pastoračního poslání: bakalářská práce*. s. 76.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 78.

⁹² ŠPETOVÁ, Tereza. *Evangelizačně zaměřené prázdninové pobyty pro adolescenty: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2013. s. 52.

V době relativismu všech hodnot se zdají být zvláště důležité duchovní vzory, které mohou dospívající provázet v jejich životě. V nejlepším případě je to kombinace zmiňovaných příkladů z Písma a duchovní doprovázení člověkem z církve. Mládí znamená bilancování „materiálních a duchovních skutečností v nitru člověka“.⁹³ Je obdobím touhy po nalezení smyslu. K tomu H. Wolmarans dodává, že nejen dospívající, ale ani církve není příliš schopná na tuto dobu odpovědět. Ve svém článku analyzuje proměnu církevní struktury v čase včetně církevní služby, kterou tato struktura ovlivňuje. Vychází přitom z předpokladu, že církve má zjevovat Boží slovo ve světovém dění. Shledává však, že organizace postmoderní církve je velmi proměnná a chybí jí pevná struktura. Výzvou církve je se těmito jevům ve světě nepodobat, nýbrž naopak přinášet do nich Boží Slovo.⁹⁴

Balík uvádí, že tím, kdo skutečně povede náboženskou edukaci, není doprovázející ani doprovázený, ale Ježíš Kristus, který je příkladem učitele a vychovatele: „**Ježíš ukazuje, že výchova je záležitostí lásky, která má čas, umí naslouchat, a zároveň je i pravdivá.**“⁹⁵ Zvláště opravdovost a upřímnost jsou mládežníky většinou považovány za ctnost, neboť jsou v tomto období mládežníci velmi snadno zranitelní a ovlivnitelní.

Tomáš Butta hovoří o touze dospívajících vyjádřit vlastní názor a být vyslyšeni.⁹⁶ Mladí lidé přichází s aktuálními otázkami, které mohou být tematizovány v mládežnických setkáních, neboť oni sami touží hledat a nalézat odpovědi. V rámci programu na mládež zdůrazňuje především „informativně (edukační) rovinu rozhovorů“.⁹⁷ K oblasti témat vhodných pro mládež, poskytuje T. Butta následující přehled: „biblicko-teologické otázky, které souvisí s praktickým životem; víra v Boha; rozdíly mezi denominacemi; role křesťanství v minulosti a přítomnosti; dogmatické otázky (tj. Ježíšovo početí, zástupná oběť, vzkříšení, zázraky v Bibli, reformy církve atd.); láska v partnerských vztazích a sexualita; euthanasie; pacifismus; hudba; povolání a kariéra; ekologie; umění aj.“⁹⁸ Podle dané oblasti jsou také jednotlivá setkání pojata různým způsobem: „diskusně filosofickým, umělecko-tvořivým, studijním atd.“⁹⁹

Ať se určí jakékoli téma, konkrétní program je koncipován stručně a výstižně s ohledem na specifika konkrétní mládežnické skupiny. Nejprve je třeba zaujmout

⁹³ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 51.

⁹⁴ WOLMARANS, Hansie. *Biblical Principles of Church and Ministry*. Johannesburg, 2014. Academic research. University of Johannesburg. P. 1-12.

⁹⁵ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 52.

⁹⁶ Srov. BUTTA, Tomáš. *Formy křesťanské výchovy se zaměřením na praxi v Církvi československé husitské*. In: LIGUŠ, Jan. *Náboženská výchova a výuka*. s. 133.

⁹⁷ Tamtéž, s. 133.

⁹⁸ Tamtéž, s. 133.

⁹⁹ Tamtéž, s. 133.

posluchačovu pozornost, poté přistoupit k jádru sdělení, shrnutí a následně k závěru s praktickou aplikací. Cíl zamyšlení je sdělován v úvodu, během i v závěrečném shrnutí, přičemž mládežník lépe zaměřuje svou pozornost na jeden jasně stanovený cíl. Čím více podnětů a myšlenek ze strany řečníka, tím více se tříští posluchačova pozornost. „Biblicko-vzdělávací perspektiva“¹⁰⁰ je východiskem jakéhokoli programu či kázání. Je však také předpokladem pro pochopení prezentovaného sdělení. Z těchto důvodů by neměla být opomínána.

Postmoderní doba přináší výzvy a nesnáze popsané výše. Tím se však neliší od dob minulých. Každá doba s sebou přináší překážky, které je nutné překonat, cesty, jež je třeba rozmotat, „draky“, s nimiž je třeba se utkat a hodnoty, pro které stojí za to bojovat. Balík tento fakt výstižně shrnuje slovy papeže Františka: „Neříkejme, že dnes je evangelizace obtížnější; je tomu naopak. Spíše se učme od svatých, kteří nás předešli a vyrovnávali se s těžkostmi vlastními své době. Všeobecně se pozoruje, že duchovní a kulturní krize, která tísní svět, má své první oběti v mladých generacích. **Je však také pravda, že snaha o lepší společnost má v nich nejlepší naděje. To má tím více podněcovat církev, aby s odvahou a tvůrčí vynalézavostí uskutečňovala zvěstování evangelia světu mládeže.**“¹⁰¹

V obdobném duchu také hovoří Marek O. Vácha ve své knize *Nevyžádané rady mládeži*¹⁰². Jedná se o reflektované a naléhavé (místy až burcující) výzvy mládeži v oblasti jejich víry, života, vztahů, služby, církve atd. Vácha hovoří o „obrovském potenciálu“, který v mladých lidech vidí. O možnostech, které by mohly být využity a o bohatství, které mládežníci nosí uvnitř sebe. Poselství této knihy je založeno na několika obrazech z Písma. Jedním z nich je právě podobenství o hřivnách a o tom, kdo je rozmnoží, kdo je ztratí a kdo je ukryje do země. Vácha vysvětluje, že nečinnost a apatie je plýtvání vlastním obdarováním. Vyzývá ke službě a aktivitě, k možnosti dělat chyby a následně se z nich poučit. Volá mladého člověka k probuzení ze spánku a k převzetí odpovědnosti za vlastní jednání. Netradičním způsobem (tj. volba pojmů, formulace, výrazové prostředky, přejatá slova z aj) tak ve své knize konfrontuje¹⁰³ mládežníka s jeho vírou projevující se ve skutcích a vede ho k hlubší reflexi duchovního života.

¹⁰⁰ Praktická doporučení při přípravě programu na mládež převzata z: BUTTA, Tomáš. *Formy křesťanské výchovy se zaměřením na praxi v Církvi československé husitské*. In: LIGUŠ, Jan. *Náboženská výchova a výuka*. s. 134.

¹⁰¹ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 117.

¹⁰² VÁCHA, Marek O. *Nevyžádané rady mládeži*. Brno: Cesta, 2017. s. 9.

¹⁰³ VÁCHA, Marek O. *Nevyžádané rady mládeži*.

Tolik k popisu prostředí, v němž mládež vyrůstá. Nakonec je to právě čtenářova realita, která je popisována. Způsob, jakým v této době dospívající podpořit, je jednou z teoretických otázek této práce a následnou praktickou výzvou církvím, které mladým lidem slouží.

5. Náboženská edukace mládeže v prostředí církve

Církevní dějiny jsou samostatnou a velmi obsáhlou teologickou disciplínou, která zkoumá proměny církve v čase. Pro tuto práci je dostačující pojetí vývoje katecheze. V této kapitole je nastíněn vývoj katechetiky s ohledem na celospolečenské změny, které působily na finální výsledek práce s mládeží. V důsledku toho je třeba hovořit o cíli, který dává práci s mládeží určité směřování. Cíl je to, o co má smysl usilovat spolu s mládežníky. Předpokládá však určitý vzájemný vztah, který je půdou pro duchovní růst. Bude pojednáno o tom, jakou váhu církev v práci s mládeží přikládá vztahu mezi vedoucím a mládežníkem. Osobní vztah, stejně jako hromadné akce s církevním a ekumenickým přesahem, ale i malé skupinky, jsou formami umožňujícími edukaci. Na závěr této části práce je náboženská edukace mládeže v církvi představena jako komplexní proces odehrávající se na území katecheze, evangelizace a pastorače. Tento prostor zde bude krátce charakterizován.

5.1 Specifické důrazy v proměnách katecheze

Pramenem katecheze jsou **biblické texty Starého a Nového zákona**, které představují normu, podle níž má být vše posuzováno. Stejně tak i katecheze má svůj základ ve starozákonních a novozákonních textech, a je tak inspirací pro vyučování dětí, vedení mládežníků a vzdělávání dospělých.

V kontextu SZ má výsadní roli ve výchově dítěte rodina, resp. otec, který učí svého syna a vypravuje mu o Hospodinu. Tento proces lze nalézt jako součást liturgických instrukcí ke slavení svátku Pesach, při němž si rodina připomíná události vyvedení z Egypta (Dt 6,20–25). Syn se ptá otce, jaký je smysl tohoto svátku a otec vypraví o Hospodinu (o jeho činech a slovech). Nejedná se pouze o formu ústního předávání. Celá rodina tuto událost zpřítomňuje skrze dodržování liturgických nařízení (nekvašené chleby, hod beránka atd.). Rodina má ve SZ klíčovou roli, neboť se v ní dítě s Bohem setkává. Rodičovská výchova mu zpřítomňuje a dosvědčuje Boží jednání s člověkem. Rodina však nestojí sama o sobě, je součástí širší komunity (resp. Božího lidu ve starozákonním pojetí). Zvláště v Tannachu pak Bůh promlouvá do vzájemných vztahů mezi rodiči a dětmi. Na to je navázáno v NZ, v Ef 5,1-4. Vyučování mělo podobu „rozhovoru, memorování, výkladu, názornosti, poskytování vzorů atd.“¹⁰⁴

¹⁰⁴ BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. Praha: Vydáno vlastním nákladem, 2016. s. 125.

V NZ se lze s pojetím výuky lze setkat v Evangelích, Skutcích a Pavlových epistolách. Ježíš vede své posluchače obraznou řečí podobenství, aby mohli nahlédnout jeho pravou identitu a původ. Dalo by se říci, že je to proces, v němž je mnoho skrytého a nesamozřejmého. K pochopení je třeba Boží pomoci. Apoštolové jako společenství kolem vzkříšeného Krista dostávají povolání (Mt 28) k vyučování mezi všemi lidmi. Církev je vyslána k práci vyučovat konvertity z židů i pohanů, kteří uvěřili evangeliu.¹⁰⁵ Pavel vidí učitele jako nezbytnou součást společenství církve (tj. zvláštní dar Ducha svatého, viz 1K 12, 27-29).

Ve **středověku** je katecheze součástí „škol při katolických kláštorech, episkopálních škol, později škol jezuitských i bratrských“.¹⁰⁶ Vzdělanost je přitom chápána jako důsledek náboženské výuky. Písmo bylo předčítáno a opisováno. V kláštorech pak byli lidé vedeni ke zbožnému životu v čistotě. Do této chvíle probíhalo křesťanské vzdělávání výhradně pod záštitou katolické církve, která byla později pro některé své praktiky kritizována. Vzdělání bylo výsadou bohatší vrstvy společnosti. A peníze v tomto případě hrály značnou roli.

Nastupuje období **reformace**, ve které se ožívají jména jako Jan Hus, Martin Luther, Jan Kalvín a další.¹⁰⁷ Jan Hus, vedoucí postava reformace na našem území, polemizoval s katolickou církví v několika bodech, mezi nimiž byl požadavek bohoslužby v rodném jazyce (nikoli latině), vyrovnání pozice laiků a kněží a kritika obchodování s odpustky (sola gratia, sola fide a solus Christus). Důraz byl kladen na četbu a studium Písma (sola scriptura), které nemusí být vykládáno pouze knězem (jak tomu bylo doposud), ale může být studováno a vykládáno každým člověkem.¹⁰⁸ Hlavním výchovným prostředkem v reformačním období bylo kázání obsahující formule vyznání víry, základy etického vyučování a napomínání.¹⁰⁹ Důraz byl kladen především na obraznost a názornost jednotlivých kázání. Mistr Jan Hus viděl v obrazu, sousoší, nápěvků a nápisu „didaktickou úlohu“¹¹⁰, neboť pomáhaly lidem se přiblížit a zahlédnout Krista.

Lutherova katecheze je systematicky propracovaná a probíhá v rámci nedělního shromáždění (děti i rodiče byli vyučováni společně). Praxe katecheze v církvi byla nezbytná při vysluhování svátostí, tj. věřící měl znát „základní části křesťanského učení – Desatero, modlitbu Páně, Vyznání víry, o křtu, o moci klíčů a večeři Páně“.¹¹¹ Nutným předpokladem

¹⁰⁵ Srov. OLIVERIUS, Tomáš. *Biblické vzdělávání věkově odlišných skupin: diplomová práce*. s. 13 - 14.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 15.

¹⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 15.

¹⁰⁸ Srov. HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I*. Praha: UCN, 1955. s. 41.

¹⁰⁹ Srov. BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. s. 85.

¹¹⁰ BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. s. 85.

¹¹¹ Tamtéž, s. 89.

evropské reformace k vlastnímu přežití bylo získání mládežníků, kteří budou nově vzděláváni v jejích ideách.¹¹²

Jan Amos Komenský byl pedagog, který významně ovlivnil přístup ke vzdělávání a výchově mládeže. Zavedl v evropských zemích školství, které je precizně strukturováno a které zohledňuje obsah vyučované látky vzhledem k věku žáka. Cílem výuky má být náprava člověka. Toho může být dosaženo Pansofií (překl. „Vševědou“), která znamená vzdělání všech lidí ve všem. Jen tak lze odstranit problémy ze světa a navrátit se opět k harmonii.¹¹³ Z hlediska tématu této práce jsou důležité předpoklady a ideje, z nichž Komenský vycházel, tj. návrat do svého středu, jímž je Bůh.¹¹⁴ Systematické poznávání okolního světa vede člověk do stále větší podobnosti Bohu a také harmonii lidského společenství, kde již není krutost, závist, ubližování atd. Je to stav, v němž člověk žije v souznění s Bohem, sám se sebou a s druhými lidmi. Toho lze docílit pouze vzděláním a výchovou. Komenský v rámci katecheze hovoří o třech skupinách, které nazývá „počáteční, prospívající a k dokonalosti se nesoucí“.¹¹⁵ Jedná se o rozčlenění podle míry duchovní zralosti, přičemž Jednota bratrská tento koncept přejímá. Rudolf Říčan Komenského rozdělení tematizuje ve své práci *Členství v Jednotě bratrské*¹¹⁶ a shledává ho nutným předpokladem pedagogického působení: „Jednota bratrská se z tohoto hlediska jeví jako stálý výchovný ústav, jímž její členové procházeli po celý svůj život, nikdy neponechání sobě samým, jako by již dalšího vedení nepotřebovali. Rozlišování na třídy, či stupně členství mělo především význam pedagogický a pastorační, nikoli klasifikační.“¹¹⁷ Rozhodnutí o přijetí člověka do Jednoty bratrské bylo založeno především na jeho „ochotě nechat se vyučovat a vést“,¹¹⁸ nikoli na duchovní zralosti a zbožnosti. Při popisu dobrého učitele Komenský užívá přirovnání k sochaři, který svá umělecká díla tvaruje, opracovává a čistí tak, aby byla „co nejvíce podobna své předloze“,¹¹⁹ jíž je Bůh.

Se zavedením **povinné školní docházky v 18. století** se proměňuje systém dosavadního školství. Všechny děti mají chodit do školy a být vzdělávány. Hlavní slovo ve výuce (ale také výchově), již nemá rodina, nýbrž učitel.¹²⁰ Pedagog je autoritou, která děti vychovává, vzdělává a různými způsoby doprovází v jejich životě.

¹¹² HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I.* s. 41.

¹¹³ Srov. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Předehra pansofie: Objasnění pansofických pokusů.* Praha: Academia, 2010.

¹¹⁴ Srov. HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I.* s. 56.

¹¹⁵ BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci.* s. 93.

¹¹⁶ Srov. ŘÍČAN, Rudolf. *Členství v Jednotě bratrské.* Křesťanská Revue, 1951.

¹¹⁷ BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci.* s. 92.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 92.

¹¹⁹ HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I.* s. 59.

¹²⁰ Srov. OLIVERIUS, Tomáš. *Biblické vzdělávání věkově odlišných skupin: diplomová práce.* s. 16.

První a později i druhá světová válka doslova otřásla světem.¹²¹ Co se tehdy událo v nitru člověka, který válku prožil, je dnes stále ještě diskutováno. Souhrnně lze říci, že víra ve vědu a pokrok ve válkách ztroskotala, protože příslib prodloužení života a léků na nemoci znamenal zároveň jeho okamžitý zánik. Víra ve výsledky, jichž věda dosahovala, stejně jako víra v rozum odmítající transcendenci, byla zlomená. Věda není neomylná ani schopná vysvětlit lidský život v celé jeho šíři. Člověk, který již „na transcendentno nevěří“, a pro nějž je rozum i věda otřesena, se ve světě ztrácí neschopen najít směr. II. světová válka (realita koncentračních a pracovních táborů pro židy i křesťany) a následná vláda komunistické strany v Československu znamenala pro církve hlubokou ránu. Represe proti kněžím a kazatelům, zákaz bohoslužeb a činnosti duchovních, uzavírání kostelů a jejich zesvětšťování, stejně jako socialistická propaganda bojující proti náboženství a usilující o jeho vyhlazení ze světa, se ještě dnes v naší společnosti ozývá.

Ačkoli rok 1989 přinesl mnohé změny, je současná situace, z hlediska náboženské edukace mládeže, hluboce ovlivněna předešlým obdobím. Svědčí pro to ateistické přesvědčení společnosti, nedůvěra k instituci církve a odmítání náboženského vzdělávání ve školách.¹²² To se projevuje také v oblasti etické výchovy, která postrádá kořeny, z nichž by čerpala (resp. každý, včetně rodičů a žáků, si je definuje vlastním způsobem).

V protestantských církvích probíhá nedělní vyučování dětí, mládež se spolu setkává mimo nedělní bohoslužbu s vlastním připraveným programem. Důraz je kladen především na evangelizaci mládežníků prostřednictvím vztahů. Vyučování není většinou systematicky organizováno (v Církvi bratrské rozhodují o konceptu vzdělávání sbory samostatně). V důsledku toho může chybět pevné ukotvení a potřebná reflexe katechetické činnosti, čemuž se budou věnovat další kapitoly této práce.

Katolická církev je výrazně formována výsledky II. Vatikánského koncilu, který přinesl důležité teologické změny. V jeho důsledku dále došlo k rovnějšímu vyrovnání autority laiků a kněží, ekumenickému směřování a k posílení sociální služby církve ve světě. Nejvýznamnější změnu vzhledem k tématu vzdělávání však přineslo vypracování *Katechismu katolické církve*: katecheze je strukturovaná, ukotvená v celocírkevních

¹²¹ Reflexe 20. století srov. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920 – 1994*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017. s. 29 – 40.

¹²² M. Zimmermannová konstatuje, že ačkoli ve sledovaném období 1990 – 1994 probíhaly snahy katolické církve aktivně se zapojit do svobodně fungující společnosti a zařadit proces katecheze, který by byl součástí života věřících, chyběly jim potřebné materiály, znalosti a také duchovní výbava katechetů. Dále píše, že byly zavedeny střediska při jednotlivých diecézích, která měla za cíl vzdělávat děti a mládež, nicméně katecheze dospělých se stala povinností farářů s ohledem na jejich individuální možnosti. Srov. Tamtéž, s. 63.

závazných dokumentech, má vlastní metodiku, příručky a učitele, kteří jsou v této oblasti zaměstnání.¹²³

V kontextu **katecheze CČSH** zaznívají nejčastěji¹²⁴ jména dvou hlavních teologů a jejich prací, a to Otty Rutrleho *K návrhu katechismu*¹²⁵, *Cesta k dítěti I., II.*¹²⁶ a Zdeňka Trtíka *Základy víry CČSH*¹²⁷. Pojetí vzdělávání této církve je balancováním mezi katechetikou jako církevní naukou (katolická církev) a výkladem biblických příběhů (protestantská církev).¹²⁸ Zdeněk Trtík tento koncept vzdělávání formuluje jako „katechetiku podřízenou Písmu“.¹²⁹ Vyučována má být Bible, neboť je nejvyšší autoritou.

I přes odlišnou katechetickou praxi jednotlivých církví vysvítá ekumenická jednota, neboť základy křesťanské víry jsou pro všechny církve společné.¹³⁰ U všech se předpokládá církevní výuka, která cílí stejným směrem: „Vyznání víry, svátosti... Dekalog a Otčenáš.“¹³¹ Vyučování má probíhat formou výkladu, kladením otázek a odpovědí.

5.2 Cíl náboženské edukace a její směřování

Nejprve je třeba vyjasnit, co je oním cílem myšleno. Ludmila Muchová přirovnává cíl křesťanské edukace k neustále se otevírajícímu horizontu. Duchovní růst je „celoživotní proces, s nímž člověk ve svém životě nikdy není zcela hotov“.¹³² Podstatou náboženské výchovy je „setkávání mezi Bohem a člověkem, člověkem a člověkem atd.“¹³³ Setkávání otevírá stále nové možnosti a perspektivy, přičemž v každém vedení (ve smyslu cesty) je vhodné stanovit si dílčí kroky, které celý proces definují, směřují a umožňují jeho zhodnocení. Z perspektivy náboženské výchovy a výuky je mládežník veden k: **„bezpodmínečné důvěře** (ví, že je v životě Bohem nesen); **odvaze svobodně utvářet vlastní život** (tj. realizovat své vlohy a schopnosti); **trpělivosti v oblasti duchovního zrání; dialogu** (schopnosti naslouchat a odpovídat na výzvy v životě); **schopnosti vyjádřit radost i bolest** (autentickým způsobem a v obojím mít naději zjevenou evangeliem); **obětím**

¹²³ Srov. BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. s. 117.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 118 – 119.

¹²⁵ RUTRLE, Otto. *K návrhu katechismu*. Náboženská revue. 1955, 26(2), S. 60-64.

¹²⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti: Přednášky z kurzu pro učitele nedělních škol*. Praha: Ústředí nedělních škol církve československé, 1947.

¹²⁷ Tento dokument byl prvně přijat na 1. zasedání VI. Sněmu 17. 10. 1971. Od té doby byl několikrát upravován. Poslední aktualizovaná verze: CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ. *Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem*. Praha: Blahoslav. 2014.

¹²⁸ Srov. BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. s. 118.

¹²⁹ Tamtéž, s. 119.

¹³⁰ Srov. Tamtéž, s. 120.

¹³¹ Tamtéž, s. 120.

¹³² Srov. MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. s. 36.

¹³³ Tamtéž, s. 36.

a lásce (tj. formování člověka darem i obětí); solidaritě (se vším a ke všemu, co ho obklopuje) a schopnosti hovořit o naději, ze které žije (potřeba racionálního uchopení svého života).¹³⁴ Cílem není usměrnit myšlení a chování dospívajícího tak, aby „kopíroval původní předlohu, ať je jakkoli zdařilá“.¹³⁵ Napodobování je svazující, neumožňuje autentické hledání sebe sama, a proto je v období dospívání opouštěno. Perspektivou smysluplné křesťanské edukace je „dospělé utváření vlastního života“.¹³⁶

V tomto smyslu otevřeného konce a stanovení dílčích kroků v procesu duchovního růstu hovoří také Ján Liguš s tím, že jediným cílem je „přivést vyučované k osobnímu poznání Pána Ježíše Krista, tedy k osobnímu rozhodnutí pro víru, kterou můžeme také chápat jako opravdovou komunikaci Boha s člověkem. Jejím praktickým projevem by mělo být aktivní zapojení se do příslušné organizované církve, tj. do konkrétního církevního společenství. Katecheze musí směřovat od vyučování k osobní víře v Pána Ježíše do církve; přičemž věřit znamená být v komunikačních procesech s Bohem v Kristu a skrze Krista“.¹³⁷

Duchovní vedení mládeže má vést k životu s Kristem. Manning tuto skutečnost popisuje jako „život z vlastního středu, jímž je Ježíš Kristus“.¹³⁸ Je také zároveň cílem, k němuž má vše směřovat. „Každé náboženství obsahuje tři prvky: složku intelektuální (obsah víry, nauky a dogmata), složku rituální či svátostní (oběti a bohoslužebné obřady) a složku osobní či mystickou (osobní vztah k Bohu, kterého uctíváme). V křesťanství je Ježíš středem všech těchto složek. Je učení i zjevení, kterému věříme. Je eucharistie při večeři Páně a je středem našeho života. V něm žijeme a hýbeme se.“¹³⁹ Kristus je vzorem božské i lidské plnosti, neboť „žil ze svého středu, jímž je Bůh Otec“.¹⁴⁰ Od Boha se odvíjelo vše v Kristově životě. V mládežnickém období je pak větší tendence ke konformitě se skupinovými normami. Obtíž pro mládežníka nastává tehdy, pokud referenční skupina pochází z nekřesťanského prostředí. Mládežník pak musí zvažovat, ze kterého středu bude žít a k jakému cíli směřovat.¹⁴¹

O životě z víry také hovoří John MacArthur, avšak klade přitom důraz na nutnou formaci charakteru mládežníka Božím slovem. Právě vyučování v tomto smyslu bylo církvi (kazatelům a učitelům) svěřeno: „Ježíš řekl: Jděte tedy a číňte učedníky ze všech

¹³⁴ MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. s. 38 – 41.

¹³⁵ Tamtéž, s. 38.

¹³⁶ Tamtéž, s. 38.

¹³⁷ LIGUŠ, Ján. *Náboženská výchova a výuka*. s. 27. – 28.

¹³⁸ MANNING, Brennan. *Uchvácen Kristem*. Praha: Návrat domů, 2007. s. 84.

¹³⁹ Tamtéž, s. 85.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 86.

¹⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 89.

národů, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého **a učte je zachovávat vše, co jsem vám přikázal (Mt 28,19-20)**. Pavel Timoteovi napsal: Než přijdu, **věnuj se předčítání, napomínání a vyučování (1Tm 4,13)**. Co jsi ode mne slyšel před mnohými svědky, to svěř věrným lidem, kteří budou **schopni vyučit také jiné (2Tm 2,2)**.¹⁴² Trpělivé napomínání a vyučování skrze Písmo, znamená „usvědčování (tj. vyvracení omylů lidské mysli), konfrontaci emocí člověka (odhalením hříchu) a napomínání (výzva k poslušnosti a pokání)“.¹⁴³

Zmínění autoři spíše než o cíli práce s mládeží hovoří o koridoru, v němž proces edukace probíhá. Ten je vymezen znalostí a memorováním biblického textu, zvnitřněním etických zásad, prací s autentickým vyjadřováním emocí, dosažením křesťanských ctností atd. Má-li být edukační proces reflektován a veden, musí být vymezeny dílčí cíle, které by umožnily zpětnou reflexy činnosti vedoucích i mládežníků. Zajímavou připomínkou k tomuto tématu je Manningův „život z vlastního středu, jímž je Kristus“. V jeho pojetí křesťanské edukace mládežník na cestě životem nemá dosahovat stanovených cílů, nýbrž má být směřován ke zdroji vlastního života (k vlastnímu prameni). Vzdělávání v tomto smyslu neznamena neustálý progres (více vědět, dělat atd.) a zvyšování kvality života. Naopak je cestou (resp. návratem) k sobě a ke svému středu, jímž je Ježíš Kristus. Do značné míry lze vypočítat shodu s J. A. Komenským, který taktéž hovořil o harmonizaci světa a člověka navracejícímu se k Pánu Bohu. Zdá se, že v současné společnosti orientované na výkon, by toto pojetí mohlo přinést do procesu edukace větší svobodu.

5.3 Pracovník s mládeží

Nyní se zaměřím na charakteristiku osobnosti vedoucího mládeže. V tomto označení je taktéž zahrnut učitel, katecheta, duchovní průvodce atd. ve smyslu definic uvedených ve 3. kapitole. Pro určení pracovníka s mládeží je stěžejní jeho **profesní připravenost** (v teologických i humanitních oborech), **duchovní vyspělost** (autentický vztah s Bohem) a jejich vzájemné propojení. S ohledem na jednotlivá vyznání je tak více vyzdvihována první či druhá oblast. Samozřejmě jsou důležité také osobnostní předpoklady a sociální zdatnost v práci se skupinou mladých lidí. Toto by mohlo být považováno za podmínky, které musí člověk splňovat, aby se mohl stát pracovníkem s mládeží. Avšak vzhledem k autorům, z nichž v této kapitole čerpám (J. Burns, J. W. Berryman, T. Butta, M. Duda a I. Smělý,

¹⁴² Pavel žehná Timotheovi a vysílá ho ke službě. MACARTHUR, John. *Naše dostatečnost v Kristu*. Kroměříž: Občanské sdružení Didasko, 2012. s. 102.

¹⁴³ Tamtéž, s. 104.

T. Resane) lze mnohem spíše hovořit o vhodných předpokladech pro práci s mládeží, v nichž by měl být vedoucí ochoten se dále rozvíjet.

Vzhledem k dřívější charakteristice mnoha vývojových a sociálních změn, kterými mládežníci v této etapě svého života prochází, je nezbytné, aby s nimi pracoval ten, kdo rozpozná potřeby týkající se celé skupiny mládeže, nikoli pouze jednotlivců. Mládež „potřebuje svobodu a spontánnost, ale i pevné vedení“.¹⁴⁴ V rámci mládeže je pak **vedoucí tím, kdo spojuje jednotlivé členy, vytváří zázemí společenství a působí ve smyslu sjednocování skupiny. Vedoucí pracovník by měl být „zodpovědný, optimistický, nadšený, rozhodný, cílevědomý, pečlivý, spolupracující, schopen povzbuzení a reflexe“**.¹⁴⁵

Prvek, který T. Butta do tohoto tématu vnáší, je popis rozdílných důrazů katolického a protestantského prostředí. V katolické církvi je kladen důraz na autoritu a vedení katechety, v protestantských církvích je oproti tomu důraz na „spolupráci týmu“.¹⁴⁶ Tým vedení mládeže je základní skupinkou celé mládeže. Tito lidé připravují a spoluzodpovídají za přípravu i průběh akcí pro mládež. To, co bylo řečeno o vztahu vedoucího a mládežníků, platí stejně (a možná ještě s větším důrazem) pro tým vedoucích. Oni jsou obrazem společenství, přičemž jejich chování i osobnost zrcadlí to, v co věří a v jakém společenství žijí. K jednotě napomáhá pravidelné setkávání týmu vedení mládeže, v němž je prostor na společné „sdílení, řešení konfliktů, plánování, jídlo a modlitbu“.¹⁴⁷ V tomto případě platí pro vedoucího vše, co bylo doposud řečeno, avšak přibývá zodpovědnost ve vedení samotného týmu (ať již duchovně, nebo osobnostně, pastoračně, teologicky atd.) Vedoucí tedy „působí uprostřed těchto vztahů, usměrňuje vzájemnou komunikaci, naslouchá vedoucím trpělivě v jejich námitkách a návrzích na radikální řešení a směřuje nabourané vztahy“.¹⁴⁸ Na konci této rozpravy je však nutno zmínit, že ať už je vedoucí pracovník s mládeží jediný, nebo působí v týmu vedoucích, nikdo z nich není středem společenství mládeže. „Uprostřed celé skupiny vždy stojí Ježíš Kristus.“¹⁴⁹ Tým vedoucích pak svým vedením (plánováním, organizováním atd.) k tomuto středu mládežníky směřuje a spoluutváří prostředí, v němž by bylo možné Ježíše Krista zřetelně spatřit.

¹⁴⁴ BUTTA, Tomáš. *Formy křesťanské výchovy se zaměřením na praxi v Církvi československé husitské*. In: LIGUŠ, Ján. *Náboženská výchova a výuka*. s. 132.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 132.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 132.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 133.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 133.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 133.

Z profesního hlediska Burns doporučuje získat alespoň **minimální znalosti** v práci s mladými, ať již prostřednictvím vysokoškolského studia, absolvováním seminářů, četbou knih atd.¹⁵⁰ I s dostatečným odborným základem je však důležité **znát své vlastní možnosti a hranice**. V případě složitějších a špatně přehledných situací je lépe požádat o radu či přímou pomoc profesionální pracovníky, tj. poradce, pastory, psychology, sociální pracovníky atd.¹⁵¹ Hlavním požadavkem pro pracovníka s mládeží je **ochota trávit s mládežníkem čas a prohlubovat jejich vzájemný vztah**.¹⁵²

Další rozměr k této problematice přináší katolický teolog Jan Balík, neboť při popisu pracovníka s mládeží odkazuje k požadavkům mládežníků samotných. Pro duchovní růst mladí lidé vyhledávají především „vzory a svědky, sebevýchovu a kritiku, zastavení se, ztišení, samotu spojenou s nasloucháním, zdravou kritičnost, rozlišování, svobodu a místo vhodné k prožití kladné zkušenosti víry“.¹⁵³ Duchovní doprovázení jakožto proces, dělí na „krátkodobé a dlouhodobé“,¹⁵⁴ přičemž z krátkodobého hlediska je pomocníkem na cestě víry každý, kdo je součástí společenství církve. Dlouhodobé duchovní doprovázení vyžaduje od pracovníka „povolání Duchem svatým, vzdělání v jednotlivých vědách včetně teologie a filosofie, vlastní osobnostní zralost, spolupráci s organizací církve a zkušenost s vlastním duchovním doprovázením“.¹⁵⁵ Vzhledem ke struktuře a organizaci katolické církve lze dále dělit vedoucí do skupin „laiků, kněží, mladých kněží, řeholníků a katechetů“,¹⁵⁶ podle míry působení ve vedení mládeže. Vzdělání však není, pro práci s mládeží, jejich jediným předpokladem. Balík hovoří o nutném „osobním charismatu, jež je Božím darem a o potřebě vedení Duchem Svatým“.¹⁵⁷ Lidské úsilí a duchovní obdarování se zde setkávají: člověk nespolehá pouze na své vzdělání, neboť bez Božího působení nepřinese úrodu. Stejně tak nespolehá pouze na Boží vedení a milosrdenství bez předchozí přípravy a studia. V knize *Spiritualita, náboženství a adolescent* je kladen hlavní důraz na „vztah vedoucího mládeže s Bohem (neboť nelze předávat to, co člověku samotnému chybí)“.¹⁵⁸ Taktéž to neznamená odmítnutí znalostí z oboru pedagogických, psychologických, teologických a dalších, jde však o propojení těchto znalostí s duchovním životem a vírou.

¹⁵⁰ Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 51.

¹⁵¹ K problematice odpovědnosti a práci s hranicemi ve vztahu podrobněji např.: CLOUD, Henry. TOWNSEND, John. *Hranice*. Praha: Návrat domů, 1998.

¹⁵² Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 9.

¹⁵³ BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 390.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 391.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 392.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 392–394.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 455.

¹⁵⁸ DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženství a adolescent*. s. 61.

Americký teolog J. W. Berryman se zaměřuje primárně na práci s dětmi. Jeho myšlenky a principy však shledávám taktéž přínosné vzhledem k tématu práce s mládeží. Skrze vlastní zkušenost reflektuje **radikální odlišnost dětského a dospělého světa**. Ta se projevuje v pravidlech, která daný svět řídí „odlišný způsob komunikace, chápání společnosti a sama sebe, hry a povinnosti, vnímání času, Boha atd.“¹⁵⁹ S ohledem na předchozí charakteristiku mládeže je odcizení možné také zde. Je třeba **pravidelná a dlouhodobá přítomnost vedoucích ve své skupině**, neboť jedině tehdy skutečně mohou poznat svět dospívajícího, o kterém možná mají teoretické znalosti (z oboru pedagogiky, psychologie, sociologie atd.), avšak nutný je „**kontakt umožňující autentickou zkušenost**“.¹⁶⁰ Kombinace obojího znamená pro vedoucího získání většího sebevědomí a vlastní rozvoje v oblasti této práce. Souhrnně pak lze říci, že role vedoucího mládeže je založena na biblické postavě vedoucího – pastýře. O bližším vymezení této role pojednává ve svém článku K. T. Resane, přičemž za nejdůležitější považuje u vedoucího odvahu, schopnost pečování a vést druhé lidi po té nejlepší cestě.¹⁶¹ Nejedná se přitom o pozici moci, ale o obdarování, které je využito k vzájemné službě ve společenství.

Na základě analyzovaných textů lze shrnout tyto závěry. Ve srovnání s požadavky, které jsou běžně kladeny na pedagogické pracovníky, jsou zde navíc jistá očekávání ohledně duchovního života vedoucího mládeže. Má žít z víry, v autentickém vztahu s Bohem, a oproti mládežníkům být duchovně vyspělý. Také je předpokládána určitá osobnostní zralost, tj. schopnost vytvářet společenství, žít ve vztazích a pracovat na vzájemné důvěře, lásce a pocitu bezpečí. Je potřeba rozpoznat vlastní hranice (limity) a umět s nimi pracovat. Vedoucí má být vzorem, který je hodno následovat, a především má být ochoten trávit s dospívajícími čas. Namísto požadovaného vzdělání (s výjimkou určitých pracovníků katolické církve) se od vedoucího předpokládá odhodlání, cílevědomost, otevřenost, rozhodnost, věrnost a ochota učit se nové věci. Práci s mládeží vykonává (až na ojedinělé výjimky) dobrovolně, ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. To znamená, že kromě vedení mládeže ještě studuje či pracuje na plný úvazek. Schopnosti a znalosti, které by měl mít vedoucí v určitých oblastech osvojeny, budou uvedeny dále v této kapitole.

¹⁵⁹ „Teachers need to stay close to children for long periods of time to develop a sense of their world that is not just a knowing of the mind by reason. A knowing of the body by the sense and a knowing of the spirit by contemplation are also needed to fully appreciate the world of children.“ BERRYMAN, Jerome. *Teaching Godly Play: how to mentor the spiritual development of children*. Denver: Morehouse Education Resources, 2009. s. 130.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 130.

¹⁶¹ Srov. RESANE, Thomas. *Leadership for the Church: The Shepherd Model*. University of Pretoria, 2014. Original research. Department of systematic theology and christian ethics, University of Pretoria. P. 1-6.

Toto jsou většinou charakterové vlastnosti a zkušenosti víry, jež nejsou v životě běžně zhodnotitelné. Ověřeny mohou být jedině pozorováním a doprovázením vedoucího v jeho práci. Dalo by se říci, že kvalifikačním předpokladem je rozpoznání Božího povolání daného člověka do služby mládeži. Ani toto však nemusí být jasně rozpoznáno, přičemž je nutno doplnit, že povolává Bůh a nikoli člověk (kazatel, rodiče, staršovstvo, sbor). Dostát všem výše zmíněným požadavkům je prakticky nemožné a snaha o jejich naplnění by pro vedoucího byla velmi destruktivní. Pozice pracovníka s mládeží není v církvi postavením, které by si člověk musel zasloužit či se na něj dopracovat. Mnohem spíše této snaze o uvedení předpokladů k práci s mládeží rozumím jako snaze v obrysech připravit vedoucího na to, co tato služba obnáší a k rozpoznání, zda ho k této službě Bůh povolává a zda k tomu má i osobnostní předpoklady.

5.4 Vztah jako živná půda duchovního růstu

5.4.1 Vztah přinášející uzdravení

Základem duchovního růstu je duchovní vedení ve vztahu vedoucího a mládežníka.¹⁶² Pro dospívajícího, který vyrůstal v jakkoli disfunkčním prostředí, je tento vztah nezbytný, neboť může korigovat předešlé traumatizující zkušenosti. Vzhledem k mládeži může být tento vztah přirovnán k „duchovnímu otcovství a mateřství, v němž nejde o lásku kamarádkou, ale o lásku, která ukazuje cestu ke Kristu celou svou existencí. **Mladí lidé se potřebují opřít, spolehnout, potřebují být vedeni. Potřebují vylézt na záda duchovního mistra, aby viděli do větší dálky.**“¹⁶³ Ve stejném smyslu mateřské a otcovské role vedoucího k mládežníkovi, definuje tento vztah také Scott M. Douglas a považuje ho za ten nejdůležitější v otázce učednictví.¹⁶⁴

5.4.2 Partnerství ve vztahu

Vzájemné pozice, dynamika a pojetí autority je pro určení charakteru tohoto vztahu nezbytné. Pozice jsou dány „vzájemným respektem a možností svobodně vyjádřit svou vůli“.¹⁶⁵ To platí nejen pro vedoucího, ale také pro mládežníka. Cílem tohoto vztahu není

¹⁶² Srov. BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. s. 389.

¹⁶³ Tamtéž, s. 391.

¹⁶⁴ „Mentoring is a relationship that is designed to produce a mature disciple who can then replicate the process by establishing a cycle of leadership development. Mentoring at its core takes a younger or immature protégé and develops that person into a replicating and mature disciple.“ DOUGLAS, Scott M. *Servant Leadership as a Leadership Development Paradigm on a Church Pastoral Staff*. *Canyon Journal of Interdisciplinary Studies*. 2012, 1(2), P. 31-38.

¹⁶⁵ Srov. DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 58.

poslušnost ani podřízenost, či formace mládežníka do podoby vedoucího. Klíčové je „sdílení duchovních zkušeností, vzájemná konfrontace v oblastech víry, která umožňuje duchovní růst“.¹⁶⁶ Tento vztah je ilustrován příběhem z Lk 24,13–35:¹⁶⁷ učedníci jsou zdrcení z Kristova ukřížování a vydají se na cestu do Emauz. Připojuje se k nim vzkříšený Kristus. Učedníci ho však nepoznají a považují jej za pocestného. Kristus učedníkům pomáhá zorientovat se v situaci, nahlédnout na ni v širší perspektivě a interpretovat ji v kontextu Písma.¹⁶⁸ Tímto způsobem je doprovází na pozemské i duchovní cestě. Skrze následnou sebereflexi učedníci prohlédnou a vidí události v novém světle. Tímto způsobem John Lennox pohlíží na vedoucího mládeže, který je spolupracovníkem na Božím díle spásy.¹⁶⁹

Dynamika vztahu je také ovlivněna přibližováním se k Bohu. Čím je tato blízkost větší, tím méně je vedoucí k víře mládežníka potřebný, a vztah tak může přirozeně zaniknout nebo se transformovat do jiné podoby. „Tento moment zachytává pojem duchovního sprevádání. Viac zdôrazňuje partnerstvo než vodcovstvo, pričom poukazuje na skúsenejšieho spolupútnika na duchovnej ceste.“¹⁷⁰

Proměnlivost vztahu také závisí na prostředí **bezpečí a důvěry**.¹⁷¹ V takovém vztahu se mohou mladí lidé otevřít **beze strachu z odsouzení**. Mládežníci mají potřebu být **přijímáni**; na jedné straně **touží zapadnout** a splynout v davu, na druhé straně však **touží po výjimečnosti a jedinečnosti**.¹⁷² Bezpečí a vzájemná důvěra je tím, co činí tento vztah „posvátným“ (resp. tím, co činí duši mládežníka otevřenou). Vynucováním vlastní vůle a bezohledným jednáním vedoucí toto místo „znesvěť“.¹⁷³ Autentický vedoucí vytváří spolehlivé a bezpečné prostředí. Pavel Ambros ještě zdůrazňuje tento fakt apelem na svěřeni všech oblastí života do Božích rukou: „jedlo, pitie, bývanie, sexualita, práca či zábava nie sú nejakým pozadím, na ktorom sa odohráva život, ale sú skutočnosťami, v ktorých sa prejavujú telesné, psychické, sociálne a duchovné dimenzie života. Schopnosť nájsť jednotu všetkých týchto zložiek je úkolom autentickej kresťanskej skúsenosti.“¹⁷⁴

¹⁶⁶ Srov. DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 58.

¹⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 59.

¹⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 59.

¹⁶⁹ Srov. LENNOX, John C. *Have no fear*. Great Britain: 10Publishing, 2018. s. 56.

¹⁷⁰ DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 59.

¹⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 60.

¹⁷² ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie. Příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. s. 274.

¹⁷³ DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 60.

¹⁷⁴ DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 60.

5.4.3 Člověk a vztah

Pedagogiku a katechezi lze vzájemně odlišit pomocí cílů činnosti: pedagogika je zaměřena „antropocentricky“, katecheze „theocentricky a soteriologicky“.¹⁷⁵ Doslovně by to mohlo být přeloženo jako směřování mládežníka v rámci pedagogiky k lidství, v rámci katecheze k Bohu a spáse. Cílem křesťanského vedení je „přivádění člověka pod Boží vliv. Na Bohu pak záleží, zda přivede člověka k dobru“.¹⁷⁶ Při podrobnější analýze by mohl vyvstat problém historicko-filosofické a biblické antropologie, přičemž každý obor o člověku vypovídá jinak, a to na základě rozdílných předpokladů. Humanitní obory zkoumající člověka uvádí spiritualitu jakožto složku osobnosti a mluví (v oblasti religionistiky) o rituálech a vnímání posvátna. Oproti tomu teologie vychází ze zprávy stvoření člověka Bohem, která je součástí Písma. Tento Bůh je, ve smyslu křesťanské víry, trojjediný (Bůh jako Otec, Syn a Duch svatý).

5.4.4 Vztah jako obraz lásky Boha k člověku

Význam osobního vztahu a živého svědectví v podobě blízkých, klade Burns nad plánování setkání, programů, organizaci, koncepci atd.¹⁷⁷ Sice uznává jejich přínos pro strukturu mládežnických setkání, avšak vztah je místem, v němž se zrcadlí evangelium v celé své šíři.¹⁷⁸ Vztahy týmu vedení mládeže jsou vzorem i bezpečným prostorem pro studenty, kteří „na mládež“ přicházejí poprvé. K jejich vybudování je třeba společný čas, modlitby, sdílení, zážitky a zkušenosti (teambuilding). „Vzájemná láska, podpora a úcta rozvíjená mezi členy týmu, je tím, čeho si mládežníci všimnou, a na co reagují. Mládež sleduje, naslouchá a občas také napodobuje jednání členů týmu svých vedoucích.“¹⁷⁹ Identifikační vzory jsou v mládežnickém věku zvláště potřebné.

Největší možností ukrytou ve vztahu, jakkoli patetické se to v dnešní době může zdát, je prožití lásky, která je obrazem bezpodmínečné a milosrdné lásky Boha k člověku. Pohled křesťanské lásky agapé nemůže být proměněn předvedenými výkony, chybami, emocemi atd. „Musíme přijímat skutečnost, že mladí lidé dělají chyby. Když dostanou špatnou známku, potřebují naši lásku a povzbuzení, aby se nepřestali snažit. Nemusíte souhlasit

¹⁷⁵ HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I.* s. 12–13.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 8-9.

¹⁷⁷ Burns hovoří o „**programově orientované práci s mládeží**“. Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým.* s. 9.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 10.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 11.

s tím, co činí vaši mládežníci, a přesto je můžete stále milovat.“¹⁸⁰ J. B. Smith toto přijetí vysvětluje na Ježíšově kázání na hoře (Mt 5, 1 -12).¹⁸¹ Blahoslavenství (požehnání), které Ježíš vyhlašuje, jsou pozváním pro ty, kdo v judaistické tradici nejsou zahrnuti do Božího lidu, tj. hladoví a lačníci po spravedlnosti, duchovní nuly, lidé trpící bolestí, zármutkem atd.¹⁸² Názornější je Ježíšovo stolování s těmito lidmi v Mt 9,10 – 13. Blahoslavenství podle Jamese nejsou duchovní požadavky, s jejichž dosažením by byl člověk více duchovní. Jsou prostým pozváním těch, s nimiž se již nepočítalo. V tom vedoucí mohou zrcadlit lásku Boží.

Tento vztah vyžaduje patřičný čas. Nelze vést mládežníky k okamžité duchovní vyspělosti. Burns používá příkladu malého dítěte, které potřebuje lásku, péči, výživu a ochranu. Podobně také mladý člověk potřebuje tuto duchovní výživu, která by byla přiměřená jeho duchovní zralosti. „Je to cesta posvěcování, která vede k jedinému zdroji života, jímž je Bůh.“¹⁸³ Navázat vztah s dospívajícím znamená vstoupit do jeho prostředí, v němž má kamarády, školu, aktivity atd. Trávení společného času s mládežníky ze strany vedoucího vyjadřuje všudypřítomnou pozornost a zájem. Tato doba přináší mnoho možností k rozptýlení a zábavě. Setkání ve vztahu však umožňuje zažít to, co žádný trh s volnočasovými aktivitami nabídnout nemůže, tj. zakusit blízkost, zájem, pozornost a přijetí; zakusit lásku.¹⁸⁴

5.4.5 Vztah a proměna

Zdravý vztah je prostředí, v němž se člověk může, beze strachu a studu, otevřít největším výzvám svého života a v doprovodu přítele jim odvážně čelit. Přináší to s sebou možnost změny srdce (a s ním proměnu celého člověka). Tento vztah nemusí mít pevně dané role, naopak Tripp mezi mládežníkem a vedoucím žádný profesní (znalostní, zkušenostní) rozdíl neshledává. Chceme-li mluvit o formálním určení rolí, pak je to „Boží zjevení, které se otevírá v člověku pro jeho přítele“.¹⁸⁵ To je dále realizováno ve vztahu. Proměna srdce je popsána pomocí 4 sloves, jimiž vedoucí v životě druhého člověka působí. Celý proces je však velmi komplexní. „Kristus působí změnu v našem životě, a směr mu dává biblická výzva ke změně srdce. Čtyři aspekty vztahu jsou: **milovat, poznávat, mluvit a dělat**. Milovat znamená zrcadlit vztah, který uzavřel Bůh s námi (skrže Mojžíše i Krista).

¹⁸⁰ BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 12.

¹⁸¹ Srov. SMITH, James Bryan. *The good and beautiful life*. London: Hodder and Stoughton, 2011. s. 51–65.

¹⁸² Adresáti blahoslavenství podle Jamesova výkladu. Srov. Tamtéž, s. 54–61.

¹⁸³ BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 12.

¹⁸⁴ Srov. Tamtéž, s. 14.

¹⁸⁵ TRIPP, Paul David. *Nástroj v Božích rukou*. Praha: Návrat domů, 2012. s. 105.

K poznání je třeba trpělivost a čas, které napomáhají ke sdílení zážitků a zkušeností, k společnému hledání odpovědí a kladení otázek. Mluvit v tomto vztahu znamená promlouvat Boží slovo do života člověka. Pomocné otázky jsou: *Co tento člověk nevidí a Bůh chce, aby to viděl? Jak mu mohu pomoci uvidět to?* Činy milosrdenství, povzbuzování a trpělivosti slouží k podpoře člověka, který usiluje o změnu.¹⁸⁶ Nahlédnutí a poznání je v procesu změny mládežníka dobrým začátkem, samo o sobě však není dostačující, má být realizováno činem.

5.5 Formy vyučování

Fyzické prostředí, stejně jako zvolená forma, má zásadní vliv na proces výchovy a výuky. Vhodně zvolené podmínky pomáhají proces stimulovat a umožňují jeho přirozený průběh. Prostor je tak uzpůsobeno věku a potřebám mládežníků, s nimiž vedoucí pracuje. Je ovlivněno mnoha faktory: osobností účastníka i vedoucího, vzdělávací **metodou a pomůckami, základy samotného procesu** (tj. jeho zdroji), vytyčeným cílem, **zvoleným plánem**, formou, atd. Některé faktory jsou v této práci reflektovány, konkrétně se jedná o charakteristiku mládeže, osobnost vedoucího, cíl a nyní také formu edukace. Tento výběr je určen povahou vzdělávacích akcí a aktivit pro mládež v CB. Z předešlých kapitol lze předpokládat zaměření na společenství, zážitek, studium a evangelizaci. **Zkoumání vybraných faktorů v rámci akcí CB se zdá být prvním krokem k syntéze pojmu edukace mládeže, proto je také hlavní náplní praktické části této práce.** V otázce formy nyní zmíním pouze rozdělení na společenské akce s mimocírkevním přesahem a menší skupinové akce realizované opakovaně a dlouhodobě v rámci konkrétní církve. Patří sem také osobní vztah vedoucího a mládežníka. Pro jeho komplexnost mu však byla věnována celá předešlá podkapitola 5.6.

Fraser Kay hovoří, v souvislosti s evangeliem, o propojení duchovního vedení ve dvojici a ve skupině, přičemž shledává hlavní biblický princip, ovlivňující duchovní růst, především v zasazení člověka do rodinných a společenských vztahů. Formace víry člověka se neděje stranou tohoto světa, nýbrž skrze tento svět.¹⁸⁷ Hlavním (nikoli však jediným) kritériem je počet členů skupiny, kteří do procesu edukace vstupují. Ostatní zmíněné faktory ovlivňující edukaci nejsou zanedbatelné a měly by být prozkoumány. Nabízí se tak možnost dalšího zkoumání náboženské edukace mládeže v CB.

¹⁸⁶ TRIPP, Paul David. *Nástroj v Božích rukou*. Praha: Návrat domů, 2012. s. 107.

¹⁸⁷ Srov. KAY, Fraser. *Mentoring ministry*. Illumine Press, 2019. s. 30.

5.5.1 Tábory a soustředění

Součástí práce s mládeží, jak již bylo mnohokrát zmíněno, je vytváření přátelského a otevřeného prostředí, v němž by se mladí lidé cítili dobře. Tábory, campy a jiné výlety, jsou ideálním místem, které umožňuje studentům otevřít se novým situacím. To vede k následnému osobnímu i duchovnímu růstu.¹⁸⁸ Burns hovoří o větší citlivosti mladých lidí na akcích tohoto typu, neboť vychází ze svého přirozeného a známého (někdy stereotypního) prostředí. „Hodnota zážitků získaných na soustředění je v celém křesťanském vzdělávání téměř nepřekonatelnou zkušeností. Soustředění vyvolává pocit vzrušení a zvědavosti. Koná se v novém prostředí, daleko od všedních problémů a každodenních domácích povinností. Vládne tam většinou atmosféra otevřenosti, uvolnění a větší přirozenosti než při jiných formách křesťanské výchovy.“¹⁸⁹

5.5.2 Malé skupinky

Malá skupinka s omezeným počtem členů umožňuje vytvoření hlubších vztahů, vzájemné sdílení, pravidelná setkání, společnou činnost atd. Obecně se dá říci, že tato forma probíhá v intimnějším, více uzavřeném prostředí v rámci konkrétního křesťanského společenství. Burns porovnává setkání dospívajících lidí v baru a „na mládeži“, přičemž v obou případech většinou není místo navštěvováno primárně kvůli zdejší nabídce (tj. alkoholu, programu atd.), ale kvůli **potřebě společenství, blízkosti a sdílení**.¹⁹⁰ Podstatné je, zda mladý člověk navštěvující hospodu za účelem uvolnění, přijetí a sounáležitosti, může toto prožít také na mládežnickém setkání.¹⁹¹ V malých skupinkách (diskusní skupinka, menší mládežnické setkání, biblická studijní skupinka, modlitební skupinka, chválicí skupinka atd.) dochází k náboženské socializaci, tj. ke „shromažďování zkušeností, které studenty dovedou do určitého bodu jejich duchovního života“.¹⁹² Skupinka umožňuje vyjádřit vlastní názor, naslouchat ostatním, ptát se, poznávat druhé, mlčet, bavit se a smát se, společně číst a modlit se, zažít podporu atd. Malá skupinka plní funkci postupného zapojování svých členů do církve a podílí se tak na utváření společenství.¹⁹³

¹⁸⁸ Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 73.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 73.

¹⁹⁰ „Bary vzkvétají ne proto, že většina lidí pije alkohol, ale proto, že Bůh vložil do lidského srdce touhu poznávat a být poznáván, milovat a být milován, a proto mnozí za cenu několika piv hledají alespoň tuto náhražku.“ Tamtéž, s. 99.

¹⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 99.

¹⁹² Tamtéž, s. 100.

¹⁹³ BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. s. 102.

Vzniká z iniciativy starší a zkušenější osoby, která oslovuje mládežníky k zapojení se do skupinky s jasně stanoveným cílem a popisem činnosti.

5.6 Mezi pastorcí, katechezí a evangelizací

Již na základě úvodního přehledu pojmů souvisejících s katechetikou (kap. 3) bylo zřejmé, že náboženská edukace (ve smyslu vedení a práce s mládeží v církvi) není snadno definovatelný obor, neboť člověk sám o sobě taktéž není snadno pochopitelný. Bůh i člověk budou vždy zůstávat tak trochu tajemstvím. Církev a jednotlivé denominace mají určité porozumění v oboru práce s mládeží, které se v souvislosti s dobou více či méně proměňovalo. Jsou rozdílná pojetí toho, co by se mělo vyučovat, kdo by měl vyučovat, jakým způsobem a jakými prostředky. Dílčí cíle však bývají téměř shodné, tj. duchovní zralost, poznání Krista, odpověď na Boží zjevení (tj. spása), posvěcení a duchovní i osobnostní růst.¹⁹⁴ Důraz je kladen na to, aby mladí lidé došli k duchovní, duševní i tělesné plnosti lidství (Kol 3,6-11). Směřování tohoto procesu vede přes církev a její společenství do světa, k Pánu Bohu a do hlubokého poznání sebe sama.

Vedení mladých lidí je značně komplexní proces. Odehrává se ve vztazích; v lásce, víře a naději, v modlitbách a pod vedením Ducha svatého. Je to prostor, který nikdy není zcela postihnutelný. To je jeho předností, neboť jako takový vyvolává úctu. Není důvodem k rezignaci na poznání v tomto oboru. Je naopak výzvou k hlubšímu hledání a usilovnějšímu **tázání se na to, kdo je mladý člověk, kdo je Bůh, kým je pro současnou dospívající generaci, jaké jsou její potřeby, touhy, přání a sny, ale také jakým obavám musí čelit, jaké výzvy před ní stojí, co jsou překážky, které musí překonat, jak rozumí světu a svému místu v něm.** Tyto otázky jsou linií, která se vine celou teoretickou částí této práce, jsou její osou. Na konec první části je tedy třeba zmínit schéma, v němž se vedení mládeže odehrává. Cílem je ukázat prostředí, které by odpovídalo náboženské edukaci mládeže v církvi s tím vědomím, že jeho hranice jsou pouze přibližné. V případě potřeby přichází celá řada humanitních, filosofických, teologických a dalších disciplín, které toto prostředí rozšiřují.

Náboženská edukace mládeže v církvi je prostředím mezi katechezí, evangelizací a pastorcí, v němž existuje vzájemná vazba, tj. každé dva obory (a všechny tři současně)

¹⁹⁴ Žádoucí je poté stav, kdy člověk na své duchovní cestě kráčí v rovnováze mezi „stavem bezútešnosti a útěchy“ o nichž ví, že jedno i druhé nikdy nejsou vlastním cílem cesty, ale pouhým prostředkem, který vede k setkání s Ježíšem Kristem. Nezbytnou výbavou na této cestě mladého člověka je vytrvalost, trpělivost a povzbuzování ze strany duchovního průvodce. Srov. DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. s. 72.

spolu souvisí a navzájem se doplňují. Na základě předešlého vymezení pojmu je nyní možno přistoupit k jejich vzájemnému vztahu. V následujícím textu této kapitoly vycházím primárně z knihy *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920 – 1994*, jejíž autorkou je Marie Zimmermannová.

5.6.1 Katecheze a pastore

Katecheze je chápána jako náboženská výchova a výuka. **Pastore**, ve smyslu péče o člověka, je základním posláním církve (Mt 28).¹⁹⁵ Děje se tak prostřednictvím vztahů mezi lidmi i v celém společenství skrze vzájemnou službu, vedení a napomínání (Kol 3,16). Každá výuka, v níž je jasně definovaný cíl, metodologie a reflexe vlastní činnosti, spolupůsobí na člověka ve smyslu výchovy, neboť ho vede (obecně řečeno) k tomu, aby se stal více člověkem (dílní cíle výchovy v oblasti pedagogiky dále tematizovány v rámci filosofie výchovy).¹⁹⁶ V pastore i katechezi je tímto cílem osobní poznání Boha, růst do jeho podoby (tj. posvěcování) a vzájemný hluboký vztah. Péče o člověka a jeho vedení jsou od sebe navzájem neoddělitelné.

5.6.2 Pastore a evangelizace

Pastore je vzájemně propojena s **evangelizací**, neboť péče je povoláním ke službě celému stvoření (tj. všem lidem). V takovém případě se hovoří o evangelizaci, v níž vztahy (zvláště u dospívající generace) sehrávají klíčovou roli, neboť verbální sdílení evangelia je doprovázeno „názorným příkladem a dosvědčováním ve vztazích i vlastním životě“.¹⁹⁷ To je možné pouze za předpokladu takového prostředí, v němž by se mohlo svědectví „slovy i životem“ rozeznít tak, aby ho mládežníci mohli zaslechnout. Tímto prostředím jsou právě vztahy, zorganizované akce i aktivity pro mládež. Nejedná se přitom o účelovou strategii vytváření vztahů určených k evangelizaci. Je pouhým konstatováním biblického principu, podle něž se Bůh zjevuje uprostřed svého lidu (Mt 18, 20; J 20,19; Lk 24,36). Pastoračně – evangelizační činnost pomáhá mladým lidem formulovat a klást „otázky, které se týkají smyslu života, víry, církve, Boha atd.“¹⁹⁸

¹⁹⁵ Srov. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920 – 1994*. s. 41–42.

¹⁹⁶ Srov. HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I*. s. 12–13.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 5.

¹⁹⁸ Srov. LEVERMORE, Jude: *Práce s mládeží v církvi: Evangelizace*. In: ADAMS, Sam. LEVERMORE, Jude. WARD, Pete. *Jak se připravovat na práci s mládeží*. Praha: Portál, 1997. s. 131.

5.6.3 Evangelizace a katecheze

Evangelizace je taktéž propojena s **katechezí**. Pokud se, jak je tomu v tomto případě, jedná o dospívajícího bez předchozí zkušenosti s křesťanstvím, je nezbytné zahrnout do sdílení evangelia také katechezi, tj. cílené a systematické vedení mladého člověka ve víře, a to skrze studium Písma. Výše popsany mládežník je nejprve seznamován se základy křesťanské víry (obsahující podle konkrétní denominace určitý obsah: vyznání víry, Otčenáš, večeře Páně, křest, příběhy ze života významných křesťanských osobností, apologetická témata, duchovní cvičení atd.). Toto minimum je (většinou) potřeba k tomu, aby se dospívající v problematice zorientoval. Mimo emocionální rovinu je tak člověk osloven na rovině kriticko-racionální.

Dále je třeba rozlišit „znalosti minima a hlubší systematické studium“.¹⁹⁹ V kontextu Církve bratrské jsou základy víry (v různých obměnách s různými důrazy) probírány před křtem, při rozhodnutí stát se členy církve a jako příprava na manželství. Vyznání víry a modlitba Otčenáš pak zaznívají ve společenství sboru před večeří Páně. Dlouhodobé systematické vyučování se děje nejčastěji prostřednictvím biblické studijní skupinky (příp. sérií nedělních kázání), akcí a aktivit různého zaměření. Problém v oblasti mládeže může nastat tehdy, pokud není dostatečně ošetřeno propojení mládežníků vyrůstajících v církvi a nově příchozích do církve. Je zřejmé, že v oblasti znalostí, ale také zkušeností a víry obecně, nejsou tyto mládežníci kompaktní skupinou (mají rozdílné potřeby a řeší rozdílná témata). Je třeba reflektovat identitu mládeže jako skupiny s tím, že každý mládežník (nově příchozí i stávající) má ve skupině své nezastupitelné místo. Existence církevního společenství je jako tělo Kristovo spojené z mnoha údů (1Kor 12,12-21). Ve stejném smyslu je společenstvím také mládež. Každý mládežník tuto skupinu utváří, a zároveň je jejím členem. Pojmenování a zapojení mládežníků do této situace, může být prvním krokem (příp. klíčem) k jejímu zdárnému řešení.²⁰⁰

¹⁹⁹ Toto Rudolf Horský demonstruje na obrazu stavby, která nejprve potřebuje pevné základy. Poté lze pracovat na jemnějším a hlubším propojení jednotlivých částí. Horský používá termín „*diferenciace*“, tj. odstupňování látky od jednoduššího ke složitějšímu. K etymologii slov uvádí řecké výrazy „*Katechein*“ (poučování ve věroučném obsahu pro ty, kdo se nechávali pokřtít) a „*Didaskein*“ (vyučování věřících v církvi). Srov. HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I.* s. 9–12.

²⁰⁰ V práci s mládeží Burns zmiňuje nezbytnost zapojení mládeže do práce církve, resp. zdejší služby. Mladí lidé potřebují být těmi, kdo přijímají, ale také těmi, kdo vytváří samotné dění. Přičemž Burns uvádí, že stěžejní v práci s mládeží není počet účastníků, ale jejich postoje a aktivita v budoucnosti, tj. vztah k církvi, světu, společenství, sobě samým a další generaci. Srov. BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým.* s. 47.

6. Metodologie zpracování následujících kapitol

Cílem této práce je reflexe procesu *náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské*. To je umožněno na základě příslušné prostudované literatury týkající se edukace mládeže v církvi a analýzy praktické edukační činnosti CB. Analýza je zaměřena na tři oblasti, které jsou pro práci s mládeží v CB klíčové: popis Odboru mládeže CB, jeho činnosti a pořádaných akcí; popis činnosti dalších organizací, které pracují s mládeží CB a rozhovor s Davidem Novákem.

Vzhledem k tomu, že v CB neexistuje zdroj, v němž by bylo popsáno vzdělávání mládeže, jsou následující kapitoly zpracovány jinou metodologií oproti první části této práce, v níž jsem čerpala z odborné literatury. V následujících kapitolách se tedy zaměřuji na reflexi organizované práce s mládeží v CB. Konkrétní výzkumné otázky, které si zde kladu, jsou následující:

- Co je náboženská edukace mládeže v CB? Jakou formou probíhá?
- Jakým způsobem je systém práce s mládeží v CB organizován?
- Na jaké oblasti se CB v práci s mládeží zaměřuje? Jaké jsou edukační cíle?
- Kdo (jednotlivci i organizace) se na práci s mládeží CB podílí?
- Jaké požadavky jsou kladeny na pracovníky s mládeží?
- Jaké možnosti a rizika edukace mládeže v CB přináší?
- Jaká je vize (příp. další činnosti) pro práci s mládeží do budoucna?

K naplnění cílů této části práce jsme zvolila analýzu tří oblastí, které jsou pro práci s mládeží v CB klíčové: popis OM CB, jeho činnosti a pořádaných akcí; popis činností dalších organizací pracujících s mládeží CB a rozhovor s předsedou Rady CB. Vzhledem k tomu, že v této oblasti nejsou dostupné tištěné textové zdroje, pracuji v analýze s informacemi dostupnými na webových stránkách CB a dalších organizací. Aktivity, které v praxi proběhly, avšak neexistuje k nim žádný dostupný zdroj informací, popisují v retrospektivě z pozice účastníka těchto akcí. Analýza praktické činnosti CB obsahuje název akce, její územní rozsah, délku trvání, četnost výskytu, pořádající organizaci a cílovou skupinu.

Doplnění k těmto informacím bylo zprostředkováno na základě strukturovaného rozhovoru v psané podobě s Davidem Novákem, který proběhl v dubnu 2020 (formulář je obsažen v příloze č. 1) a zkoumal práci s mládeží z pohledu vedení CB. Rozhovor obsahuje 8 otázek, přičemž 1. a 5. otázka jsou zaměřeny na proměnu práce s mládeží v souvislosti se společenskými trendy, 2. a 6. otázka se zabývají charakteristikou současné mládeže včetně

jejího vedoucího, 3., 4. a 7. otázka zkoumají možnosti vzájemného propojení církve (konkrétního sboru) a příslušné mládeže.

Na základě analýzy všech tří oblastí jsou získané informace sumarizovány a reflektovány. Výsledkem práce je vysvětlení hlavních aspektů křesťanské edukace mládeže v Církvi bratrské. Její následná komparace s předchozí prostudovanou literaturou přináší nový pohled na možnosti, budoucí výzvy i případná rizika práce s mládeží v CB.

7. Odbor mládeže Církve bratrské

7.1 Struktura a organizace

Odbor Mládeže CB sám sebe definuje jako „skupinu lidí, které spojuje touha vidět mladou generaci v naší zemi, jak skrze mládežnickou službu přichází, roste a následuje Krista“.²⁰¹ Jejich cílem, v práci s mladými lidmi, je nabídnout „možnost vzdělávání, inspiraci ke službě a podporu vedoucím mládeží včetně jejich týmů“.²⁰²

Odbor mládeže je součástí struktury Církve bratrské, tzn. je vázán základními církevními dokumenty a spolupracuje s lokálními sbory napříč celou republikou. Také propojuje vedoucí a jejich týmy, čímž vytváří společenství mládeže. Jakým způsobem je OM CB zodpovědný vedení Církve bratrské, není jednoznačně z dostupných zdrojů zřejmé. V rámci církevní organizace však lze předpokládat, že podléhá řízení a rozhodnutí Rady CB, Společných konferencí, atd. stejně, jako je tomu v dalších odborech církve, které se zaměřují na různé oblasti společenství (ORCB pro práci s dětmi, ORCB pro dorost, ORCB pro manželství a rodinu a Dorostová unie).²⁰³

7.2 Vedení OM CB

Vedení OM CB je tým tří pracovníků, kteří jsou „koordinátory regionální práce s mládeží“: hlavním vedoucím je v současnosti Ondřej Svatoš, pod nějž spadá oblast Čech. Práci s mládeží na Moravě a ve Slezsku zajišťuje David Rajca. Webový administrátor a pracovník v regionu Prahy a středních Čech je Marek Hutr.²⁰⁴ Toto je základní tým vedení OM CB. Nutno však dodat, že spolupracuje s množstvím externích kazatelů a vedoucích mládeží, kteří se na přípravě jednotlivých akcí (aktivit) podílí a zároveň tak umožňují jejich průběh.

7.3 Práce OM CB

Jak již bylo řečeno, OM CB působí po celé naší zemi. Na Slovensku pak spolupracuje s organizací CB *Unia detí a mládeže*. V České republice pracuje OM „na úrovni lokální,

²⁰¹ Vítejte na webu Odboru mládeže. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/>.

²⁰² Vítejte na webu Odboru mládeže. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/>.

²⁰³ Tyto a další skupiny, které jsou součástí CB, blíže popsány: *Aktivity. Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/#sbory-a-kontakty>.

²⁰⁴ OM CB Kontakt. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/info-contact/>.

regionální a národní“.²⁰⁵ Toto je jedním z kritérií pro rozdělení mládežnických akcí, přičemž s rozšiřující se oblastí působnosti, také většinou narůstá počet účastníků.

Popisu a analýze konkrétních akcí bude věnována následující kapitola. Na tomto místě je třeba říci, že práce OM na národní úrovni znamená organizaci akcí, které vyžadují dlouhodobou přípravu a plánování, delegování povinností v širokém týmu pracovníků, schopnost spolupráce a hledání kompromisů, zajištění kvalitního programu, dostatek finančních prostředků, účast dobrovolníků, zajištění reklamy (pozvánek), vhodné zázemí, čas na zhodnocení a reflexi po ukončení akce. Z tohoto důvodu se jedná spíše o akce, které probíhají v delších časových intervalech (příp. jsou jednorázové) a jsou otevřeny pro všechny. Tyto akce z pravidla trvají více dní. Jmenovaným příkladem zde může být celorepublikové setkání mládeže *Brodifest*.

Příprava regionálních aktivit může být také značně náročná, její organizace a realizování je však zpravidla jednodušší. To umožňuje pravidelnější opakování těchto akcí, tj. přibližně po třech až šesti měsících. Akce jsou připravované pro menší počet účastníků a vzhledem k možnosti jejich opakování, se mohou soustředit na hlubší studium jednotlivých témat. Příkladem je Pražský HUB a Východočeská Houba (konference pro mladé na určitá témata).

Lokální působení znamená možnost dlouhodobé a cílené práce OM s vedoucími, týmy a jednotlivci. Umožňuje individuální doprovázení, podporu a povzbuzení v situacích, v nichž se konkrétní mládež nachází. Také to umožňuje větší propojení OM CB s lokálním sborem a vzájemnou spoluprací.

²⁰⁵ Vítejte na webu Odboru mládeže. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/>.

8. Podpora a zdroje pro vedoucí mládeží CB

Na internetových stránkách OM CB uvádí zdroje, z nichž mládež (vedoucí, tým, jednotlivci) může čerpat. Tato práce je zaměřena především na reflexi praktických činností, v nichž je mládež CB vzdělávána. Nutno však říci, že pro komplexnější vhled do práce s mládeží, by bylo vhodné se zaměřit podobným způsobem na zdroje, knihy a příručky, z nichž Církev bratrská (včetně OM CB) čerpá a vychází. Tento výzkum bude velmi obtížný, jelikož neexistuje oficiální seznam zdrojů ani církevních dokumentů. Podrobné zkoumání studijních příruček a zdrojů by bylo nad rámec této práce. Proto zde odkazuji na některé zdroje, které OM CB uvádí na internetových stránkách jako inspiraci pro pracovníky s mládeží. Všechny zmíněné zdroje jsou uvedeny na stránkách OM CB.²⁰⁶ Dalším zdrojem, který není přímo adresován mládeži, avšak je zahrnut v celocírkevních podkladech a je z hlediska náboženské edukace CB velmi významný, je Heidelberský²⁰⁷ a Karafiátův²⁰⁸ katechismus.

8.1 První 2 roky ve službě mládeži

*První dva roky ve službě mládeži*²⁰⁹ je kniha, kterou OM CB doporučuje pro vedoucí a pracovníky bez ohledu na to, jak dlouho mládeži slouží.

8.2 Leader Xpress blog

Leader Xpress je internetová platforma, která shromažďuje materiály pro vedoucí mládeže. Lze ji přirovnat k pedagogickým portálům pro učitele, na nichž se sdílejí zdroje, metody, odborné články, inspirace, přípravy hodin atd. Leader Xpress je uskutečňován organizací 4D, která „má za úkol podporovat vedoucí a pracovníky s dětmi a s mladými lidmi v církvi, ale i mimo ní“.²¹⁰ V současné době v České republice pracuje na tomto projektu Janči Máhrik, který je dlouholetým pracovníkem s mládeží v církvích na Slovensku i v České republice.

Nabídka Leader Xpress nabízí: „**blog** (zde jsou sdíleny úvahy a zkušenosti vedoucích), **poradenství** (ve smyslu pomoci vedoucím, kteří v práci s mládeží částečně zastávají roli

²⁰⁶ Zdroje: Užitečné zdroje pro práci s mládeží. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/zdroje/>.

²⁰⁷ K čemu se hlásíme. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/k-cemu-se-hlasime>.

²⁰⁸ KARAFIÁT, Jan. *Katechismus Jana Karafiáta*. Praha: Kalich 1943.

²⁰⁹ DOUG, Fields. *První dva roky ve službě mládeži*. Albrechtice: Křesťanský život, 2018.

²¹⁰ Kontakt. *Leader Xpress* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://leaderxpress.cz/kontakt/>.

poradců), **komunitu** (tj. pomoc při budování mládeže jako společenství – témata, nápady, návrhy, plány, akce) a **zdroje** (odkazy a recenze na další materiály vhodné k práci s mládeží, tj. knihy, podcasty, kázání, semináře).“²¹¹

8.3 Blog Davida Nováka

David Novák je předseda Rady Církve Bratrské a také dlouholetý pracovník s mládeží. Ačkoli je dnes v poněkud odlišné pozici, stále se zabývá doprovázením a prací s mladými. OM CB odkazuje na dva blogy²¹², ve kterých David Novák sdílí zamyšlení, komentáře k současné politické i kulturní situaci a vlastní názory na určité celospolečenské problémy.

8.4 The Bible project

Tento projekt²¹³ se zabývá zpracováním biblických příběhů a témat takovým způsobem, který by byl pro mládež srozumitelný a přijatelný. Jedná se o krátká animovaná videa rozdělená podle biblických knih, postav, námětů a svátků. Videa jsou také didaktickou pomůckou, a to především grafickým zpracováním, vytvářením schémat a myšlenkových map. V závislosti na stanoveném cíli se od sebe mohou videa mírně lišit, nicméně většinou je v několika bodech převyprávěn příběh, seznámení s postavou, uvedení do historického kontextu, teologické poselství a zařazení do širšího biblického kontextu. K mnohým videím jsou také dostupné obrázkové mapy, které slouží jako poznámky k danému výkladu. Projekt vznikl v Severní Americe a jeho zakladateli jsou Jonathan Collins a Timothy Mackie. Videa jsou nahrána v angličtině. Většina z nich poskytuje také titulky dostupné v jazyce posluchače.

8.5 YouVersion

OM CB odkazuje na tuto mobilní aplikaci²¹⁴, v níž lze číst biblické texty v různých překladech, vyhledávat pojmy, zobrazovat verše na konkrétní den a číst online biblické plány (zaměřeny na různá témata). Tato aplikace také umožňuje lidem online spojení a vzájemné sdílení.

²¹¹ O projektu. *Leader Xpress* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://leaderxpress.cz/co-je-leaderxpress/>.

²¹² 1) Úvod. *David Novák* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://david-novak2.webnode.cz/>.

2) O mládeži. *Stránky Davida Nováka* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://cb.cz/novak/node/26>.

²¹³ Videos. *The Bible project* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://bibleproject.com/>.

²¹⁴ The Bible App. *YouVersion* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://www.youversion.com/>.

8.6 NePornu

Tento zdroj sdílí OM CB jako informační portál k tématu pornografie.²¹⁵ Jsou zde uvedena fakta týkající se závislosti na pornografii v České republice. Organizace také nabízí pomoc v této oblasti i online školení pro pracovníky s mládeží. Projekt je realizován týmem věřících, kteří svou práci prezentují takto: „Za projektem *NePornu.cz* stojí tým mladých lidí, kteří si sami prošli závislostí na pornu. Víme tedy, jak je někdy náročné se z toho dostat, a tak nechceme, abyste na to byli sami. Naším primárním cílem je nabízet pomocnou ruku těm, kteří se také chtějí této závislosti ve svém životě zbavit.“²¹⁶

8.7 I am Second

Tato webová stránka obsahuje krátká videa, v nichž lidé sdílí příběhy ze svého života, duchovní zážitky, osobní setkání s Bohem, Duchem svatým atd. Projekt vznikl roku 2008 v Texasu a jeho název *I am Second*, je vyznáním lidí, kteří se rozhodli ve svém životě vyvýšit Boha na první místo, přičemž se sami stali druhými v pořadí.²¹⁷

8.8 Festival UNITED

Festival UNITED je celorepublikové několikadenní setkání mládeže, které se koná jednou ročně. Mládežnickým akcím a jejich analýze se budou věnovat další kapitoly této práce, přičemž UNITED je organizován na podobných principech, jako je celorepublikové setkání mládeží - BrodFest. OM CB uvádí odkaz na archiv nahrávek programů, workshopů a řečníků z tohoto festivalu. Video zaměřená na určité téma, která byla součástí předešlého ročníku, tak mohou pomoci vedoucím v práci s mládeží.

8.9 Bible Hub

Bible Hub²¹⁸ je nástrojem k hlubšímu studiu Písma. Umožňuje číst danou biblickou pasáž v mnoha překladech a jazycích (starozákonní hebrejščina i novozákonní řečtina). Nabízí možnost práce s biblickým slovníkem, komentářem, mapou, apokryfy, kázáním atd. Internetová stránka i mobilní aplikace je studijní pomůckou k přípravě programů, kázání a duchovních zamyšlení.

²¹⁵ Je porno neškodná zábava? *NePornu* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://nepornu.cz/>.

²¹⁶ Tým. *NePornu* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://nepornu.cz/>.

²¹⁷ „I am second is about story. We tell stories of life transformation that happen by putting God first and living second.” *I am Second. I am Second* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://www.iamsecond.com/>.

²¹⁸ Bible Hub. *Bible Hub* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://biblehub.com/>.

9. Akce pro mládež CB konané OM CB

V této kapitole bych se chtěla zabývat akcemi, které byly v minulosti pod vedením OM CB realizovány. V současné době k nim nelze dohledat spolehlivé informační zdroje. Lze tedy vycházet pouze ze sekundárních online zdrojů (Facebook, Youtube). Žádná z těchto akcí není zmiňovaná na oficiálních stránkách OM CB. Uvádím je zde však proto, že doplňují škálu pořádaných akcí pro mládež CB. Při jejich popisu čerpám z dochovaných nahrávek a vlastní účasti na těchto akcích.

9.1 Relax

Relax je týdenní prázdninový pobyt pro vedoucí a pracovníky s mládeží. Cílem tohoto týdne, je umožnit odpočinek, zábavu, společenství a duchovní obnovu lidem, kteří slouží dospívajícím v církvi po celý rok včetně prázdnin. Vedoucí mají připravený společný dopolední program (ranní ztišení a workshopy) v malých skupinkách, odpoledne je volný program určený k odpočinku, zábavě a výletům a večer probíhá společné shromáždění s kázáním, chválami a modlitbami. Hovoří zde kazatelé a řečníci na určitá témata, které zastřešuje jedno společné téma celého týdne. Poslední Relax byl uskutečněn v létě roku 2018 s názvem *Relax H2O: jako laň dychtí po bystré vodě*.

9.2 Celorepublikový Sjezd Mládeže - Brodfest

Brofest je 3-4 denní akce pořádaná každé dva roky OM CB v prostorách města Havlíčkův Brod. Cílem této akce je připravit prostředí společného setkání mládeží, trávení volného času (kavárna, fotokoutek), sdílení a získání nových zkušeností. Připravený program obsahuje přednášky s různým zaměřením (biblická teologie a apologetika, misie, etika, praktická teologie, velké postavy víry, systematická teologie a religionistika), workshopy (umělecké, kreativní), chvály (více i méně známých kapel) a sportovní aktivity (turnaj ve štafetě a frisbee, fotbal, volejbal atd.) i alternativní vystoupení (promítání filmů, divadla). Součástí je také možnost pastorační péče a společných modliteb. Poslední Brodfest, s názvem „*Jiný rozměr*“, se uskutečnil na podzim roku 2019.

Program dne je volitelný a mládežníci si sami vybírají aktivity podle svých preferencí. Výjimkou je ranní a večerní shromáždění, na kterém se scházejí téměř všichni účastníci Brodfestu. Tato shromáždění obsahují svědectví, zamyšlení, povzbuzení, kázání, představení programu dne (či jeho večerní zhodnocení), společné modlitby a chvály.

Téma posledního Brodfestu bylo inspirováno veršem z Žd 5,16a: *Se smělou důvěrou přistupme k trůnu Boží milosti.* „Rozměr je něco, v čem žijeme, pohybujeme se, či jak obvykle přemýšlíme, co je pro nás normální. K tomu, abychom svůj život uviděli v jiné perspektivě, tak často musíme někam vypadnout, s někým se setkat, možná zažít něco neobvyklého. Ta zkušenost nám pomáhá v náhledu na nás, na život, na problémy. Každý z nás žije v tom svém rozměru a není vůbec lehké si připustit, že může existovat něco jiného, něco neznámého, něco víc.“²¹⁹ Tento popis naznačuje, že cílem vedoucích konference bylo umožnit mládeži vyjít ze svých stereotypů, opustit známé a vstoupit do neznámého.

Akcí podobného charakteru je prázdninový sjezd mládeží Festival UNITED. Rozdílem těchto dvou akcí je, že zatímco Brodfest je organizován většinou CB, Festival UNITED je výsledkem spolupráce mnoha pracovníků z různých církevních denominací. Obě akce jsou však otevřené všem mladým lidmi (ne)hlásících se k jakékoli církvi.

9.3 Summit Koronakademie 2020

Tento projekt byl reakcí na krizový stav v důsledku Koronaviru. Setkání probíhalo online formou v odpoledních hodinách dne 16.4.2020. Společné téma programů a lekcí bylo „*Služba mládeži i církvi v dnešní době*“.²²⁰ Jednotlivé přednášky pak byly cíleny na online komunikaci, práci se sociální sítí, zdravé návyky při práci online, vzájemná inspirace a nápady k vedení mládeže v současné situaci atd.

²¹⁹ Brodfest 2019: Sjezd mládeže (nejen) Církve bratrské. *Brodfest* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://www.brodfest.cz/>.

²²⁰ Informace k akci dostupné na facebookových stránkách OM CB a KAM.

10. Organizace pracující s mládeží CB

10.1 Young Life

Young Life je „nezisková organizace, která nabízí široký program pro mladé lidi ve volném čase. Během organizovaných i spontánních aktivit jako jsou jazykové kempy, outdoorové a sportovní akce či klubová a kreativní činnost“. Uvádí, že „vedou mladé lidi k oživení křesťanských hodnot a tím přispívají k budování jejich sebeuvědomění, k posílení jejich odolnosti vůči negativním vlivům a rozvoji jejich osobnosti.“ YL je veden dospělými, kteří s mládeží navazují přátelské vztahy, v nichž společně přemýšlí o některých životních otázkách a výzvách. Hlavní důraz organizace spočívá v budování křesťanských hodnot, skrze něž mladý člověk nahlíží na sebe samotného, na svět i své postavení v něm. Také působí preventivně v oblasti sociálně-patologických jevů a rizikových situací. „Ve spolupráci s některými dalšími organizacemi a školami je podporována neformální výuka anglického jazyka rodilými mluvčími.“ Organizace vznikla roku 1941 v USA (v ČR funguje od roku 1992). Na našem území YL působí v Praze, Brně, Trutnově a Ostravě, přičemž není vázán na jednu konkrétní církev. CB je jednou z mnoha církví, s nimiž spolupracuje.

Pravidelné aktivity i jednorázové akce jsou pořádány pro mládež ve věku 10–19 let (studenti ZŠ a SŠ). Jedná se o letní English Campy, organizace dobrovolnické činnosti v potřebných zemích (např. Makedonie), pravidelná klubová setkání, sportovní Campy, příměstské tábory, roční studentské výměnné pobyty atd.²²¹

10.2 Atleti v Akci

Atleti v Akci jsou křesťanská organizace, která se zaměřuje na outdoorové a sportovní aktivity v přírodě. Model organizace vznikl ve spolupráci Prázdninové školy Lipnice a americké organizace Athletes in Action, přičemž první Sportovní Camp se v ČR uskutečnil roku 1993. V současné době je organizace vedena členy Církve bratrské Prahy 13.

Atleti v Akci využívají prvky zážitkové pedagogiky včetně práce s didaktickým prostředím. V praxi to znamená, že se student účastní individuální/skupinové aktivity, která může zprostředkovat nové fyzické i psychické výzvy, zážitky a emoce. Následuje reflexe, v níž studenti spolu s lektorem zpracovávají své zážitky. V diskusi jsou vedeni k reflexi a hlubšímu (sebe)poznání: „*Zážitek nemusí být příjemný, hlavně když je silný!*“

²²¹ Uvedené citace a další informace dostupné na webu: Young Life: You Were Made For This! *Young Life Czech Republic* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: https://www.younglife.cz/#utm_source=firmy.cz&utm_medium=ppd&utm_campaign=firmy.cz-2314434.

Aktivity jsou pořádány pro mladé lidi ve věku 15–30 let pocházející z různého (ne)věřícího prostředí, a lze je rozdělit do tří oblastí: „*AvA outdoor* – zážitkové outdoorové aktivity; *AvA multisport Camp* – letní sportovní camp ve spolupráci s původní americkou organizací; *AvA climbing* – otevřená skupina lidí, které spojuje radost z lezení na skalách i vnitřních stěnách, bez ohledu na to, na jaké výkonnostní úrovni se lezci nachází (výuka a pomoc jsou zajištěny).“²²²

10.3 Křesťanská akademie mladých: KAM (Josiah Venture)

KAM je nestátní nezisková necírkevní organizace, spolupracující s církvemi a školami, podporující práci s mládeží v celorepublikovém rozsahu. KAM vznikl v ČR roku 1997 jako občanské sdružení a od roku 2004 dále působí jako registrovaný spolek. Mimo jiné je také akreditován Ministerstvem vnitra v oblasti dobrovolnické služby. Personálně je organizace řízena Správní radou, která volí výkonného ředitele. Formálně je fungování organizace ukotveno stanovami a popsáno ve výročních zprávách. Organizace sídlí ve Frýdlantu nad Ostravicí.

Počátek organizace se datuje od roku 1990, kdy se ve sboru „CB Horní Suchá pod vedením Vladka Lipuse začaly pořádat anglické kempy ve spolupráci s americkými misionáři a mládežnickými pastory, kteří viděli potřebu pomáhat církvím ve východní Evropě.“ O tři roky později do České republiky přišli misionáři Dave a Connie Patty, kteří zastupovali rozrůstající se organizaci Josiah Venture (JV).²²³ Později se k nim připojila další misionářská dvojice Ken a Andrea Pitcher. Misionáři spolu s vedoucími mládeží CB Havířov, CB Ostrava a CB Horní Suchá začali pracovat na způsobu, jakým lze přivést mládež do církve. V roce 1994 proběhl první English Camp v CB Havířov, na který navázal klub se jménem „Koinonia“. Činnost a organizace letních English Campů se dále rozšířila do Ostravy. „Do roku 1997 uspořádal tento tým 11 anglických letních kempů, připravil 30 vedoucích ve *Škole vedoucích mládeží* a vedl tréninkové dny pro týmy vedoucích mládeží pod názvem *Pracovní dny týmů*. Zázemí této organizace bylo zřízeno v rekreačním centru v Malenovicích, které dnes slouží jako konferenční středisko. Roku 1997 byl KAM oficiálně zaregistrován jako občanské sdružení zastřešující tuto práci. Zakládajícími členy výboru byli Dave Patty, Vladek Lipus a Ken Pitcher.“ V současné době nabízí KAM podporu

²²² Uvedené citace a další informace jsou k nalezení na internetových stránkách: Atleti v Akci: Úvodní stránka. *Atleti v Akci* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.avalive.cz/>.

²²³ Jedná se o mezinárodní skupinu spojující země střední a východní Evropy, které mají stejný cíl a vizi pro práci s mladými lidmi v církvi. KAM je členskou organizací JV za Českou republiku. Hlavní centrum JV je v USA.

v organizování mnoha aktivit zaměřených na nejrůznější zájmy a potřeby mladých lidí: Fusion Camp, Exit Tour, English Camp, Short-term Mission Trip atd., které nyní ve stručnosti představím.²²⁴

10.4 Fusion a Fusion Camp

Jedná se o moderní pěvecký sbor, který probíhá ve spolupráci KAM s církevním společenstvím (příp. seskupením těchto společenství) od roku 2009. Společné téma mladých lidí, ve věku 13–20 let, je zpěv, kvůli němuž se sbor schází každý týden. Obsah společného setkání zahrnuje rozezpívání, výuku, resp. nácvik písní, a hraní na hudební nástroj. Kromě tohoto společného zájmu je také Fusion organizován s cílem vytvářet společenství mladých lidí (tj. umožnit společné zážitky, jídlo, hry atd.), působit preventivně v oblasti volného času mládežníků a sdílet svou víru v Ježíše Krista. Vedoucími Fusionu jsou většinou členové příslušného církevního sboru a vedoucí mládeže.

K dalším aktivitám Fusionu patří také workshopy, víkendová soustředění, Campy a koncerty. Student si osvojuje podle svých preferencí tyto dovednosti: sborový a sólový zpěv, hru na hudební nástroj, tanec, drama, dirigování, stavění aparatury a osvětlení, ozvučení, fotografování atd.²²⁵

10.5 Exit Tour

Exit Tour je několikadenní akce, která probíhá v daném městě ve spolupráci s příslušnou církví, místními školami a neziskovými organizacemi. V České republice tento projekt probíhá od roku 2008. Vedoucí Exit Tour vstupují do základních (vyšší stupeň) a středních škol, v nichž pořádají semináře a workshopy zaměřující se na určitá témata z oblasti primární prevence. Vedoucí seminářů jsou vybíráni z akreditovaných organizací primární prevence (např. *ACET*).

Součástí programu je také vystoupení zahraniční kapely a pozvání studentů na večerní koncert, který probíhá v méně formálním prostředí. Je to příležitost k seznámení a propojení mladých lidí s místní církví a příslušnou mládeží. Vzhledem k mezinárodní spolupráci na projektu se studenti setkávají s rodilými mluvčími, čímž mají možnost procvičit si anglický

²²⁴ Uvedené citace a další informace dostupné na webu: KAM: O Nás. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.kam.cz/>.

²²⁵ Doplnující informace jsou dostupné na webu: Fusion Czech Republic: Fusion 10 let. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://cz.fusionjv.eu/>.

jazyk. Samotný projekt navazuje na televizní program *EXIT316 - Mise* a umožňuje setkání studentů s lektory i tématy *naživo*.²²⁶

10.6 English Camp

“English Camp jsou vztahy, které pokračují, zkušenosti, které se předávají, zážitky, které zůstávají.”²²⁷ Jedná se o týdenní prázdninový pobyt spojený s výukou angličtiny, která je vyučována skupinou rodilých mluvčích. Právě výuka angličtiny je hlavní náplní programu Campu. Studenti jsou zařazeni, podle dosažené úrovně anglického jazyka, do malých skupinek, v nichž probíhá neformální výuka: konverzace, aktivity, poslouchání písniček, hraní her, rozšíření slovní zásoby, hraní divadla atd. Důraz je kladen na spontánnost konverzace a odbourání zábran komunikace v cizím jazyce. Studenti trénují diskusi, vyjádření vlastních myšlenek, překlad z jednoho jazyka do druhého atd.

Na Campu probíhá množství dalších aktivit: odpolední workshopy (hudební, sportovní, výtvarné, vzdělávací), sporty, výtvarné dílny, deskové hry, posezení nad kávou, netradiční olympijské hry, vodní den, celodenní výlet, večerní opékání buřtů, hry v lese, teambuilding atd. Po večeři následuje večerní program, který zahrnuje hry, písně, Camp Dance a krátké zamyšlení na *celotáborové téma*, při němž řečníci vychází z biblického textu. Program probíhá v angličtině a je překládán do českého jazyka. Studenti se poté rozdělí do svých anglických skupinek, v nichž mají možnost na dané téma reagovat. Skupinky jsou určeny k večernímu rozjímání nad některými otázkami, které se týkají lidského života a víry (např. odpuštění, chyby, budoucnost, milost, oběť, naděje, ne-víra, rodinné vztahy atd.). Klíčové je zajištění bezpečného a chráněného prostředí, do něhož mohou studenti přicházet bez obav z odmítnutí a odsouzení. To klade na vedoucí skupinek určité nároky (nejen pedagogické vedení). English Camp má své zastřešující téma, které se každým rokem mění (v minulých letech např.: *Did you get my Message?*, *Upside Down*, *Reconnect*, *Reign Forever*, *You are Here*,...). Věkové rozmezí studentů, kteří se mohou hlásit na Camp, určuje pořádající sbor s ohledem na specifika své mládeže. Obvykle se však pohybuje okolo 15-25 let (tj. studenti SŠ a VŠ).

English Camp je možný díky spolupráci českého týmu vedoucích mládeže a amerického týmu misionářů. Američané přijíždějí na dobu dvou týdnů, aby pomohli se zajištěním průběhu Campu, vyučovali studenty a trávili s nimi čas. Vzájemnou spolupráci

²²⁶ Exit Tour: Minimální preventivní program. *Exit Tour* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.exittour.cz/#intro>.

²²⁷ Camps: Angličtina jinak. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <http://www.englishcampy.cz/>.

a komunikaci pak zprostředkuje KAM, která již přes 20 let spolupracuje s církvemi v Čechách a Americe. KAM poskytuje podporu a vedení oběma týmům, možnost supervize, materiály k výuce a scénáře večerních programů. V průběhu akce pracovníci KAM komunikují s vedoucím English Campu a nabízí pastorační i modlitební podporu.

Po ukončení týdenní akce Američané zůstávají v ČR na další dva dny v rámci tzv. *Follow up*. Program těchto dní probíhá již v konkrétním městě, z něhož český tým a většina studentů pochází. Je spojen s procházkou, piknikem, návštěvou nedělního shromáždění a mládeže, večerí a nákupy. Cílem těchto dní je ukázat studentům život mládeže (potažmo církve) v jejich městě, včetně navštívení prostor, ve kterých se konají bohoslužby. Umožňuje to přirozené navázání kontaktu studentů s místní církví. Možnost setkávat se s českými vedoucími a mládežníky mají studenti během celého školního roku na pravidelných setkáních mládeže.²²⁸

10.7 Short-Term mission trips

Jedná se o nabídku dvoutýdenních/měsíčních zahraničních misijních výjezdů pro skupiny mladých lidí za účelem spolupráce s místní církví. Misionáři většinou pomáhají s přípravou aktivit pro zdejší mládež (nejčastěji v podobě Evropského tábora).²²⁹ Vzájemný kontakt a následná spolupráce obou stran je zprostředkována organizací JV (v ČR pracující jako KAM). Jedná se o systém spolupráce podobný English Campu, avšak s tím rozdílem, že nepřijíždí cizinci do ČR, ale lidé z ČR vyjíždí do zahraničí. Těmito lokalitami je Ukrajina, Litva, Lotyšsko atd., tedy země střední a východní Evropy. Na této službě se také podílí křesťané ze Slovenska a Polska.

²²⁸ Camps: Angličtina jinak. *English Campy* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.englishcampy.cz/>

²²⁹ Mission Trips: Central and Eastern Europe. *Josiah Venture* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://www.josiahventure.com/mission-trips?fbclid=IwAR3qobJEDd-n43QwYKmZmfFqnV93VpIjuCAL27Qq4U4Eq9Cx15qTFas7mIE>.

11. Další činnosti a plány vedení CB

11.1 OM CB: další činnosti a plánované akce

Na svých internetových stránkách OM CB odkazuje k dalším akcím, které jsou plánované na školní rok 2020/2021. U některých těchto akcí se jedná již o několikátý ročník, s ohledem na úspěšnou realizaci v předchozích letech, tj. *Pražský HUB*, *Východočeská Houba a Studna*. *Summit pro vedoucí mládeži v této podobě*, stejně jako konference *History makers*, bude probíhat poprvé.²³⁰

11.1.1 Pražský HUB a Východočeská Houba

Jedná se o 1-2 denní akce, které jsou konané v oblasti Prahy a středních Čech (Pražský HUB),²³¹ a východních Čech (Východočeská Houba).²³² Cílem je umožnit setkání mládeže z dané oblasti za účelem vytváření společenství, poznávání nových lidí a duchovního růstu. Na této akci se setkávají kazatelé a pracovníci s mládeží (nejen) z CB. Program je sestaven z přednášek a zamyšlení konkrétních řečníků na vybrané téma. Zahrnuje semináře s diskusemi, umělecké workshopy, společné večerní shromáždění s chválami, společnou večeři a odpočinkový čas v kavárně. Také je zde zajištěna možnost modlitební a pastorační péče od modlitebního týmu. Akci pořádá tým vedoucích ve spolupráci s OM CB.

V současné době je připraven Pražský HUB na téma *Radost z Boha*, který byl prozatím v důsledku koronavirových krizových opatření přesunut na neurčito. Stejně tak je dočasně odsunuta i Východočeská Houba zaměřená na téma *Církev*.

11.1.2 Studna

Jedná se o dva víkendové semináře připravené OM CB pro vedoucí mládeži a jejich tým.²³³ Cílem těchto setkání je zajistit vyučování mladých lidí, kteří slouží mládeži v konkrétním společenství. Kromě připravených přednášek na různá témata, úkolů, workshopů a zamyšlení, je součástí této akce také společné sdílení zkušeností a vzájemná

²³⁰ K setkání vedoucích mládeži samozřejmě dochází v rámci některých dalších konaných akcí. Zde se však jedná o vlastní událost, která je oficiálně zveřejněna (byť s minimem informací) v rámci plánovaných akcí OM CB.

²³¹ *Radost z Boha. Pražský HUB* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://cb.cz/hub/?fbclid=IwAR02tQQ87aCd1WfC1wdJitX2prhddZPE1pnmViYYi7A7Qr3ejIIIhWJ-K5ps>.

²³² *Východočeská Houba: Nasávání jinak. Východočeská Houba* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://cb.cz/mladez/vchouba/>.

²³³ *Studna 2020/2021: Dva výjimečné víkendy pro vedoucí mládeže. Odbor mládeže Církev bratrské* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/studna/#>.

inspirace ke službě. Součástí programu jsou také společné modlitby, chvály, teambuilding, hry a volný čas. Studna je většinou koncipována jako 2denní program konající se v odlehlém prostředí, které je pro vedoucí také místem odpočinku. Tato akce je zpoplatněná, avšak vedení mládeže je svým sborem většinou finančně podporováno. Program je uskutečněn s cílem vzdělávat pracovníky s mládeží, proto je přihlašování i kapacita účastníků omezena.

Na období 2020/2021 jsou připraveny dva víkendy. První víkend bude věnován tématu „*Současná generace mládeže*“ pod vedením hlavních řečníků Davida Nováka a Daniela Féra. Téma druhého víkendu zní „*Život, dynamika a spolupráce v týmu mládeže*“, přičemž jména hlavních řečníků zatím nejsou zveřejněna.

11.1.3 Summit pro vedoucí pracovníky s mládeží

Jedná se o víkendovou akci OM CB, která je plánovaná na podzim roku 2020. Ze stránek OM CB, ani dalších online zdrojů, nelze zjistit o připravované akci bližší informace. Budou však v blízké době doplněny.²³⁴

11.1.4 History makers

Jedná se o týdenní konferenci zaměřenou na pracovníky s mládeží, vedoucími a služebníky v církvi. Program je založen na osobním procházení „oblastmi souvisejícími s vedením, evangelizací a multiplikací. Na základě *Osmi klíčových hodnot nejefektivnějších vedoucích* poskytuje *History Makers* těmto vedoucím **praktický trénink a výjimečnou duchovní zkušenost**. Cílem je reflexe vlastního vztahu s Bohem, objevování Boží vize a nalezení pevných základů pro budování služby. Jsou zde zahrnuty oblasti, které vedoucí potřebuje řešit: osobní život a zbožnost, podstatu vedení a práci s lidmi a nakládání s Božími zdroji.“²³⁵

Konference je zaměřena na duchovní vedení a růst v rámci života i služby. Vyučování je založeno na studiu Písma, modlitbách, chválách a schopnosti se sdílet a přijímat zpětnou vazbu v menších studijních skupinkách. Týdenní konference je zpoplatněna částkou 2 200 Kč a proběhne na začátku září roku 2020.

²³⁴ Nejbližší akce podporované Odborem mládeže: Summit pro vedoucí pracovníky s mládeží. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/co-se-deje/>.

²³⁵ Konference History Makers. *History Makers* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://historymakers.cz/konference-history-makers/>.

11.2 Vedení mládeže CB - předseda Rady CB David Novák

Strukturovaný rozhovor (proveden formou psaných otázek a odpovědí) s předsedou Rady Církve bratrské Davidem Novákem zkoumal fenomén práce s mládeží zevnitř – z pozice vedení této práce. Zaměřoval se na proměny, ke kterým došlo od roku 1989, a vize práce s mládeží do budoucna. Rozhovor byl koncipován pomocí 8 otázek.

První a pátá otázka byly zaměřeny na proměnu práce s mládeží v souvislosti se společenskými trendy. Na první otázku ohledně shrnutí hlavních důrazů práce s mládeží CB po revoluci, byly uvedeny čtyři oblasti: „Evangelizace a misie, pomoc v integraci mládeže do sborů CB, výchova vedoucích a učenictví.“

Znění páté otázky bylo následující: Jaké výzvy vidíte v práci s mládeží do budoucna (témata, problémy, potřeby, přání atd.)? Co si myslíte, že současná mládež potřebuje? Výzvy zůstávají, dle předsedy Rady CB, do značné míry stejné, přibývají otázky okolo genderu a sociálních sítí v souvislosti se společenskými změnami. *„Největší výzva je, aby se staré a neměnné evangelium zvěstovalo novými formami, tj. jazykem dnešní mládeže. Aby kultura církve a mládež v církvi nebyla silnější než evangelium a nosná témata Písma“* Z pohledu CB současná mládež nejvíce potřebuje mít kolem sebe lidské vzory hodné následování, srozumitelně slyšet evangelium a být součástí vztahů, které jsou bezpečným prostředím pro pokládání složitých otázek.

Na základě těchto odpovědí k proměnám práce s mládeží v CB za posledních 30 let lze hovořit o trvalém a neměnném základě této služby. Tím je evangelium tak, jak je zaznamenáno v Písmu. Jeho zpráva má být mládeži srozumitelně komunikována v kontextu dnešní doby. Mladí lidé ve svém životě potřebují vzory a vztahy, které by byly stabilní a bezpečné. Cílem práce s mládeží CB je získávání učedníků (z řad mládeže), jejich zapojení do církve, výchova dalších vedoucích a budování učedníků. Tedy naplnění „poslání“ ve smyslu Mt 28.

Druhá a šestá otázka se ptají na charakteristiku dnešní mládeže, včetně osobnosti vedoucího. Druhá otázka je formulována takto: Kdo je podle Vás vzhledem k věku mládežník? Jak se podle Vás během posledních 10 let změnila mládež? Mládežník je v CB ten, kdo již opustil dorost (věk 14-15 let) a ten, kdo ještě studuje na VŠ (cca 25 let) s tím, že horní hranice mládežníka je dána spíše významnou životní událostí (manželství, nástup do zaměstnání atd.), nikoli počtem let. Současná mládež, oproti předešlé, více *„odkládá klíčové životní rozhodnutí na pozdější věk; nerada se váže ve vztazích (muž-žena), spíše než o vážné známosti tak lze hovořit o známosti; více volí práci podle vlastního zájmu a jsou ochotni a schopni ji měnit stejně jako školu; díky cestám do zahraničí je pro mnoho*

z nich jejich světem celá Evropa; jsou stále zručnější na sociálních sítích, hodně ekumeničtí (denominace jim příliš neříká). Současná mládež je autentičtější, než ta předešlá.“

Šestá otázka se zabývá osobností vedoucího mládeže a způsoby vzdělávání (doprovázení) Církve bratrské tohoto vedoucího. V odpovědi je kladen důraz na to, aby byl vedoucí „*obrácený křesťan*“, alespoň minimálně byl teoreticky seznámen s obdobím dospívání, trávil s mládežníky čas, byl schopen spolupráce a měl „*pevný charakter*“. *Výhodou je také „schopnost posouvat mládežníky v jejich duchovním růstu.“* Ke vzdělávacím akcím pro vedení a podporu vedoucích mládeže je přidán odkaz na webové stránky OM CB.

Z těchto odpovědí vyplývá, že mládež je v CB charakterizována jako skupina mladých lidí ve věku 15–25 let (v závislosti na velkých životních změnách, které se u nich však neustále odkládají). Mladí odkládají klíčová rozhodnutí, s nimiž se pojí zodpovědnost. O tom svědčí také fakt, že se ve vztazích neradi vážou. Jejich preference a potřeba naplnění a uspokojení je pro jejich profesní život velmi důležitá – neváhají kvůli ní hledat další pracovní pozice a opouštět ty dosavadní, přičemž stejně je tomu také se studiem. Jsou tedy přizpůsobiví, flexibilní a také velmi mobilní. To je činí také více globální v otázkách politicko-sociálních témat. Mladí lidé dnes v širší perspektivě sledují dění v Evropě, jsou přizpůsobiví kultuře evropských zemí a velmi dobře jazykově vybavení. K tomu zajisté také napomáhá vyšší IT gramotnost. Také to však znamená, že se pro ně vytrácí hranice, česká tradice a vlast. Stejný jev lze pozorovat také v oblasti církví, u nichž příliš nerozeznávají jejich společná témata a témata, kterými jsou charakteristické. Tvrzení, že jsou mladí lidé více autentičtí, prozatím (kvůli jeho mnohoznačnosti) ponechávám bez komentáře.

Třetí, čtvrtá a sedmá otázka sledují propojení sboru a mládeže. Třetí otázka: Jak vnímáte práci s mládeží v rámci společenství sboru? Co je podle Vás současným cílem vzdělávání a duchovního vedení mládeže v CB? Dle předsedy Rady CB každý sbor má (či alespoň usiluje o to mít) mládež. Ve struktuře CB je „*nadsborové vedení mládeží prací OM CB.*“ Cíle jsou stejné jako hlavní důrazy vyjmenované v první otázce. Je jich však dosahováno oproti „*frontální výuce, interaktivními metodami: diskuse, reflexe atd.*“

Čtvrtá otázka se ptá na nejvíce vydařené mládežnické akce. Odpověď zahrnuje anglické a sportovní Campy, setkání mládeže, sjíždění řeky atd. „*Dobré akce, jichž se mládežníci účastní, se příliš nemění. Pro jejich úspěch je rozhodující je vedoucí akce, skupina účastníků a zajištěný program.*“

Sedmá otázka: Je nějaký přehled o tom, co se v mládežích probírá za témata, nebo je to záležitostí konkrétního sboru? Podle vedení CB je každý sbor zodpovědný za

to, jak mládežnická setkání probíhají. OM CB poskytuje doporučení, materiály a nápady. Jejich využití v praxi je však rozhodnutím každého vedoucího mládeže, respektive každého sboru. Ze strany OM CB je to nabídka a nikoli nařízení.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že jednotlivé sbory CB usilují o existenci vlastní mládeže (včetně jejího fungování – vedoucí, programy, témata atd.). Každý sbor je za tuto činnost zodpovědný sám. Celocírkevní práce s mládeží je organizována OM CB, který poskytuje různé materiály, doporučení, nápady a možnosti vzdělávacích akcí (nejen) pro vedoucí mládeží. Tyto akce jsou uskutečňovány především formou akcí, seminářů atd., založených na sdílení ve společenství, diskusi, reflexi a podpoře, resp. na interakci. Úspěšnost dané akce je poté určena zodpovědným vedoucím, skupinou účastníků a připravovaným programem.

12. Edukace mládeže CB – zhodnocení

Druhá část této práce se zabývala analýzou výchovně-vzdělávacích činností mládeže v CB. K získání informací bylo použito více výzkumných metod v závislosti na jednotlivých zjišťovaných oblastech. Jednak se jednalo o popis OM CB, ve kterém jsem čerpala z elektronických zdrojů na webových stránkách OM CB. Akce OM CB pokrývaly širokou nabídku různých činností i způsobu vzdělávání. Obecně se dá říci, že všechny tyto akce pracují s metodikou zážitkové pedagogiky. Hodnoty, na které je kladen důraz při organizaci těchto akcí, jsou vytváření společenství, sdílení zkušeností, společné chvály, modlitby, svědectví a četba (resp. studium) Písma. Vedoucí mládeže mají k vedení Biblického studia většinou určité podněty od svých kazatelů. Silný důraz je kladen **na prožitek**, který by si vedoucí (či mládežník) z akce mohl odnést s sebou *domů*. Charakter akcí lze rozdělit podle cílové skupiny, tzn. akce pro vedoucí mládeže a mládežníky.

OM CB ani závazné celocírkevní dokumenty blíže mládež (a její vedení) nedefinují. Nehovoří se o pozici mládežníka, jeho potřebách, pozici vedoucího a jeho potřebách ani o metodice a zpětné vazbě, která by umožnila proces křesťanské edukace mládeže reflektovat. Vzhledem k neexistujícím teoretickým zdrojům jsem dále volila analýzu činností OM CB a dalších organizací pracujících s mládeží. Tyto informace jsem doplnila o dotazování předsedy Rady CB.

Neexistence ucelené struktury křesťanské edukace mládeže byla Davidem Novákem potvrzena s tím, že je odpovědností a povinností každého jednotlivého sboru, aby se o fungování mládeže staral. Tomu nasvědčuje také kongregačně-presbyterní model církve. V celocírkevní struktuře existuje OM CB, který poskytuje zdroje, materiály a podporu vedoucím mládeží. Nejedná se však o odborné celocírkevní vedení (ve smyslu intervize a supervize pro pracovníky s mládeží, práce s metodikami, vytváření vzdělávacích kurikul atd.).

Hlavním cílem OM CB je učednictví ve smyslu evangelizace, integrace mladých lidí do sboru a jejich výchova ve vedoucí, kteří jsou schopni vést další mladé lidi ve víře. Je to zjednodušený model, který odpovídá poslání této evangelikální církve na základě Mt 28. Toto poslání církve je, stejně jako jádro evangelia, neměnné v každé době. Výzvou pro církev je, aby se uměla mladým lidem přiblížit, aniž by rezignovala na biblické pravdy a církevní tradici.

Cesta k mladým lidem vede pouze přes pozorování a následné vstoupení do jejich světa. To však vyžaduje spoustu času a trpělivosti. Mládež je velmi přizpůsobivá a tolerantní

vzhledem k odlišnostem. Je také nedospělá ve smyslu neustálého odkládání důležitých rozhodnutí a převzetí zodpovědnosti, která k nim patří (viz kap. 4.1 *Různé přístupy k mládeži*). Mladí lidé jsou velmi flexibilní; mění místo bydliště, školy, zaměstnání, stát, ve kterém žijí, a své partnery. Jsou zvyklí přemýšlet v globálních souvislostech, dokáží nahlížet situaci z mnoha úhlů pohledu a stejně tak se vyrovnat s množstvím zpráv, se kterým jsou denně konfrontováni ve sdělovacích prostředcích. Mladí lidé jsou otevření a tolerantní. Neustálá změna a její rychlost způsobuje, že nemají hlubokou vazbu na svůj domov, rodinu, přátele či církevní společenství. Vytváření povrchních vazeb může být jejich obranným mechanismem ke zvládnutí této proměnlivosti. Ve svém životě potřebují vzory, které mohou následovat s vědomím jejich silných i slabých stránek. Církevní společenství pro ně může být prostředím, v němž jsou v bezpečí a jistotě přijímáni bez ohledu na to, o čem přemýšlí a nač se ptají. Na vedoucího mládeže jsou kladeny určité požadavky (pevný charakter, znalost kultury dospívajících, obětování svého volného času, schopnost systematického vedení ve víře), není však již zmíněno, jakým způsobem může vedoucí těchto kvalit dosáhnout. Odkazováno je pouze na akce pořádané OM CB, které však nejsou z hlediska práce s mládeží závazné.

Akce a organizace pracující s mládeží CB, jsou obecně zaměřeny na prožitek společenství, sdílenou spirituální praxi (chvály, modlitby, společné čtení Písma) a další volnočasovou činnost. Příkladem těchto dalších aktivit je sport, výuka angličtiny, pěvecký sbor, outdoorové aktivity, klubová činnost, programy primární prevence atd. Tyto akce jsou zaměřeny na širší společenství mládeže a primárně jsou většinou evangelizační, tj. umožňují první kontakt s křesťanstvím, konfrontaci s životem z víry a církví. Většinou pracují interaktivně a zážitkově. Většinou se jedná o letní Campy a festivaly uspořádané jednou ročně. Nabídka programů pro vedoucí mládeže staví na podobném principu (tj. společenství, sdílení a spiritualita). Oproti evangelizačním akcím se však přidává rozměr práce s Písmem (výklad biblických pasáží, kázání na určitá témata, práce s textem při programu) a společná diskuse týkající se obtížných situací, k nimž „na mládeži“ dochází. Prvek sebereflexe (zamýšlení se nad vlastním životem, vyznáváním hodnotami a postoji ve víře) je přítomen u obou typů těchto akcí.

S ohledem na tyto poznatky lze říci, že CB vychází při křesťanské edukaci mládeže z teoretických základů Ježíšova vyslání apoštolů. **Je to proces oslovení mladých lidí evangeliem skrze vztah lásky a bezpečí. Mládežníci jsou (v případě vlastního rozhodnutí) dále integrováni do širšího společenství církve, v němž jako učedníci Ježíše**

Krista nachází hlubší kořeny svého lidství (ve vztahu vůči Bohu, sama sobě i dalším lidem) a dále tak působí v životech lidí jako ti, kdo přináší evangelium (ať se jedná o službu jakéhokoli druhu). Tato definice je velmi obecná. Svou formou však odpovídá záměru činností OM CB, spolupráce mládeže a sboru i jednotlivých mládežnických aktivit.

V této činnosti však neexistuje žádná jednotná celocírkevní struktura. Není tak umožněna ani reflexe činnosti, k níž v praxi dochází. To na jednu stranu umožňuje velký prostor pro kreativitu, rozmanitost a osobitost v této práci, na druhé straně je zde však určité riziko. Pokud není alespoň rámcově stanoveno a pojmově ukotveno, co obsahuje vzdělávání mládeže, nejsou vymezeny ani hranice, v nichž by se mělo pohybovat. Je tak určitým rizikem, že vedoucí (byť i nevědomky) řadu témat podcení nebo přecení.

V NZ textech, z nichž CB v práci s mládeží vychází (Mt 28, Skutky apoštolské a epištoly), Ježíš vysílá své učedníky k misii a hovoří také o tom, že **součástí jejich poslání je vyučování**. Apoštolové po boku Ježíše trávili značnou část svého života, pozorovali, učili se a naslouchali nejen četbě a výkladu Zákona, ale také víře každodenního života. Apoštol Pavel byl také skvěle vzdělán ve znalosti Zákona a pečlivě dodržoval jeho nařízení.

Ve světle studované literatury, v níž byla edukace pomyslně vymezena prostorem mezi evangelizací, pastoračí a katechezí, je v CB **největší prostor věnován evangelizaci** (včetně metodického uchopení, navázání kontaktu atd.). Poměrně velký prostor zabírá také pastorec (ta je obsažena především ve vzájemném sdílení, modlitbách, povzbuzování a napomínání, resp. v tom, co je součástí společenství). Jen malý prostor je podle analyzovaných materiálů věnován kontinuálnímu katechetickému vedení (ve smyslu soustavného a cíleného studia Písma, církevní tradice, osobností církve, vedení ke svátostem aj.). Také se zdá, že pojetí edukace CB příliš nepracuje s pomyslným odlišením mládežníků vyrůstajících v církvi a vyrůstajících mimo církve. Jak již bylo popsáno v první části této práce, důležitost tohoto rozlišení je pro práci s mládeží klíčová, neboť není-li nahlédnuta odlišná situace, kontext i potřeby mládežníků pocházejících z různého prostředí, je velmi obtížné je do společenství církve integrovat. Lidé vyrůstající v církvi byli většinou vedeni k víře v rodině a absolvovali náboženskou výchovu v nedělní škole.

Mají tedy určité porozumění, s nímž na zmiňované akce přijíždí. Situace dospívajících, kteří se na akcích setkávají s živým křesťanstvím poprvé, je velmi odlišná. Otázkou tedy zůstává, kde probíhá toto soustavné vzdělávání ve smyslu základního katechetického vedení (jako výuka a osvojení si základů křesťanské víry). Vzdělávání na mládeži (a částečně i v církvi) velmi dobře funguje na základě nápodoby a vzorů. To je především výsledkem kvalitních, blízkých a bezpečných vztahů. Je však nutné se ptát, zda

existuje v praxi takové místo, ve kterém by byli mládežníci vyučováni nejen ve smyslu naslouchání programům a kázání, ale také ve smyslu zacházení s biblickým textem (tj. osvojení si schopnosti rozumět, vykládat a interpretovat), seznámení se s historií rané církve, s církevní dogmatikou a tradicí. Toto považuji v doslovném znění za integraci mládeže do společenství církve. Domnívám se, že je skutečně důležité (a nikoli méně obtížné) budovat a vytvářet vztahy ve společenství církve, avšak není to snadné bez hlubšího porozumění tomu, jak církev vznikla, na co klade důrazy, čemu věří a co je jejím základem.

Toto studium může být zařazeno v rámci církevní struktury, která sice není popsána, ale automaticky se s ní počítá, např. v podobě biblických studijních skupinek. Vedoucími těchto studijních skupinek jsou však většinou jen o málo starší křesťané, kteří sami v mnoha případech hlubší reflexí víry neprošli. Mladý člověk si poměrně rychle dokáže osvojit chování, které je v souladu s chováním vedoucích. Cílem vedení mládeže však není to, aby mládežníci napodobovali své vedoucí, ale aby mohli žít z vlastní víry, jejímž pramenem je Ježíš Kristus (viz kap. 5.2 *Cíl náboženské edukace a její směřování*).

Mládežnické akce svou koncepcí velmi dobře odpovídají potřebám i kultuře dnešních dospívajících. CB rychle reaguje na změny u mládežníků a dokáže vytvořit bezpečné a přátelské prostředí – toto je její předností. Otázkou je, zda samotnou práci s mládeží pak v praxi neztěžuje chybění hranic (či nějakého uceleného konceptu) vyučování. Toto skutečně odpovídá současné postmoderní atmosféře, v níž mládež dospívá. Proto pro ně také může být tímto způsobem církev srozumitelná. Celkově zde vidím riziko, že v rychlosti a množství informací při budování základů víry se ztratí některé části, které budou později složitě objevovány, a to zejména u mládežníků, kteří neprošli náboženskou socializací v dětství.

Nadšení, odvaha a touha vedoucích mládeží i jejich týmů sdílet evangelium jsou obdivuhodné. Stejně tak sborů a společenství, které je na této cestě dle vlastních možností podporují a doprovází. Znamená to velkou víru, odhodlání a těžkou práci, která nepřináší okamžité a viditelné výsledky. Budování nové generace (mládežníků) znamená budovat církev, která bude ve světě světlem i solí; církev, v níž bude živé evangelium, které se od počátku až do konce nemění. Je důležité, že se v CB s mládeží pracuje. Mládežníkům se věnují ochotní lidé a na práci s mládeží jsou vynakládány finanční prostředky církve. Cílem této práce bylo popsat práci s mládeží v CB na základě dostupných zdrojů a poukázat na místa, která mohou být inovována a otevírána v další odborné nebo církevní diskusi.

Závěr

Tato práce se zabývala tématem náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské. Téma vzniklo z potřeby prostudovat a reflektovat východiska i samotnou povahu práce s mládeží v CB. Práce byla rozdělena na dvě části, přičemž první část čerpala z odborné literatury a příslušných církevních dokumentů. Druhá část popsala a reflektovala náboženskou edukaci mládeže v CB z hlediska analýzy praktické činnosti organizací, které pracují s mládeží.

První, teoretická část pracuje s vymezením pojmů souvisejících s daným tématem a zkoumá oblasti, v nichž k náboženské edukaci mládeže v církvi docházelo. Konkrétně jsou kapitoly zaměřeny na charakteristiku CB a analýzu základních církevních dokumentů, vysvětlení klíčových pojmů v edukaci mládeže (katecheze, pastore, evangelizace, učednictví, náboženská edukace, katecheta, náboženská pedagogika atd.), charakteristiku mládeže postmoderní doby a výzvy v práci s mládeží. Teoretická část je zakončena kapitolou pojednávající o edukaci mládeže v církvi obecně. Popisuje osobnost vedoucího, vzájemný vztah mládežníka s vedoucím, možné edukační formy, důrazy v edukaci konkrétních církví a zařazení edukace do oblasti katecheze, pastore a evangelizace.

Smyslem teoretické části práce je připravit rámec, v němž může být náboženská edukace mládeže v CB popisována a analyzována. Na základě prostudované literatury může být práce s mládeží v církvi nahlížena v užší perspektivě konkrétního vzdělávacího systému, metodiky, příruček, učitele atd. V širším pojetí lze nahlížet práci s mládeží jako celostní formaci jejího ducha, duše i těla, jejímž cílem je posvěcení a podobnost s Ježíšem Kristem. V tomto smyslu je náboženská edukace chápána jako propojení vzdělání a výchovy, včetně všech jednotlivostí, které mládežník i vedoucí do tohoto procesu přináší (předchozí zkušenosti, genetické předpoklady atd.). Samotný proces však obsahuje ještě jeden vliv, který není člověkem ovlivnitelný, totiž milost Boží a působení Ducha svatého. Tak lze říci, že vedoucí pomáhají připravit mládežníky na setkání s Pánem Bohem. Na vedoucího jsou kladeny velké nároky a může být označován mnoha výrazy – katecheta, učitel, vedoucí, průvodce, duchovně starší. Kromě teoretických znalostí z vývojové psychologie pro daný věk, osobnostních kvalit, pedagogických dovedností, teologických znalostí a upřímném životě víry, se v literatuře mluví o „posvátném“ vztahu mládežníka a vedoucího. Je tím nejbližším a zároveň nejkřehčím spojením, v němž se Kristus zjevuje a je dosvědčován. Tento vztah je předpokladem duchovního růstu. Prostředí náboženské edukace lze vymezit jako oblast vzájemných vztahů katecheze, pastore a evangelizace.

V praktické části byly analyzovány tři oblasti, které jsou pro práci s mládeží v CB klíčové: popis Odboru mládeže CB, jeho činnosti a pořádaných akcí; popis činnosti dalších organizací, které pracují s mládeží CB a rozhovor s Davidem Novákem. Jednalo se převážně o popis aktivit uspořádaných pro mládež CB. Jejich analýza byla zaměřena na společné důrazy a principy, které akce spojovaly. V této analýze byla také zohledněna reflexe práce s mládeží v CB od Davida Nováka. S přihlédnutím k poznatkům odborné literatury, která byla prostudována v první části práce, bylo možné formulovat proces náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské s jeho silnými i slabými stránkami a výzvami, které do budoucna přináší.

Mládežnické akce OM CB i dalších spolupracujících organizací jsou koncipovány tak, aby co možná nejlépe reagovaly na předpokládané potřeby mládežníků, které CB v současné době považuje za stěžejní (viz kap. 11.2.). Akce jsou zaměřeny na společenství, vzájemné vztahy a sdílení stejně jako na spiritualitu mládežníků (modlitby, chvály, meditace atd.). Vzdělávání vedoucích je zaměřeno především na metodiku práce s mládeží v praxi. Součástí je také vyučování z Písma. Hlavní poslání církve v práci s mládeží je založeno na textu Mt 28, úsilí o posvěcení ve vlastním životě a růst do Kristovy podoby. Vzhledem k oblasti náboženské edukace, která je dána evangelizační, pastorační a katechetickou činností, je kladen velký důraz na evangelizaci a přivedení člověka do církve. K pastorači také dochází, ačkoli je její metodika velmi těžko uchopitelná. Co se týče katecheze jako organizovaného, cíleného a reflektovaného vedení, nelze na základě zjištěných výsledků říci, jak je tento prvek v práci s mládeží přítomný. Jedním z poznatků, které přineslo studium odborné literatury, je, že náboženská edukace mládeže v církvi je značně komplexní proces, který nemůže být zredukován na jedinou činnost. Do náboženské edukace je zahrnuto vzdělávání i výchova, tj. práce s osobností, s intelektovými vlastnostmi, s dosavadními životními zkušenostmi, se sociálně-kulturním prostředím mládežníka a také s vlastní osobnostní vyspělostí (znalost hranic, vlastní zodpovědnosti a svobody, práce s emocemi, orientace ve vztazích, základů vlastní víry atd.).

Církev bratrská je založena na samostatném fungování sborů s tím, že jednotícím prvkem jsou základní církevní dokumenty. Tato organizace k CB neodmyslitelně patří a je třeba ji v rozpravě o náboženském edukačním systému mít na zřeteli. Pro práci s mládeží to znamená vyzkoušet širokou škálu aktivit a činností, být kreativní, přizpůsobit charakter práce na míru své mládeže v kontextu místa kde žijeme (tj. větší či menší město). Také spolehnout se na Boží milost a vedení Ducha svatého. Rizikem pak je především nereflexované působení vedoucích na mládežníky, malá znalost práce s Písmem a jeho

výkladem, vlastní duchovní i osobnostní zralost, chybějící potřebné zkušenosti života ve víře. V práci s mládežníky tak někdy dochází k nedorozumění, jehož si vedoucí ani nemusí být vědom. Přístupovat ke službě mládeži s vírou, je jistě základem a smyslem celé práce. Nelze však ignorovat poznatky, s nimiž přichází věda zkoumající člověka, tj. oblast pedagogiky, psychologie, sociologie atd. Uznáváme-li potřebnost se na práci v těchto oblastech systematicky připravovat v období několika let (vzdělávací programy, semináře, výcviky), pak není důvod opomínat tuto přípravu také pro náboženskou edukaci mládeže v církvi. V popisu postmoderní doby bylo mnohokrát zdůrazněno, že pluralismus, relativismus a ztráta smyslu jdou spolu ruku v ruce, přičemž opakem není unifikace, ale jednotnost v diverzitě.

Použitá literatura

- AMBROS, Pavel. *Teologicky milovat církev*. Řím: Refugium Velehrad, 2003.
- BALÍK, Jan. *S mladými ke Kristu*. Praha: Paulínky, 2019.
- BECKER, Ron. Beyond the Godless Understanding of Youth: Why Exegesis Matters to Youth Ministry. *Journal of Youth and Theology*. 2006, 5(1), P. 10-30.
- BERRYMAN, Jerome W. *Teaching Godly play*. Denver: Morehouse Education Resources, 2009.
- *Bible: Písmo svaté Starého i Nového zákona /včetně deuterokanonických knih/: Český ekumenický překlad*. 17. (8. oprav.) vyd. Ved. překl.: Miloš Bič. Praha: Česká biblická společnost, 2009.
- BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. Brno: Nová naděje, 1994.
- BUŠOVSKÁ, Andrea. *Ilustrativní nabídka křesťanů mládeži v Praze v perspektivě jejich misijně – evangelizačně – pastoračního poslání: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2008.
- BUTTA, Tomáš. *Formy křesťanské výchovy se zaměřením na praxi v Církvi československé husitské*. In: LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. Brno: L. Marek, 2005.
- BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky*. Praha: Církev československá husitská, 2012.
- BUTTA, Tomáš. *Náboženské vyučování v české reformaci*. Praha: Vydáno vlastním nákladem, 2016.
- CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ. *Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem*. Praha: Blahoslav. 2014.
- CLOUD, Henry. TOWNSEND, John. *Hranice*. Praha: Návrat domů, 1998.
- DOUG, Fields. *První dva roky ve službě mládeži*. Albrechtice: Křesťanský život, 2018.
- DOUGLAS, Scott M. Servant Leadership as a Leadership Development Paradigm on a Church Pastoral Staff. *Canyon Journal of Interdisciplinary Studies*. 2012, 1(2), P. 31-38.
- DUDA, Mirón. SMELÝ, Igor. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013.
- GALIMBERTI, Umberto: *Znepokojivý host: nihilismus a mládež*. Ostrava: Moravapress, 2013.

- HORSKÝ, Rudolf. *Úvod do katechetiky I*. Praha: UCN, 1955.
- KARAFIÁT, Jan. *Katechismus Jana Karafiáta*. Praha: Kalich 1943.
- KAY, Fraser. *Mentoring ministry*. Illumine Press, 2019. S. 30.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Předehra pansofie: Objasnění pansofických pokusů*. Praha: Academia, 2010.
- KUBÍKOVÁ, Jiřina. *Malá katechetická metoda*. Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1992.
- LENNOX, John C. *Have no fear*. Great Britain: 10Publishing, 2018.
- LEVERMORE, Jude. *Práce s mládeží v církvi: Evangelizace*. In: ADAMS, Sam., LEVERMORE, Jude. WARD, Pete. *Jak se připravovat na práci s mládeží*. Praha: Portál, 1997.
- LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. Brno: L. Marek, 2005.
- MACARTHUR, John. *Naše dostatečnost v Kristu*. Kroměříž: Občanské sdružení Didasko, 2012.
- MÁCOVÁ, Kateřina. *Poimenická a spirituální služba církví mládeži v současnosti: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2016.
- MACHOVÁ, Anna. *Náboženská edukace dětí 1. stupně Základní školy v Církvi bratrské: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2017.
- MANNING, Brennan. *Uchvácen Kristem*. Praha: Návrat domů, 2007.
- MATYS, Lukáš. *Klíčové aspekty křesťanské edukace mládeže: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2016.
- MEDKOVÁ, Lydie. *Odkaz Jednoty bratrské v učení a praxi současných protestantských církví v České republice: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2015.
- MIKULÍKOVÁ, Lenka. *Poradenství dospívajícím zapojených do Fusionu: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2015.
- MUDROVÁ, Gabriela. *Vzdělávací potřeby kazatelů Církve bratrské: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Filozofická fakulta, 2017.
- MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1994.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník: Posvěcení*. Praha: Kalich, 1956.

- OLIVERIUS, Tomáš. *Biblické vzdělávání věkově odlišných skupin: diplomová práce*. Praha: Karlova Univerzita, Husitská teologická fakulta, 2007.
- PETŘÍČEK, Miroslav. *Úvod do současné filosofie*. Praha: Herrmann a synové, 1997.
- RESANE, Thomas. *Leadership for the Church: The Shepherd Model*. University of Pretoria, 2014. Original research. Department of systematic theology and christian ethics, University of Pretoria. P. 1-6.
- RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti: Přednášky z kurzu pro učitele nedělních škol*. Praha: Ústředí nedělních škol církve československé, 1947.
- RUTRLE, Otto. *K návrhu katechismu*. Náboženská revue. 1955, 26(2), S. 60-64.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie. Příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005.
- ŘÍČAN, Rudolf. *Členství v Jednotě bratrské*. Křesťanská Revue, 1951.
- SAK, Petr. *Mládež v konfrontaci generací. Budoucnost církve*. 2019, XXVI.(1-3), S. 14 - 27.
- SMITH, James Bryan. *The good and beautiful life*. London: Hodder and Stoughton, 2011.
- SPROUL. R. C. *Making a Difference: Impacting Culture and Society as a Christian*. Baker Publishing Group, 2019.
- STONE, Dave. *Čtyři kroky*. In: BURNS, Jim. *Nebojte se věnovat mladým*. Brno: Nová naděje, 1994.
- STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *Hledisko vývojové a sociální psychologie*. In: LIGUŠ, Ján. *Náboženská výuka a výchova*. Brno: L. Marek, 2005.
- ŠPETOVÁ, Tereza. *Evangelizačně zaměřené prázdninové pobyty pro adolescenty: bakalářská práce*. Praha: Karlova Univerzita, Evangelická teologická fakulta, 2013.
- TRIPP, Paul David. *Nástroj v Božích rukou*. Praha: Návrat domů, 2012.
- VÁCHA, Marek O. *Nevyžádané rady mládeži*. Brno: Cesta, 2017.
- WOLMARANS, Hansie. *Biblical Principles of Church and Ministry*. Johannesburg, 2014. Academic research. University of Johannesburg.
- ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920 – 1994*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2017.

Další použité zdroje:

- Young Life: You Were Made For This! *Young Life Czech Republic* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z:

https://www.younglife.cz/#utm_source=firmy.cz&utm_medium=ppd&utm_campaign=firmy.cz-2314434.

- Atleti v Akci: Úvodní stránka. *Atleti v Akci* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.avalive.cz/>.
- KAM: O Nás. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.kam.cz/>.
- Fusion Czech Republic: Fusion 10 let. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://cz.fusionjv.eu/>.
- Exit Tour: Minimální preventivní program. *Exit Tour* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.exittour.cz/#intro>.
- Camps: Angličtina jinak. *KAM* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <http://www.englishcampy.cz/>.
- Mission Trips: Central and Eastern Europe. *Josiah Venture* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://www.josiahventure.com/mission-trips?fbclid=IwAR3qobJEDd-n43QwYKmZmfFqnV93VpIjuCAL27Qq4U4Eq9Cx15qTFas7mIE>.

Dokumenty CB:

- Duchovní zásady Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. 2016 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.
- Lausannský závazek. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: http://files.jbpraha.webnode.cz/200000043-5188f5287b/lausannsky_zavazek.pdf.
- Řád Správy Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.
- Ústava Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.
- Vyznání víry Církve bratrské. *Církev bratrská* [online]. 2016 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty>.

Zdroje OM CB:

- Aktivita. *Církev bratrská* [online]. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://portal.cb.cz/#sbory-a-kontakty>.
- O mládeži. *Stránky Davida Nováka* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://cb.cz/novak/node/26>.
- Úvod. *David Novák* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://david-novak2.webnode.cz/>.

- Bible Hub. *Bible Hub* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://biblehub.com/>.
- I am Second. *I am Second* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://www.iamsecond.com/>.
- Je porno neškodná zábava? *NePorno* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://nepornu.cz/>.
- OM CB Kontakt. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/info-contact/>.
- O projektu. *Leader Xpress* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://leaderxpress.cz/co-je-leaderxpress/>.
- The Bible App. *YouVersion* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://www.youversion.com/>.
- Videos. *The Bible project* [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://bibleproject.com/>.
- Zdroje: Užitečné zdroje pro práci s mládeží. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. 2020 [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/zdroje/>.
- Studna 2020/2021: Dva výjimečné víkendy pro vedoucí mládeže. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/studna/#>.
- Východočeská Houba: Nasávání jinak. *Východočeská Houba* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://cb.cz/mladez/vchouba/>.
- Radost z Boha. *Pražský HUB* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://cb.cz/hub/?fbclid=IwAR02tQQ87aCd1WfC1wdJitX2prhddZPE1pmnViYYi7A7Qr3ejIIhWJ-K5ps>.
- Summit pro vedoucí pracovníky s mládeží. *Odbor mládeže Církve bratrské* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <http://www.cb.cz/mladez/co-se-deje/>.
- Konference History Makers. *History Makers* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://historymakers.cz/konference-history-makers/>.
- Brodfest 2019: Sjezd mládeže (nejen) Církve bratrské. *Brodfest* [online]. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <https://www.brodfest.cz/>.

Seznam příloh

Příloha Č. 1.: Otázky pro předsedu Rady Církve bratrské

Otázky pro předsedu Rady Církve bratrské, Davida Nováka, týkající se práce s mládeží v Církvi bratrské

Dobrý den, jmenuji se Kristýna Jarošová a obracím se na Vás s prosbou ohledně písemného vyplnění otázek k diplomové práci týkající se práce s mládeží v Církvi bratrské s ohledem na vzdělávání a výchovu. Zodpovězení otázek mi pomůže lépe porozumět některým zatím pro mne nezodpovězeným skutečnostem v práci s mládeží v CB.

Tímto Vás chci také poprosit o souhlas s publikováním. Zasláním vyplněných otázek souhlasíte s tím, že Vaše odpovědi budou součástí diplomové práce, která bude veřejně dostupná.

1. Mohl byste krátce shrnout hlavní důrazy práce s mládeží v CB po revoluci?

V zásadě se jednalo zhruba o čtyři oblasti.

- Evangelizace a misie
- Pomoc v integraci mládeže do sborů CB
- Výchova vedoucích
- Učednictví

2. Kdo je podle Vás vzhledem k věku mládežník? Jak se podle Vás během posledních 10ti let změnila mládež?

V naší tradici se za „mládežníka“ považuje ten, kdo opouští dorost tj. mladý člověk ve věku cca. 14 – 15 let. Horní hranice neexistuje, většinou ale se jedná o věk okolo 25 let nebo nějaký životní předěl (svatba, ukončení VŠ, nástup do práce atd)

Jednoznačný posun nastal díky sociálním sítím, ale to není jen posledních 10 let.

Mám-li napsat nějaké posuny, pak:

- Klíčové životní rozhodnutí odkládají na pozdější věk
- Práci si mnohem více vybírají podle toho, co je bude bavit
- Nedělá ji problémy měnit práci, ale i školu
- Jsou hodně ekumeničtí, denominace jim příliš neříká
- Neradi se vážou ve vztazích (muž-žena). V jejich případě nelze často hovořit o „vážné známosti“, ale známosti
- Jsou stále zručnější na sociálních sítích

- Jsou autentičtější, než byli dříve
- Tím, jak mnoho z nich cestuje, je pro mnoho z nich jejich světem celá Evropa

3. Jak vnímáte práci s mládeží v rámci společenství sboru? Co je podle Vás současným cílem vzdělávání a duchovního vedení mládeže v CB?

V CB má tradičně každý sbor mládež – nebo se o to alespoň pokouší a zdá se mi, že tento model docela funguje a není zpochybňován.

Cíl vzdělávání je stejný jako před 20, 10 lety (viz bod 1), jen se používají trochu jiné metody. Asi největším rozdílem je snaha o větší interakci na úkor frontální výuky. Tedy více diskuse, reflexe, vizuálních pomůcek atd.

Jinak za nad-sborové vedení mládeží odpovídá Odbor mládeže.

4. Jaké akce pro mládež vnímáte jako nejvíce vydařené a proč?

Anglické kempy, sportovní kempy, společná voda, společné lyže, sjezdy mládeže atd. Zde je zajímavé, že se vlastně oproti letům minulým nic moc nezměnilo a to proto, že tehdy i nyní rozhoduje, kdo akce vede, jaká se sejde parta a jaký je program. A atmosféra praskajícího krbu někde v horách je stejně podmanivá nyní jako před 40 lety. Snad jediný rozdíl je v tom, že před 40 lety jsme nekoukali do mobilu.

5. Jaké výzvy vidíte v práci s mládeží do budoucna (témata, problémy, potřeby, přání,...)? Co si myslíte, že současná mládež potřebuje?

Myslím, že témata se nemění, snad navíc přibývají otázky okolo genderu, sociálních sítí a dalších oblastí souvisejících se změnami ve společnosti. Výzva ale je, aby se staré a neměnné evangelium zvěstovalo novými formami, tj. jazykem dnešní mládeže. Aby kultura církve a mládež v církvi nebyla silnější než evangelium a nosné témata Písma. Současná mládež potřebuje

- Vzory (nikoli idoly)
- Zakoušet evangelium zvěstované jejím jazykem
- Mít platformy, kde se může ptát na složité otázky, které řeší beze strachu z odmítnutí

6. Jaké kvality by podle Vás měl mít vedoucí mládeže a jak CB vzdělává tyto pracovníky?

- Především musí být obráceným křesťanem
- Mít pevný charakter

- Alespoň částečně znát kulturu mládeže
- Dokázat spolupracovat
- S mládeží i být (pokud to jde, jezdit s nimi, žít s nimi)
- Skvělé je, když dokáže druhé mládežníky posouvat v jejich duchovním růstu

Doporučuji podívat se zde: <http://www.cb.cz/mladez/>.

7. Je nějaký přehled o tom, co se v mládežích probírá za témata, nebo je to záležitostí konkrétního sboru?

Je to záležitostí místního sboru, odbor mládeže, který je za celocírkevní práci zodpovědný jen dává nápady a poskytuje materiály, ale není nikde psáno, že to mládeže musí využívat.

8. Je nějaká oblast, která zatím nebyla zmíněna, a chtěl byste ji k vzhledem k tématu doplnit?

Nenapadá mě nyní žádná oblast.

Souhlasím, aby HTF UK zveřejnila moje odpovědi

David Novák

Děkuji za Vaši pomoc a za Váš čas!

S přáním hezkého dne,

Kristýna Jarošová

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem Náboženské edukace mládeže v Církvi bratrské. Jejím cílem bylo vysvětlit a popsat proces náboženské edukace na základě teoretických zdrojů i praktických činností této církve. Výsledky byly dále komparovány se vzdělávacími systémy dalších církevních tradic popsanými v teoretické části práce. Praktická část obsahuje vymezení pojmů souvisejících s náboženskou edukací: katecheze, pastore, evangelizace, učednictví, náboženská pedagogika, katecheta atd. Také zahrnuje charakteristiku CB a mládeže v kontextu postmoderní doby. Následně se zabývá náboženskou edukací mládeže v církvi obecně, s ohledem na osobnost vedoucího, cíle edukace a formy vyučování. Praktická část obsahuje analýzu tří oblastí: Odboru mládeže Církve bratrské, dalších křesťanských organizací pracujících s mládeží a rozhovoru s předsedou Rady Církve bratrské, který se práci s mládeží dlouhodobě věnuje. Tyto výsledky byly komparovány s prostudovanou literaturou. Při zkoumání náboženské edukace mládeže v CB se ukazuje její zaměření na evangelizaci, praktickou činnost a život ve společenství. Písmo je pro ni měřítkem života. Morální hodnoty a činy jsou dány specifickými biblickými verši. Bližší výklad těchto veršů a jejich implikace do života mládeže CB není blíže popsán. Tato práce přináší další otázky, které s ohledem na zvolené téma nejsou zanedbatelné. Jedná se například o práci s metodikami, z nichž práce s mládeží vychází, pohled vedoucích na systém vzdělávání mládeže včetně cílů, ke kterým by měl vést, systém vzdělávání samotných vedoucích v oblasti dogmatické teologie, exegeze a církevní historie, další potřeby a slabá místa vedoucích mládeží, znalost katechetických příruček CB a mnoho dalšího.

Abstract

This diploma thesis is focused on the topic of religious education of youth in the Church of Brethren. Its main aim is to describe the process of religious education of youth according to the theoretical and practical sources of the Church of Brethren. The results were compared in the last part of the thesis to the educational concepts of other churches studied in the theoretical part. The theoretical part defines the terms related to religious education such as catechesis, pastoral care, evangelization, discipleship, religious pedagogy etc. It also includes the characteristics of the Church of Brethren and youth in the context of postmodern era. The last chapter deals with religious education of youth in church in general with regards to the personality of a youth pastor, educational goals and teaching methods. The practical

part is designed as an analysis of three areas: Department of Youth of the Church of Brethren, other Christian organizations working with youth and an interview with the Leading pastor of the Council of the Church of Brethren who has been working with youth for many years. The results of each area are further reflected in the context of the studied literature. The results indicate that religious education of youth in the Church of Brethren is mostly focused on evangelization, practical education and fellowship. The main standard of life is, according to this Church, the Bible. Ethical values and practical actions/deeds are compared to specific Bible verses. However, further and more detailed commentary and implication of the Bible verses for the life of youth is missing. The outcomes of this thesis bring many (mainly ethical) questions that are not insignificant. They are mainly concerned with the methodology, youth work from the perspective of youth pastors of the Church of Brethren (including the aims of youth ministry); their education regarding dogmatic theology, exegesis and history of church, their needs and weak points; knowledge of catechist books of the Church of Brethren and much more.